

กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชนกนาถ วงษ์บูรณาวาทย์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บัณฑิตวิทยาลัย

Copyright © by Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

All rights reserved

มีนาคม 2549

ISBN 974-9890-54-X

กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชนกนาถ วงษ์บูรณาแพทย์

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บัณฑิตวิทยาลัย

Copyright © by Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

All rights reserved

มีนาคม 2549

ISBN 974-9890-54-X

กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชนกนาล วงษ์บูรณาวาทย์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

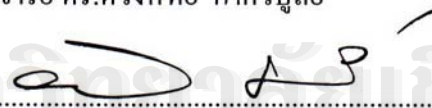
ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ชนกนาล นาคบุปผา

กรรมการ

อาจารย์ ดร.ดวงหทัย กาศวิบูลย์

กรรมการ

อาจารย์ ดร.วันทนีย์ จันทรเยี่ยม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

9 มีนาคม 2549

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์นี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะความกรุณาของรองศาสตราจารย์ชัยนาค นาคบุปผา และอาจารย์สามารถ ศรีจันทังค์ ประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ดวงหทัย กาศวิบูลย์ และอาจารย์ ดร. วันทนีย์ จันทร์เอี่ยม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้ง 4 ท่านเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนวัดศรีบัวบาน อาจารย์นิตยา เนตรศักดิ์เกษม ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ที่ให้ความกรุณาตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณฟาริดา ลังกาฟ้า คุณปัทมา บุญตันบุตร ที่ช่วยในการเก็บข้อมูล และขอบคุณคุณณภาพร ภูทอง ที่ช่วยพิสูจน์อักษร ความถูกต้องตามรูปแบบวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ทั้ง 19 คน ที่ให้ความร่วมมือช่วยทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด คุณค่า และประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบูรพาจารย์ และผู้สนใจในสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว และผู้มีพระคุณทุกท่าน

นางสาวชนกนาด วงษ์บูรณาวัฑฒ์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	
ผู้เขียน	นางสาวชนกนาถ วงษ์บุรณาวาทย์	
ปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)	
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ชัยนาถ นาคบุปผา อาจารย์สามารถ ศรีจันทังค์	ประธานกรรมการ กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมและเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรถไฟและรถยนต์ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน จังหวัดลำพูน จำนวน 19 คน เป็นเวลา 4 วัน รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 8 อาทิตย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่ ๆ ไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา แบบสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน แบบบันทึกการเดินทางของผู้วิจัย แบบบันทึกการเรียนรู้ระหว่างการเดินทางของนักเรียน การบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว การจัดนิทรรศการโดยนักเรียน และการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวทัศนศึกษาทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ มีส่วนในการเรียนรู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา ตลอดระยะเวลาเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา และหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยนักเรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน

ผลิตผลิต เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับความดี ความงาม ความจริง และทักษะทางสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่ม

2. กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากการสัมผัสสิ่งแวดล้อมจริงอย่างมีส่วนร่วมอยู่บนฐานการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และคอยกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ ด้วยการศึกษาค้นคว้า หาข้อมูล การสังเกต การซักถาม การถาม-ตอบ การฟัง การบันทึก การคิดเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์ การนำเสนอ และการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	Learning Process Through Educational Tourism of Lower Secondary School Students	
Author	Miss Chanoknart Wongburanavart	
Degree	Master of Education (Educational Psychology and Guidance)	
Thesis Advisory Committee	Assoc. Prof. Chainart Nakbubpha	Chairperson
	Lect. Samart Srijumnong	Member

ABSTRACT

The study on learning process through the educational tour of lower secondary students employs qualitative research by which the researcher collected data through the participation in the 8 week activities and the 4 days study trip by car and train with the 19 target group Mathayom Suksa 3 students in Sri Bua Ban School, Lamphun Province to Authaya, Pathoomthani, Petchaburi, and Prachuabkhirikhan Provinces. The instrument used in this study included the questionnaire asking personal information, knowledge about the provinces, and the tourist sites; students' learning observing form, researcher's noting form, form to note the students' learning during in the course of traveling, still picture camera, video tape recorder, the exhibition set by the students after the trip, and interview form.

The findings reveal that the study tour had resulted the following learning processes:

1. The students were motivated to learn, active in learning, and continuously learned through the period before, during, and after the trip, in various forms and with pleasure.
2. The students' learning process took place through their real experience from the actual encounter with real environment and was based on learner-centered learning. The process was facilitated by the teacher who encouraged the students to learn through studying, information searching, observing, questioning, asking and answering, note making, associative thinking, analytical thinking, presenting, and constructing their own knowledge.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การเรียนรู้	8
กระบวนการเรียนรู้	10
การถ่ายโยงการเรียนรู้	16
การเรียนรู้แบบประสบการณ์	17
การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง	19
ทฤษฎีปัญญานิยม	20
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชิงปัญญานิยม	21
แรงจูงใจ	23
การประเมินตามสภาพจริง	23
การท่องเที่ยวทัศนศึกษา	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
กรอบแนวคิดการวิจัย	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	30
กลุ่มเป้าหมาย	30
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	31
การดำเนินการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
สถานที่ที่ใช้ในการวิจัย	34
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
ข้อมูลทั่วไป	35
ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา	38
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
สรุปผลการวิจัย	65
การอภิปรายผลการวิจัย	68
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	80
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	150
ประวัติผู้เขียน	161

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถที่จะปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถสร้างสรรค์ความรู้ที่ นำมาสู่การพัฒนาประเทศชาติและสังคมได้ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้กำหนด แนวทางในการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centeredness) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง สามารถพัฒนาตนตามศักยภาพ และสามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัด ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัด การศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ก็ได้มี เป้าหมายหลักเพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศระยะยาวให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทัน โลกด้วยการพัฒนาคุณภาพคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่จะต้อง พัฒนาให้เต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่ง Freire (1970, อ้างใน ทิศนา แคมมณี, 2545) กล่าวว่า เป้าหมายของการศึกษา คือ การสร้างจิตสำนึกของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียน ได้รับประสบการณ์ตามสภาพจริง และเชื่อในเรื่องการแปลงรูปประสบการณ์สู่การปฏิบัติจริง ทั้งนักทฤษฎี และนักปฏิบัติได้สนับสนุนการสร้างความรู้ความเข้าใจ และยอมรับการเรียนรู้แบบ ประสบการณ์ ปัจจุบันจึงได้มีการใช้ และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบประสบการณ์มากขึ้น

ในเรื่องการเรียนรู้แบบประสบการณ์ (Experiential Learning) นั้น สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2544, หน้า 39) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบประสบการณ์ว่า หมายถึง การเรียนรู้จาก ประสบการณ์ หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ และ ได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะและเจตคติ ซึ่งสามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เป็นตัวเชื่อมโยงให้ผู้เรียนก้าวสู่การเรียนรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัวของเขา

การท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นวิธีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ที่สำคัญวิธีการหนึ่ง ที่จะทำให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยการสัมผัสกับเหตุการณ์ สถานที่ และบุคคลในสถานการณ์จริง

โดยมุ่งให้ผู้ร่วมในการท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการสังเกตสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง หรือสังเกตจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง อันจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และจดจำประสบการณ์ได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสอันดีของการได้พบปะสัมผัสกับผู้คนหลาย ๆ คน หลาย ๆ กลุ่ม และได้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่จะให้ได้ผลดีนั้น ต้องอาศัยการวางแผนและเตรียมการที่รัดกุมถี่ถ้วนกว่าการเตรียมการจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไป เพราะการท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่ดีจะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมในหลักสูตรที่ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติ จนสามารถคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้มาประยุกต์ใช้พัฒนาตนเองได้ ซึ่ง ชัยวิช ไทยง (2529, หน้า 2-3) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการท่องเที่ยวทัศนศึกษาไว้ดังนี้ คือ

1. ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ตรงตามสภาพเป็นจริง ซึ่งนับเป็นวิธีถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ที่ได้ผลดีที่สุด
2. สภาพ หรือบรรยากาศของการท่องเที่ยวแตกต่างไปจากสภาพในชีวิตประจำวัน เป็นสภาพการณ์ที่น่าสนใจ น่าตื่นเต้น ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
3. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ถ้าจัดกิจกรรมประกอบให้ดีจะทำให้เกิดการเรียนรู้ และเรื่องราวต่าง ๆ ได้แม่นยำ และยาวนาน
4. การที่ได้เห็นสภาพที่แท้จริงของชุมชน ทำให้เข้าใจเรื่องราว เข้าใจสภาพชุมชน มีเจตคติที่ดีต่อชุมชน ทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อชุมชน หรือท้องถิ่น อันนำไปสู่การสร้างสรรค์ชุมชนและประเทศชาติในอนาคต
5. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเป็นการช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของบุคคล โดยเฉพาะในเรื่องการรู้จักสังเกต และทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว อันเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความคิดให้กับตัวเอง

จากสาระสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวทัศนศึกษานั้น เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง ทำให้ในหลาย ๆ ประเทศให้ความสำคัญต่อกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษา หรือการศึกษานอกสถานที่อย่างมาก เช่น ในประเทศญี่ปุ่นและเกาหลี จะมีหลักสูตรที่กำหนดให้เยาวชนเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และขยายวงกว้างขึ้นในชั้นเรียนที่สูงขึ้น ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงชั้นมหาวิทยาลัย โดยมีอาจารย์พาไปหรือนักเรียนไปด้วยตนเอง ไม่ว่าจะป็นภายในประเทศหรือแม้แต่ต่างประเทศ ซึ่งนักเรียน นักศึกษาของเขานั้นหางานพิเศษทำ เพื่อเก็บเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเองโดยไม่รบกวนจากผู้ปกครอง นอกจากนี้หน่วยงานจากทั้งภาครัฐและเอกชน ยังให้การสนับสนุนโดยการจัดสถานที่พักราคา

ประหยัดตามเมืองต่าง ๆ ไว้สำหรับนักเรียน และจำหน่ายบัตรโดยสารรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน ในราคาพิเศษสำหรับนักเรียน เป็นต้น (สมสิทธิ์ จิตรสถาพร, 2535, หน้า 4)

สำหรับการจัดทัศนศึกษาสำหรับเยาวชนไทยตั้งแต่อดีตมานั้น ยังขาดการส่งเสริมที่ชัดเจนและขาดการแนะนำที่ถูกต้องจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ทำให้การท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชนเป็นไปในรูปแบบของการนำเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ สนุกสนานเท่านั้น เยาวชนจึงไม่เกิดการเรียนรู้จากการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเท่าที่ควร ทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองซึ่งมีความห่วงใยในเรื่องความปลอดภัย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 2) และจากการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวของเยาวชนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533, หน้า 3-8) พบว่า สถานศึกษาระดับโรงเรียนนิยมจัดไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบบไม่ค้างแรมมากกว่าค้างแรม คือ ร้อยละ 62 ไม่ค้างแรม มีเพียงร้อยละ 32 ที่ค้างแรม ทั้งนี้เพราะโรงเรียน และผู้ปกครองต่างเห็นว่าการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบบค้างแรมมีความยุ่งยากในการจัดเตรียมการ และอาจมีความเสี่ยง ไม่มีความปลอดภัยในการเดินทาง และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ทำให้การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบบค้างแรมไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็กนักเรียน ให้เป็นเยาวชนที่มีความรู้และประสบการณ์ที่กว้างขวาง ตลอดจนได้รู้จักประเทศของตนเองดียิ่งขึ้น

ในปัจจุบันหลายฝ่ายได้พยายามให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชนไทยมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก ในปี 2545 ทางกระทรวงศึกษาธิการได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลประมาณ 215 ล้านบาท สำหรับจัดโครงการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก และเยาวชนขึ้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาจัดทัศนศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ทั้งใน และนอกเขตพื้นที่โรงเรียนให้แก่นักเรียน เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ให้มีเจตคติที่กว้างไกลต่อชีวิตและสังคม มีความภาคภูมิใจในแหล่งภูมิปัญญาของไทย (ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) เช่นเดียวกับสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาให้กับนักเรียนในรูปแบบที่แตกต่างกันไป โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่ได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ควบคู่กับการฝึกทักษะการดำรงชีวิต และทักษะการประกอบอาชีพ โดยใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด โดยมีครูนิศยา เนตรศักดิ์เกษม ซึ่งเป็นครูต้นแบบปี 2542 เป็นผู้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จากกรณีป่าชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนได้รับการสนับสนุน

จากองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) และปัจจุบันโรงเรียนวัดศรีบัวบาน ได้จัดรูปแบบการเรียนรู้ เป็น 3 รูปแบบ ที่เน้นทักษะการดำรงชีวิต และทักษะการประกอบอาชีพ โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้เด็กรักท้องถิ่น และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2544, หน้า 19)

1. กิจกรรม “พ่อบ้านพ่อเอือน” เป็นการศึกษาบริเวณโรงเรียน และวัดซึ่งอยู่ใกล้โรงเรียน สำหรับเด็กนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา
2. กิจกรรม “เที่ยวแอ่วแวดบ้าน” เป็นการเดินเที่ยวศึกษารอบ ๆ หมู่บ้านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น
3. กิจกรรม “ซัรถถิบแอ่วแวดบ้าน” เป็นการขี้จกรยานเที่ยวศึกษารอบหมู่บ้านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

จากการที่เด็กนักเรียนโรงเรียนวัดศรีบัวบาน ได้เรียนรู้แบบประสบการณ์จากท้องถิ่นเสมอ ๆ จึงทำให้เด็กนักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ และทักษะการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการทัศนศึกษาภายในชุมชน หรือนอกชุมชนของโรงเรียนวัดศรีบัวบาน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในต่างพื้นที่หรือต่างจังหวัด ทำให้เด็กนักเรียนได้มีประสบการณ์ และทัศนที่กว้างไกล รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชุมชนของตน ซึ่งในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 นี้ โรงเรียนวัดศรีบัวบานได้มีโครงการนำนักเรียนไปทัศนศึกษาที่อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านวิทยาศาสตร์ โครงการนำนักเรียนไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้ เป็นการท่องเที่ยวแบบค้างแรมครั้งแรก ระยะเวลาทั้งสิ้น 4 วัน ในช่วงเดือนธันวาคม 2545 เป็นการเดินทางโดยรถไฟ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาคนละ 1,200 บาท ซึ่งนักเรียนมีความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะร่วมเดินทางในครั้งนี้มาก ดังเห็นได้จากนักเรียนส่วนใหญ่ได้เก็บสะสมเงินล่วงหน้าก่อนวันเดินทางถึงสี่เดือนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางทัศนศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนกลุ่มนี้ และการที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น เพราะตามทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของ Piaget กล่าวว่า เด็กวัยตั้งแต่ 12 ปีขึ้นไปมีพัฒนาการทางปัญญาและความคิดอยู่ในขั้นที่ 4 คือ ขั้นที่คิดอย่างเป็นนามธรรม (Formal-Operational Stage) ซึ่งเป็นขั้นสุดยอดของพัฒนาการทางปัญญา และความคิดของเด็ก คือ ความคิดแบบเด็กจะหมดไป เด็กวัยนี้จะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ สามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดอย่างนักวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมติฐาน และทฤษฎี และเห็นว่าความเป็น

จริงที่เห็นกับการรับรู้ ไม่สำคัญเท่ากับความคิดถึงสิ่งที่อาจเป็นไปได้ (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2544, หน้า 57) ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาเด็กวัยมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุระหว่าง 12-15 ปี) ซึ่งมีความพร้อมที่ควรได้รับการส่งเสริมให้ไปเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ขั้นสูงสุดของเด็ก และเป็นการเตรียมความพร้อมในการศึกษาในขั้นสูงต่อไป และเนื่องจากยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาผลการเรียนรู้ที่ได้จากกระบวนการท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545

2. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้จากประสบการณ์การท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบบค้างแรมที่โรงเรียนเป็นผู้จัดให้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวทัศนศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่แบบค้างแรมตามสถานที่ที่กำหนดไว้ เพื่อแสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยการพบเห็นบุคคล สถานที่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และได้แก่งัดนอกเหนือไปจากความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือความบันเทิงที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทั่วไป

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authenticity Learning) ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบบค้างแรม และมีองค์ประกอบสำคัญคือ การสังเกต การสงสัย การอยากรู้คำตอบ การแสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล และการตรวจสอบคำตอบ

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนวัดศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. มีข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบบค้างแรม ที่มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน
2. สถาบันการศึกษา ครอบครัว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวคิดในการทำวิจัย ซึ่งจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้

1. การเรียนรู้ (Learning)
 - 1.1 ความหมายของการเรียนรู้
 - 1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
 - 1.3 กระบวนการเรียนรู้
 - 1.4 ปัจจัยในการสนับสนุนการเรียนรู้
 - 1.5 การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
2. การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning)
 - 2.1 ความหมายการถ่ายโยงการเรียนรู้
 - 2.2 แนวคิดการถ่ายโยงการเรียนรู้
3. การเรียนแบบประสบการณ์ (Experiential Learning)
 - 3.1 ความหมายของการเรียนแบบประสบการณ์
 - 3.2 แนวคิดการเรียนแบบประสบการณ์
4. การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)
5. ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theory)
 - 5.1 ความหมายของคำว่าปัญญานิยม (Cognition)
 - 5.2 ทฤษฎีพัฒนาการเซวี่ปัญญาของ Piaget
 - 5.3 ทฤษฎีพัฒนาการเซวี่ปัญญาของ Vygotsky
6. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงปัญญานิยม (Social Cognitive Learning Theory)
7. แรงจูงใจ (Motivation)
 - 7.1 ความหมายของแรงจูงใจ
 - 7.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ
8. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)
 - 8.1 ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง

8.2 แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง

9. การท่องเที่ยวทัศนศึกษา (Educational Tourism)

9.1 ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

9.2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเรียนรู้ (Learning)

ความหมายของการเรียนรู้

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2533, หน้า 135) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเราปฏิบัติสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัด

ส่วน ประสาท อิศรปริดา (2538, หน้า 196) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือศักยภาพของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์

นอกจากนี้ อารี พันธุ์ณี (2534, หน้า 86) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกฝน ไม่ใช่เป็นการตอบสนองตามธรรมชาติ หรือสัญชาตญาณ วุฒิกาวะ อุบัติเหตุ หรือความบังเอิญ ซึ่ง Bloom ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลง เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain)

หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก และเจตคติ ค่านิยม (Affective Domain)

หมายถึง เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความชำนาญ (Psychomotor Domain) หมายถึง การที่

บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสนใจ แล้วได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติให้เกิดความชำนาญมากขึ้น เช่น การใช้มือ เป็นต้น

แต่ทั้งนี้ ทิศนา แคมมณี (2545, หน้า 1) กล่าวว่า การเรียนรู้ (Learning)

มีขอบเขตที่ครอบคลุมความหมาย 2 ประการ คือ การเรียนรู้ในความหมายของ กระบวนการ

เรียนรู้ (Learning Process) ซึ่งหมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ในความหมายของ ผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในสาระต่าง ๆ ความหมายในการกระทำ การใช้ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึก หรือเจตคติอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้หรือ การใช้วิธีการเรียนรู้...” จะเห็นได้ว่า ความหมายทั้งสองประการของการเรียนรู้นั้น มีความสัมพันธ์ต่อกัน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับตนเอง อันส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

กิด้า ธานี ลอด และ เบอนาร์ด เอ็ม ลอด (ชาติรี สำราญ, 2544) กล่าวว่า “ครูจะต้องตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากประสาทสัมผัสหลาย ๆ อย่าง และต้องมีการวางแผนอย่าง สอดคล้องกันกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี โดยต้องมีโครงสร้างที่จะทำให้เด็ก มีโอกาสที่จะได้สำรวจ และค้นพบการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของเขา โดยมีการช่วยเหลือจากครู และต้อง มีการพิจารณาจากเด็ก จากองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน คือ ทั้งด้านร่างกาย จิตวิทยา และ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนโปรแกรมที่จัดให้เด็กจะต้องออกแบบให้พวกเขาสามารถที่จะ พัฒนาไปในทิศทางที่จะเป็นไปได้มากที่สุด แต่สิ่งหนึ่งที่ครูต้องรู้ก็คือ ความก้าวหน้าของแต่ละ บุคคลนั้นจะมีอัตราและขั้นตอนที่มีลักษณะเฉพาะของเขา... โอกาสในการที่จะให้เด็กได้มี ปฏิสัมพันธ์กับสังคมเป็นสิ่งที่พวกเราควรจะได้จัดให้มีขึ้น และต้องรู้ว่าให้เด็กสนใจ เพราะ กระบวนการนี้จะเป็นตัวนำเด็กไปสู่การพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจเช่นกัน และถ้าให้เด็กได้ มีการกำหนดทิศทางของตนเองในกระบวนการเรียนรู้ก็จะทำให้พวกเขาสร้างพื้นฐานสำหรับตัวเขา เองและได้ใช้ประโยชน์ไปจนตลอดชีวิตของเขา...”

อีกทั้ง Bruner (อ้างในสุรางค์ โค้วตระกูล, 2533, หน้า 153) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการ เรียนรู้ว่า เมื่อใดที่บุคคลมีความอยากรู้อยากเห็น ก็จะมีพลังผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมสำรวจ สิ่งแวดล้อม และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจนเกิดเป็นการเรียนรู้โดยการค้นพบ (Discovery Learning)

ในการเรียนรู้โดยการค้นพบ เป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยมีครู คอยให้การสนับสนุน ให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิด ความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียน ได้ค้นพบกฎหรือความจริงต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะได้รับ คำแนะนำ หรือได้รับข้อมูลพื้นฐานในสิ่งที่เรียนรู้จากครูผู้สอนหรือบุคคลอื่นน้อยที่สุด

กระบวนการเรียนรู้

Mouley (อ้างใน อารี พันธมณี, 2538) ได้จัดลำดับขั้นของกระบวนการเรียนรู้เป็น 7 ขั้นด้วยกัน ดังนี้

1. แรงจูงใจ หมายถึง สภาพที่อินทรีย์เกิดความต้องการ หรืออยู่ในภาวะขาดสมดุลก็จะทำให้เกิดแรงขับหรือแรงจูงใจ เพื่อผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเพื่อทดแทนภาวะการขาด หรือทำให้อินทรีย์อยู่ในภาวะสมดุล แรงจูงใจ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการเรียนรู้และเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทาง และความเข้มของพฤติกรรมให้เกิดขึ้น
2. เป้าหมาย หมายถึง สภาพต่อจากการที่บุคคลเกิดแรงจูงใจแล้ว บุคคลก็จะกำหนดเป้าหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจ เป้าหมายจึงเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม และนำไปสู่การเรียนรู้ได้ ลักษณะเป้าหมายอาจแตกต่างกัน บางคนอาจเป็นเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการทางสรีระ แต่บางคนอาจกำหนดเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมก็อาจเป็นได้
3. ความพร้อม หมายถึง สภาพความพร้อมของอินทรีย์ทางร่างกาย จิตใจ อวัยวะต่าง ๆ ในการเรียนรู้ รวมทั้งความเจริญเติบโตของร่างกาย แรงจูงใจ ความสนใจ ประสบการณ์เดิม เป็นต้น ซึ่งความพร้อมดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ จะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้แตกต่างกัน บุคคลที่มีความพร้อมมากก็อาจเรียนรู้ได้ดี เป็นต้น
4. อุปสรรค หมายถึง การเผชิญกับสิ่งขวางกั้น หรือสิ่งสกัดกั้น ระหว่างพฤติกรรมกับเป้าหมาย ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมาย บุคคลจึงเกิดความเครียด ก็จะพยายามหาทางลดความเครียดลง หรือหาวิธีการแก้ปัญหา ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้
5. การตอบสนอง หมายถึง การแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อแรงจูงใจ เป้าหมาย ความพร้อม หรืออุปสรรค ซึ่งอาจเริ่มด้วยการเลือกตอบสนองที่เหมาะสมหรือแก้ปัญหาให้ดีที่สุด การตอบสนองจะเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมาย
6. การเสริมแรง หมายถึง เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมตอบสนองแล้ว ได้รับผลย้อนกลับในทางที่ดี อาจเป็นรางวัลหรือการเสริมแรงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คำชมเชย ความพอใจ ความสำเร็จ ความก้าวหน้า หรืออื่น ๆ ก็จะทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง และมีความคงทนในการแสดงพฤติกรรม ดังนั้น การเสริมแรงจึงเป็นการให้ภายหลังจากการที่แสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และทำให้พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยและคงทน
7. การสรุปความเหมือน หมายถึง หลังจากผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายแล้ว เขาสามารถสรุปกฎเกณฑ์ หรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่ประสบมา แล้วนำไปใช้ในสถานการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้ เป็นการขยายขอบเขตความรู้ให้กว้างขวางขึ้น

นอกจากนี้ ประเวศ วสี (2539, หน้า 40-50) ได้พูดถึงกระบวนการเรียนรู้ว่า ต้องลดการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียนลงให้มากที่สุด แล้วใช้กระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนามิติทางกาย สังคม จิต และปัญญา ให้เข้มแข็งครบทุกด้านพร้อมกันไป โดยปรับวิธีการเรียนรู้จากที่พระพุทธเจ้าสอน คือ สุตมยปัญญา (ปัญญาที่ได้จากการฟัง = การเรียนรู้) จินตามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการคิด) ภวานามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา) มาเป็นการศึกษาจากการสัมผัสความจริง การศึกษาจากการคิด และการศึกษาจากการเจริญสติ ซึ่งการเรียนรู้ควรใช้ 3 วิธีผนวกกันดังนี้ คือ

1. การศึกษาจากการสัมผัสความจริง

เพราะการสัมผัสความจริงทำให้รู้ความจริง ทำให้ความรู้มีฐานอยู่ในความจริง ไม่ลอยตัว การศึกษาจากการสัมผัสความจริงมี 5 ประเภท คือ

1.1 การศึกษาจากการสัมผัสความจริงทางธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ ความหลากหลายทางธรรมชาติ จะทำให้รู้ รัก รักษา และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

1.2 การศึกษาจากการสัมผัสความจริงทางสังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะจากชุมชน ทั้งในชนบท และในเมือง (ดูยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ชุมชน) ทำให้รู้ความจริงทางสังคม และวัฒนธรรม

1.3 การศึกษาจากการสัมผัสความจริงโดยการทำงาน และการทำงานและกิจกรรม โดยเลือกสิ่งที่ชอบ อาจเป็นอาชีพหรือการเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม เป็นการนำเอาการศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคมเข้ามาหากัน การศึกษาจะเข้ามามีส่วนแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ พร้อมกันไป เช่น เรื่องครอบครัว โรคเอดส์ และเป็นการฝึกการอยู่และทำงานร่วมกัน หรือการสร้างความสุขเป็นชุมชน รวมทั้งฝึกทักษะในการจัดการ

1.4 การศึกษาจากการสัมผัสความจริงที่เป็นสุนทรียะทั้งที่เป็นความงามทางธรรมชาติ และทางศิลปะ เพื่อความสุขและพัฒนาความละเอียดอ่อนทางจิตใจ รวมทั้งเกิดฉันทะในการเรียนรู้ศิลปะยังอยู่ในการทำงานทุกชนิด ที่ถ้าพยายามทำให้ประณีตและงามก็จะเข้ามาพัฒนาจิตใจ การเจริญสติซึ่งจะกล่าวถึงในข้อ 3 ก็จะช่วยให้สัมผัสความงามได้รอบตัว สุนทรียะจึงอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่างถ้าเรามีความเข้าใจ

1.5 การศึกษาจากการสัมผัสความจริงทางข้อมูลข่าวสาร สมัยปัจจุบันและอนาคต เป็นสมัยที่ท่วมท้นด้วยข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลข่าวสารมีทั้งที่เป็นจริงและไม่จริง คนสมัยปัจจุบันต้องฝึกให้มีความสามารถในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง และใช้ประโยชน์ได้

จะเห็นได้ว่า แม้เพียงเรื่องการศึกษาจากการสัมผัสความจริงอย่างเดียวก็พัฒนาปัญญาไปมากแล้ว ถ้าประกอบด้วยความคิด ดังจะกล่าวต่อไปดังข้างล่างนี้ ก็ทำให้ปัญญาแล่นไปสู่พลังที่สูงขึ้นอย่างไม่จำกัด

2. ศึกษาจากการคิด

เป็นกระบวนการที่สัมพันธ์ และต่อเนื่องจากการศึกษาจากการสัมผัสความจริงประกอบด้วย

2.1 ฟีกการสังเกต

2.2 ฟีกการบันทึก (คนไทยเป็นชาติที่ไม่ชอบบันทึก)

2.3 ฟีกการนำเสนอในการประชุมกลุ่ม

2.4 ฟีกการฟัง (ถ้าได้ยินคนอื่นบ้างก็จะฉลาดขึ้นมาก)

2.5 ฟีกการปุจฉา-วิสัชนาในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความแตกฉานทางปัญญา และเกิดวิจยารณญาณ รวมทั้งทำให้มีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือเห็นความงามของความหลากหลายซึ่งเป็นการพัฒนาทางจิตใจที่สูงยิ่ง การปุจฉา-วิสัชนาเป็นการสร้างจริยธรรมไปด้วยในตัว

2.6 ฟีกการตั้งสมมติฐาน และการตั้งคำถาม การตั้งสมมติฐานและการตั้งคำถามเป็นการกระตุ้นให้แสวงหา และสร้างความรู้

2.7 ฟีกแสวงหาคำตอบต่อคำถามที่ตั้งขึ้น โดยค้นหาคำตอบจากตำรา จากคอมพิวเตอร์ แต่ความรู้บางชนิดก็ไม่มีในตำราหรือคอมพิวเตอร์ แต่มีอยู่ในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ก็ต้องไปคุยกับคนเฒ่าคนแก่ หรือสังเกตว่าเขาทำกันอย่างไร นี่เป็นการผนวกรการเรียนรู้ทั้งของเก่าและของใหม่ เป็นการศึกษาที่สมานสังคัม ไม่ใช่ทำให้สังคัมแตกแยกเหมือนการศึกษาปัจจุบัน

2.8 การวิจย ถ้าแสวงหาคำตอบแล้วไม่พบ แต่คำถามมีความสำคัญ แปลว่าไม่มีความรู้นั้นอยู่ในโลกต้องสร้างความรู้ใหม่ขึ้นด้วยการวิจย การวิจยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาทุกระดับทุกประเภท

2.9 การเชื่อมโยงการเข้าใจตัวเอง ไม่ว่าเรียนเรื่องอะไรครูต้องช่วยทะลอมให้กลุ่มคิดอย่างเชื่อมโยงปัญญาคือการ โยงความรู้ได้ยาวไกล แท้ที่จริงสรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเชื่อมโยง การคิด เชื่อมโยงเป็นการเข้าถึงธรรม(ชาติ) เมื่อเชื่อมโยงแล้วก็ให้เข้าใจตนเอง (Self Realization) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นศูนย์กลางของจักรวาล และควรต้องมีความสัมพันธ์กับคนอื่น และสิ่งอื่นอย่างไรจึงจะมีความถูกต้อง และนี่คือจริยธรรม จริยธรรมไม่เกิดจากการท่องจำ “วิชา” จริยธรรม แต่เกิดในการเรียนทุกชนิด ถ้ากระบวนการเรียนรู้ถูกต้อง

2.10 ฝึกรเขียนบทความทางวิชาการ คนไทยเป็นคนไม่ชอบเขียน และเขียนบทความทางวิชาการไม่เป็น แม้แต่อาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ ทำให้ขาดเครื่องมือพัฒนาการทางสติปัญญาไปอย่างสำคัญ เพราะการเขียนทำให้ต้องตรวจสอบความรู้อย่างเข้มข้น เนื่องจากข้อเขียนเป็นการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน การเขียนบทความทางวิชาการจึงช่วยสร้างความเข้มแข็งทางสติปัญญา

3. การศึกษาจากการเจริญสติ

การเจริญสติเป็นวิธีการทางปัญญาอย่างยอดเยี่ยม และมีประโยชน์สูงสุด แต่การศึกษาไทยไม่นำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เพราะตามฝรั่ง โดยฝรั่งไม่รู้จักวิธีการทางปัญญานี้ การเจริญสติช่วยให้การสัมผัสความจริงและการคิดตรงและคมชัดมากขึ้น เพราะการเจริญสติทำให้จิตเป็นกลาง การเจริญสติทำให้เอาปัญญามาใช้ได้ทัน การเจริญสติป้องกันความผิดพลาด และสกัดกั้นความไม่ดั่งามไม่ให้เข้ามาสู่ตัว การเจริญสติทำให้เกิดความสุขอันล้นเหลือ ทำให้สัมผัสความงามอันดำรงอยู่รอบตัว ฉะนั้นในเรื่องการสัมผัสความที่เป็นสุนทรียะดังกล่าวในข้อ 1.4 ข้างต้น ควรมีการเจริญสติเป็นเครื่องส่งเสริมด้วย การเจริญสติยังเป็นเครื่องรักษาสุขภาพ และช่วยให้อายุยืน

นี่คือกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนามนุษย์ทุกมิติ ทั้งทางกาย ทางสังคม ทางจิต และทางปัญญา พร้อมกันไปอย่างเป็นบูรณาการ มนุษย์ทุกคนควรมีโอกาสพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ โดยมีการเรียนรู้ที่ดี การเรียนรู้ใหม่นี้จะง่ายกว่าเก่า และทำให้เกิดความสนุกเป็นการพัฒนาทั้งผู้เรียน และผู้สอนพร้อมกันไป

รวมทั้ง อุทุมพร จามรมาน (2540, อ้างใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 4) ได้กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้มีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การรับรู้ การคิด การประเมิน การเรียนรู้ และมีองค์ประกอบสำคัญคือ การสังเกต การสงสัย การอยากรู้คำตอบ การแสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล และการตรวจสอบคำตอบ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารกระบวนการทัศน์ใหม่ : การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลโดย วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540) พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งจะรับหรือเลือกปฏิบัติเสขข้าวสาร เทคโนโลยีด้วยวิธีทางแห่งปัญญา คือ กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authenticity Learning) ซึ่งหมายถึง

- กระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ยึดยึดความรู้ และเนื้อหาสาระให้ผู้เรียน
- เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- ผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ รับผิดชอบ และวิเคราะห์วิธีการเรียน กระตุ้นให้

ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากกลุ่ม

- ผู้เรียนสร้างความรู้เชิงความคิด และสร้างสรรค์ความรู้

กระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงก่อให้เกิด

1. การเรียนรู้ที่สมดุล และมีความสุข เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับ ความดี ความงาม และความจริง โดยผ่านกิจกรรมกลุ่ม และการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
2. การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ คิดจำแนก คิดเชื่อมโยง การเรียนรู้วิธีการคิดแก้ปัญหา การคิดคาดการณ์ล่วงหน้า และการคิดสร้างสรรค์
3. การเรียนรู้ที่จะทำและอยู่ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้ทักษะทางสังคม
4. การเรียนรู้ที่จะพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัวให้ดีขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาสติปัญญาเต็มศักยภาพ จะสามารถเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักรอคอย รู้จักเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น รวมทั้งรู้จักรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น
5. การเรียนรู้ที่แสวงหาวิธีการเรียน เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะเกิดประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ มีเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับการเรียนที่ดี จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความสุข เรียนรู้ที่จะรู้ เรียนรู้ที่จะทำ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน และเรียนรู้ที่จะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานให้เป็น บุคคลที่รู้วิธีการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การท่องเที่ยวทัศนศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงตามแนวคิดดังกล่าว นอกจากนั้น บรูซซี สิริมหาสาร (2540, อ้างใน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 11) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จะต้องมุ่งสร้างเจตคติที่ดี หรือฉันทะในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยการปฏิบัติจริง แล้วย่นำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติมาสรุปเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือทฤษฎีใหม่ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง โดยเน้นความคิดรวบยอดมากกว่าเนื้อหาวิชา (Content) และเน้นกระบวนการการเรียนรู้ (Learning Process) มากกว่าตัวความรู้ (Product) และการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลภายใต้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participle Learning) หรือการทำงานเป็นกลุ่มแบบประชาธิปไตยเชิงพหุติ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับในความคิด และการกระทำที่หลากหลาย นอกจากนั้น การเรียนรู้ต้องควบคู่กับความสนุกสนาน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิด 3 ข. (ชอบ – เชื้อ – ช่วย) ซึ่งผู้วิจัยก็เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวนี้ด้วย

ปัจจัยในการสนับสนุนการเรียนรู้

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543, หน้า 5-6) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องมีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน
2. ครูคำนึงถึงความพร้อมด้านร่างกาย และจิตใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และต่อเนื่อง
3. สาระการเรียนรู้ต้องเหมาะสมกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน การคาดหวังจากสังคม และจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียน
4. แหล่งเรียนรู้ต้องมีหลากหลาย และเพียงพอต่อการให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด และความสนใจ
5. ครู และผู้เรียน ต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ครูมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือ เกื้อกูล ห่วงใย ต่อผู้เรียนอย่างจริงใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และร่วมกันแก้ไขปัญหา
6. ผู้เรียนมีความเคารพ ศรัทธา ต่อครู มีความใฝ่รู้ รักที่จะเรียนรู้ ครูต้องเชื่อว่าศิษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีวิธีเรียนรู้ที่ต่างกัน
7. สาระกระบวนการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้
8. กระบวนการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับชุมชน ครอบครัว องค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญ 9 หมวด และหมวดที่ 4 ถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพราะว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด และผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยความหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามที่คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543) ได้กล่าวไว้ คือ

การปฏิรูป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยแนวทาง 4 ขั้นตอน คือ จุดประกาย ขยายความคิด พิชิตความเปลี่ยนแปลง แรงผลักดันสู่ความสำเร็จ

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อนข้างถาวร อันเนื่องมาจากประสบการณ์ เป้าหมายของการเรียนรู้ คือ ต้องการให้ผู้เรียนดี เก่ง และมีความสุข

ดังนั้น ความหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สารกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผล ให้มุ่งพัฒนาคนและชีวิต ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

โดยผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายกิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ ได้คิด ปฏิบัติ ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีการประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน ส่วนครูจะเป็นผู้วางแผนขั้นต้นในเรื่องเนื้อหา วิธีการ แก่ผู้เรียน จัดบรรยากาศ ประสบการณ์ ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ช่วยชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

สรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสำคัญนั้น ต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จริงตามความสนใจ ความถนัด และวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนาศักยภาพ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ และความรู้ ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการทอ่งเทียวทัศนศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

มาลี จุฑา (2544, หน้า 155-156) กล่าวว่า การถ่ายโยงการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล เพราะว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ได้ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้บทเรียนใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ความหมายของการถ่ายโยงการเรียนรู้

การถ่ายโยงการเรียนรู้ หมายถึง การนำผลการเรียนรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปใช้ให้เกิดผลกับอีกสถานการณ์หนึ่ง เช่น การนำผลจากการเรียนรู้เรื่องคุณและหาร ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้เรื่องบัญญัติไตรยางศ์ ทำให้เรียนรู้ง่ายขึ้น เป็นต้น

แนวคิดการถ่ายโอนการเรียนรู้

การถ่ายโอนการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. การถ่ายโอนทางบวก (Positive Transfer) เป็นการนำผลการเรียนรู้ครั้งก่อนมาสนับสนุนการเรียนรู้ครั้งใหม่ ให้ได้ผลดีและง่ายขึ้น
2. การถ่ายโอนทางลบ (Negative Transfer) เป็นการนำผลการเรียนรู้ครั้งก่อนมาเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ครั้งใหม่ ทำให้เรียนรู้ช้าลง

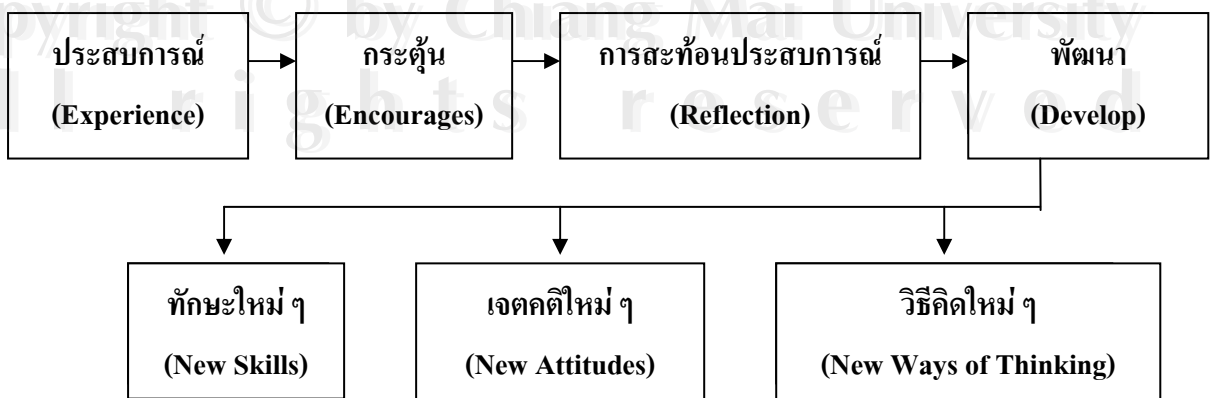
องค์ประกอบที่มีผลต่อการถ่ายโอนการเรียนรู้

1. ระดับความรู้ของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนมีระดับความรู้สูง ย่อมจะส่งผลดีต่อการถ่ายโอนการเรียนรู้ได้
2. ความคล้ายคลึงกันของบทเรียน เช่น ผู้เรียนที่รู้วิธีขับจักยานยนต์แล้ว จะช่วยให้การเรียนรู้วิธีขับจักรยานยนต์ได้เร็วขึ้น
3. ความสมบูรณ์ของความคิดรวบยอด ถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้บทเรียน โดยมีความสมบูรณ์ของความคิดรวบยอด จะช่วยในการเรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องได้ดีขึ้น
4. การนำไปประยุกต์ใช้ ถ้าผู้เรียนรู้วิธีการนำไปประยุกต์ใช้ในเหตุการณ์ได้ จะช่วยในการถ่ายโอนการเรียนรู้ได้ดี

การเรียนรู้แบบประสบการณ์ (Experiential Learning)

ความหมายของการเรียนรู้แบบประสบการณ์

สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม (2544, หน้า 39) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบประสบการณ์ว่า หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนถึงต่าง ๆ (Reflection) ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติใหม่ ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ ๆ สรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แนวคิดการเรียนรู้แบบประสบการณ์

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ (2544, หน้า 39) ได้อธิบายถึงหลักการเรียนรู้แบบประสบการณ์ว่าต้องคำนึงถึงแหล่งทรัพยากรทั้ง 4 คือ

1. เวลา (Time)

ครูต้องไม่กำหนดเวลาตายตัว แต่ควรยืดหยุ่นเรื่องเวลาเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีเวลาเพียงพอในการเรียนรู้

2. สถานที่ (Place)

ไม่จำเป็นต้องเรียนในชั้นเรียนหรือห้องเรียนเท่านั้น ครูอาจใช้บริเวณสวนในโรงเรียน ชุมชน หมู่บ้าน หรือแม้แต่การใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น Internet เพื่อเชื่อมโยงนักเรียนสู่โลกรอบตัว

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)

ครูควรสนับสนุน และชี้แนะ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนจะได้เห็นคุณค่า เกิดการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

4. สื่อการสอนต่าง ๆ (Teaching Materials)

ครูควรใช้สมาชิกในชุมชน สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน ผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น พระภิกษุ ศิลปินท้องถิ่น หรือบุคลากรของรัฐ โดยให้บุคลากรเหล่านี้ได้มีโอกาสให้ความรู้แก่นักเรียน

ขั้นตอนการเรียนรู้แบบประสบการณ์

การเรียนรู้แบบประสบการณ์ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นประสบการณ์ (Experiencing) เป็นขั้นลงมือ หรือทำกิจกรรมจากสภาพจริง

2. ขั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Publishing) เป็นขั้นของการพูด-การเขียน เช่น นำข้อมูลที่ได้จากขั้นประสบการณ์มานำเสนอ

3. ขั้นอภิปราย (Discussing) เป็นขั้นของการอภิปรายซักถามเพื่อความเข้าใจ และเพื่อให้ได้แนวคิดต่อการประยุกต์ใช้

4. ขั้นสรุปพาดพิง (Generalizing) เป็นขั้นของการสรุปผลของการเรียนรู้จากทั้ง 3 ขั้นข้างต้น ถือเป็น การสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองโดยผ่านประสบการณ์ หรือลงมือกระทำ

5. ขั้นประยุกต์ใช้ (Applying) เป็นขั้นของการนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจจัดทำในรูปของโครงการ การทดลอง หรือการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

จากแนวคิดของการเรียนแบบประสบการณ์นั้น สามารถนำมาใช้กับกระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาได้อย่างดี

การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)

ความหมายของการเรียนรู้ตามสภาพจริง

ทิสนา แจมมณี (2545, หน้า 133) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตามสภาพจริงว่าเป็นการเรียนรู้ที่ไม่แยกออกจากบริบท (Context) เป็นการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามสภาพและบริบทจริง ไม่ดึงเอาเรื่องนั้นออกจากบริบทที่เป็นอยู่

แนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง

ทิสนา แจมมณี (2545, หน้า 133) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงไว้ ดังนี้

1. การเรียนรู้เรื่องใด ๆ ก็ตาม ย่อมมีความสัมพันธ์กับบริบทของเรื่องนั้น ๆ การเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับความเป็นจริง จึงสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้
2. สภาพการณ์จริง ปัญหาจริง เป็นโลกแห่งความจริงซึ่งทุกคนต้องเผชิญ ดังนั้นการให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพการณ์จริง ปัญหาจริง จึงเป็นโอกาสที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความจริง
3. การเรียนรู้ความเป็นจริง ของจริง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เพราะสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน จึงเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ อยากเรียนรู้
4. การให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ทั้งนี้ Gordon (1998, หน้า 390-393) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของการเรียนรู้ตามสภาพจริงไว้ ดังนี้

1. ในการเรียนรู้ตามสภาพจริง บุคคลมักเผชิญปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ และจะต้องตัดสินใจ และการลงมือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ตามสภาพจริง จึงต้องมีปัญหา การคิด การตัดสินใจ การกระทำ และผลของการคิด การตัดสินใจ
2. ในการเรียนรู้ตามสภาพจริงเมื่อมีปัญหาคือต้องตัดสินใจแก้ไข บุคคลจะแสวงหาทางแก้ไขโดยใช้ทรัพยากรหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ หรือหามาได้ บุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่ช่วยตนได้ในทางใดทางหนึ่ง จะใช้ทรัพยากรรอบตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา
3. ในการเรียนรู้ตามสภาพจริง บุคคลใช้ความรู้ ทักษะ และเกิดความรู้สึก หรือพัฒนา

เจตคติไปพร้อม ๆ กันตามสภาพจริง บุคคลจะดำเนินการจัดการเมื่อเกิดปัญหาใด ๆ คิดตัดสินใจ โดยใช้ความรู้ที่มีแสวงหาข้อมูลที่จำเป็น และตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนเห็นว่าดีที่สุด เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์ ซึ่งการตัดสินใจกระทำนั้น ๆ จะส่งผลให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติอื่น ๆ ตามมาด้วย ดังนั้น การพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติต่าง ๆ ตามสภาพจริง จึงเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นในบริบทตามสภาพจริง ๆ นั้น

4. ในการเรียนรู้ตามสภาพจริง บุคคลจะเลือกรับรู้ และเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่มีความหมายกับตนเอง ซึ่งมักจะเป็นสิ่งที่บุคคลใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ทักษะในการเข้าใจผู้อื่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ เป็นต้น

จากแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงดังกล่าว จะเห็นว่าการทำงานที่เกี่ยวพันศึกษาเป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่ผู้เรียนจะเรียนอย่างสนุกและมีความหมาย

ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theory)

ความหมายของคำว่าปัญญานิยม

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2544, หน้า 197-198) ได้ให้ความหมายของคำปัญญานิยมว่า เป็นศัพท์ทางจิตวิทยา ใช้แทนการรู้ - คิดทุกชนิด ตั้งแต่ ความใส่ใจ (Attending) การรับรู้ (Perception) การระลึกได้ หรือจำได้ (Remembering) คิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning) จินตนาการ หรือวาดภาพในใจ (Imagining) การคาดการณ์ล่วงหน้า หรือการมีแผนรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น (Anticipating) การตัดสินใจ (Deciding) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Communicating) นอกจากนี้ปัญญานิยมยังรวมกระบวนการจินตนาการ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว เช่น การจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ (Classifying) การตีความหมาย (Interpreting) กระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เราตัดสินใจเหมือนกับความฝัน และจินตนาการต่าง ๆ รวมทั้งเนื้อหาของกระบวนการเหล่านี้เป็นความคิดรวบยอด (Concepts) ความจริง (Facts) และความจำ (Remembering)

จากความหมายของปัญญานิยมที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการทำงานที่เกี่ยวพันศึกษาที่มีการวางแผนที่ดี และมีเป้าหมายที่ชัดเจน จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีปัญญานิยม ผู้วิจัยจึงจะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มปัญญานิยม 2 ท่าน คือ Piaget และ Vygotsky

ทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของ Piaget

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2544) กล่าวว่า ความคิดรวบยอดพื้นฐานตามทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของ Piaget พอจะสรุปได้ ดังนี้ คือ บุคคลต้องมีการปรับตัวซึ่งประกอบด้วย

กระบวนการที่สำคัญ 2 อย่าง คือ การซึมซับหรือดูดซึม และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา และระหว่างระยะเวลาตั้งแต่วัยทารก - วัยรุ่น มนุษย์จะสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่ง Piaget ได้แบ่งพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาออกเป็นขั้นใหญ่ ๆ 4 ขั้น คือ

1. ขั้น Sensorimotor (แรกเกิด - 2 ปี)
2. ขั้น Preoperational (18 เดือน - 7 ปี)
3. ขั้น Concrete Operations (อายุ 7 - 11 ปี)
4. ขั้น Formal Operations (อายุ 12 ปี - วัยผู้ใหญ่)

ซึ่งเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่พัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้น Formal Operation ดังนั้น การเรียนรู้แบบประสบการณ์การท่องเที่ยวทัศนศึกษาจึงเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาขั้น Formal Operation ของนักเรียน

ทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของ Vygotsky

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2544) กล่าวว่า Vygotsky ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการเชาว์ปัญญาที่เน้นความสำคัญของวัฒนธรรม สังคม และการเรียนรู้ที่มีต่อพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา การเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์ จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดู เพราะตั้งแต่แรกเกิดมนุษย์จะได้อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลงานของมนุษย์ คือ วัฒนธรรม ฉะนั้น วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรม จะช่วยบ่งชี้ผลผลิตของพัฒนาการของเด็ก สถาบันสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไปมีบทบาทที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของเด็ก

Vygotsky ได้แบ่งระดับเชาว์ปัญญาออกเป็น 2 ขั้น คือ

1. ระดับเชาว์ปัญญาขั้นเบื้องต้น (Elementary Mental Processes)
2. ระดับเชาว์ปัญญาขั้นสูง (Higher Mental Processes)

จากแนวคิดของ Vygotsky นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่จะเริ่มพัฒนาเชาว์ปัญญาขั้นสูง การจัดการเรียนรู้โดยการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากสังคม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทางเชาว์ปัญญาของเด็กตามแนวคิดทฤษฎีนี้

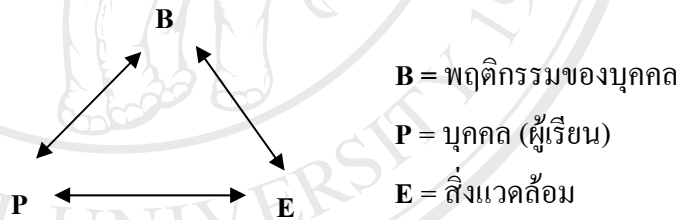
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงปัญญานิยม (Social Cognitive Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงปัญญานิยม (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2544, หน้า 235-238) เป็นทฤษฎีของ Albert Bandura ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ Bandura (1963) จึงเรียกการเรียนรู้จากการสังเกตว่า “การเรียนรู้โดย

การสังเกต” หรือ “การเลียนแบบ” และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ ท่านจึงอธิบายว่า การเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน Bandura (1969, 1971) จึงเปลี่ยนชื่อทฤษฎีการเรียนรู้ของท่านว่า “ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม” (Social Learning Theory) ต่อมา Bandura ได้ค้นพบจากการทดลองว่า สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยการสังเกต คือ ผู้เรียนจะเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้โดยเฉพาะ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้เรียนจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง และผู้เรียนจะต้องสามารถที่จะประเมินว่า ตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่คืออย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย (Metacognitive) Bandura (1986) จึงสรุปว่า การเรียนรู้จากการสังเกตเป็นกระบวนการทางการรู้คิด หรือกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) จึงได้เปลี่ยนชื่อทฤษฎีอีกครั้งหนึ่งเป็น “ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงปัญญานิยม”

สรุปแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงปัญญานิยมมีดังนี้ คือ

1. Bandura ได้ให้ความสำคัญของ อินทรีย์ และสิ่งแวดล้อม เพราะถือว่าการเรียนรู้เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

2. Bandura ได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้และการกระทำ โดยถือว่า ความแตกต่างนี้สำคัญมาก ซึ่งสรุปได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์อาจแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 2.1 พฤติกรรมตอบสนองที่เกิดจากการเรียนรู้ที่แสดงออก หรือกระทำสม่ำเสมอ
- 2.2 พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออก หรือกระทำ
- 2.3 พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริง ๆ

3. Bandura ไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะ สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และทั้งสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

จากหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถนำไปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย เรื่องการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นได้ เพราะการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเป็นการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทางสังคม และผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

แรงจูงใจ (Motivation)

แรงจูงใจย่อมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล สามารถจะกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้
อยากเห็นและเกิดความสนใจเป็นพิเศษได้

ความหมายของแรงจูงใจ

มาลี จูทา (2544, หน้า 151) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึง การกระตุ้นให้
บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เช่น คุณแม่ได้พูดกับลูก
ว่า คุณแม่จะให้รางวัลแก่ลูกทุก ๆ วิชาถ้าลูกสอบได้ A จะได้เงินรางวัลพิเศษ 1,000 บาท
แสดงว่าคำพูดของแม่เป็นการจูงใจให้ลูกตั้งใจเรียน มีความขยันหมั่นเพียร จนสอบได้ A หลาย ๆ
วิชาตามความต้องการของคุณแม่เป็นต้น การจูงใจใช้ประโยชน์ได้ทั่วไปทั้งในบ้าน ในโรงเรียน
และวงการศึกษา

แรงที่มากกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความต้องการ หรือตามจุดมุ่งหมายที่
กำหนดไว้นั้น เรียกว่า แรงจูงใจ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

นอกจากนี้ มาลี จูทา (2544, หน้า 151-152) ยังให้แนวคิดว่า แรงจูงใจสามารถแบ่งได้
เป็น 2 ประเภท คือ

1. **แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)** หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจากภายใน
ในตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการ
หรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แรงจูงใจภายในมีความสำคัญมากกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะ
ว่าแรงจูงใจภายในเกิดจากความรูสึกของบุคคล เมื่อบุคคลรูสึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรม
ตอบสนองความรูสึกของตนเสมอ

2. **แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)** หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดจาก
ภายนอกตัวบุคคล ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความ
ต้องการหรือตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยเห็นว่า การท่องเที่ยวทัศนศึกษาเป็นแรงจูงใจที่สามารถให้ผู้เรียนอยากจะเรียนรู้
เกี่ยวกับสถานที่ ๆ จะไปทัศนศึกษา เพราะธรรมชาติของมนุษย์ อยากรู้ อยากจะเห็น อยากจะ
เปลี่ยนประสบการณ์ การได้ไปท่องเที่ยวจึงเป็นแรงจูงใจที่ดีและมีประสิทธิภาพ

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

ความหมาย และแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ (2544, หน้า 93-96) ได้กล่าวถึงการประเมินตามสภาพจริงว่า

เป็นวิธีการประเมินที่ออกแบบมาเพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริงแห่งโลกปัจจุบัน (Real World Situations) (Popham, 1995) และเป็นวิธีการประเมินที่เน้นงานที่นักเรียนแสดงออกในภาคปฏิบัติ (Performance) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) ผลผลิต (Products) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การที่จะทำให้นักเรียนบรรลุถึงความต้องการของแต่ละบุคคลได้นั้น วิธีการประเมินตามสภาพจริงจะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเองด้วย (Zessoules & Gardner, 1991) ดังนั้น วิธีการประเมินวิธีนี้จะช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการที่ใช้ในการประเมินตามสภาพจริง อาจใช้การสังเกต การบันทึก และการรวบรวมข้อมูลจากผลงานและวิธีการที่นักเรียนทำ (กรมวิชาการ, 2539) หากครูตัดสินใจจะใช้วิธีประเมินตามสภาพจริง ครูต้องคำนึงเสมอว่า หลักสูตร (Curriculum) การเรียนการสอน (Instruction) และการประเมิน (Assessment) จะต้องไปด้วยกันโดยไม่แยกการประเมินออกไปต่างหากเหมือนความคุ้นเคยอย่างเดิมที่ครูทำ แต่จะต้องสัมพันธ์ส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนเข้าด้วยกัน ซึ่งจะพบว่า แต่เดิมครูมักแยกการประเมินออกจากหลักสูตรและการเรียนการสอน ต่อมาเริ่มคำนึงว่าทั้งสามส่วนควรไปด้วยกัน แต่ยังไม่ปรากฏว่ามีบางส่วนยังไม่ไปด้วยกัน ดังนั้น รูปแบบที่ควรจะเป็นก็คือต้องไม่แยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากกัน นั่นคือหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินเป็นกระบวนการที่ดำเนินควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่องตลอดการจัดการเรียนการสอน

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หรือการประเมินจากทางเลือกใหม่ (Alternative Assessment) เป็นการประเมินที่ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายวิธี ตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อจะตรวจสอบคุณภาพของงานของนักเรียนหรือของโปรแกรมวิชา (Mitchell, 1992) ดังนั้น การประเมินดังกล่าวต้องอาศัยหลักการที่ว่านักเรียนต้องมีการลงมือกระทำหรือปฏิบัติ หรือแสดงออกเพื่อแสดงถึงความเข้าใจ และเพื่อแสดงออกถึงทักษะจากการเรียนรู้ ตลอดจนการแสดงถึงกระบวนการหรือวิธีการที่นักเรียนใช้ (Baker O'Neil & Linn, 1993, อ้างใน สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ, 2544)

ยุทธวิธีของการประเมินตามสภาพจริงจะใช้การกระตุ้น เพื่อท้าทายผู้เรียนให้แสดงออกในภาคปฏิบัติ โดยบูรณาการความรู้และประดิษฐ์ชิ้นงาน รวมถึงการพัฒนาการเขียนเป็นรายงาน และการนำเสนอด้วยปากเปล่าแทนการท่องจำในรูปของการระลึกได้ (Recall) หรือการจำได้ (Recognition) เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือเนื้อหาที่ได้ท่องจำ เหตุที่เรียกว่าเป็นการประเมินตามสภาพจริงก็เพราะการประเมินโดยวิธีนี้ ผู้เรียนต้องแสดงหรือสาธิตให้เห็นว่าผู้เรียนทำอะไรได้บ้าง เช่นเดียวกับวิธีการที่ผู้คนในสังคมนอกโรงเรียนทำได้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องพิสูจน์โดยการแสดงออกให้

เห็นโดยชัดเจนแทนการทำแบบทดสอบแบบเลือกตอบ ซึ่งเป็นการโต้ตอบกับข้อเท็จจริงที่ได้
 ท่องจำมา นอกจากนี้การประเมินจากสภาพจริงนั้น ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมได้หลายอย่าง เช่น
 การทดลองโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทำการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ เขียนเรียงความและ
 รายงาน อ่านและแปลความหรือวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี หรือแก้ปัญหาโจทย์คณิตศาสตร์ที่
 เกี่ยวข้องกับโลกแห่งความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนในระดับอนุบาลหรือ
 ประถมศึกษาชั้นต้น ๆ รูปแบบของการประเมินจากสภาพจริงนั้น ครูอาจต้องอาศัยการสังเกต
 การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องงานหรือการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อประเมินว่านักเรียนอ่าน เขียน
 หรือพูดอะไรได้บ้าง และมีวิธีการอย่างไร แทนการใช้แบบทดสอบไปวัดผล ครูจะต้องจับตามดูเด็ก
 ที่การปฏิบัติงาน ทั้งการอ่าน การเขียน และการสนทนาพูดคุย นอกจากนี้ครูต้องมีการพบปะ
 พูดคุยกับผู้ปกครองและนักเรียนเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกโรงเรียน
 และหาวิธีการที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน
 ผู้บริหารและครูที่ได้ปฏิรูปการประเมินผลตามแนวสภาพจริง มีความต้องการที่จะแสวงหาแนวทาง
 ที่จะบอกผู้เรียนว่านักเรียนเรียนรู้ได้อย่างไร (How students learn) และบอกได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้
 อะไรแล้ว (What they have learned) วิธีการเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนให้มี
 ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คณะผู้บริหารและครูต้องการให้นักเรียนได้ทำงานหรือเรียนรู้สิ่งที่ท้าทายและ
 ซับซ้อนขึ้นกว่าการเรียนรู้แบบเดิม และต้องการให้ผู้เรียนได้สามารถบูรณาการสิ่งที่เรียนรู้เข้า
 ด้วยกันได้ ตลอดจนนำสิ่งที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ และสามารถสร้างสรรค์ผลงาน
 การเรียนรู้ได้อีกด้วย

ยุทธวิธีการประเมินตามสภาพจริงนั้น นอกจากจะเน้นที่จำนวนผลผลิตที่นักเรียนได้
 จัดทำแล้ว ยังเน้นที่เรื่องความสามารถทางสติปัญญา กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
 บุคคล การแก้ปัญหาและงานภาคปฏิบัติในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย สรุปว่าการประเมินตาม
 สภาพจริงนั้น ผู้เรียนต้องแสดงออกให้เห็นถึงการเรียนรู้ซึ่งเน้นในเรื่องการนำไปใช้ และการสร้าง
 องค์ความรู้ได้มากกว่าการเน้นที่การระลึกหรือจดจำ หรือการหาคำตอบที่ถูกจากแบบทดสอบ
 การประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินที่มีบริบท เช่น สามารถบอกเหตุ - ผล อธิบายขยาย
 ความเพิ่มเติมได้ วิเคราะห์วิจารณ์ได้อย่างกว้างขวาง แต่แบบทดสอบชนิดเลือกตอบจะขาดบริบท
 ดังกล่าวข้างต้น

การประเมินจากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง จำเป็นจะต้องมีเครื่องมือประเมิน
 และวิธีการประเมินหลากหลาย เครื่องมือที่สำคัญ คือ “การสังเกต” Gardner (1983)

องค์ประกอบสำคัญในการประเมินในสภาพความเป็นจริง (Authentic Assessment) คือ การจัดเก็บเอกสารข้อมูล (Documentation) ของผลงาน และกระบวนการแก้ปัญหาของนักเรียน มีวิธีการเก็บเอกสารข้อมูลดังนี้

ระเบียบพฤติกรรม เช่น มีสมุดบันทึกประจำวัน และบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนทั้งด้านวิชาการ และไม่ใช่วิชาการ ตลอดจนสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนของนักเรียน

ตัวอย่างผลงาน เก็บตัวอย่างผลงานของนักเรียนไว้ในแฟ้ม ตัวอย่างนี้อาจจะเป็นรูปถ่ายสำเนาของผลงาน ถ้านักเรียนต้องการเก็บฉบับตัวจริงไว้

แถบเสียง ใช้แถบเสียงบันทึกการอ่านหรือการพูด ตลอดจนการเล่าเรื่อง การอภิปราย หรือการร้องเพลง การเล่นเกมของนักเรียน

วิดีโอเทป ใช้วิดีโอเทปบันทึกพฤติกรรมและกิจกรรมของนักเรียนไว้ เช่น การแสดงละคร การแข่งกีฬา

ถ่ายภาพ ครูควรมีกองถ่ายภาพไว้ประจำเพื่อถ่ายภาพผลงานที่เก็บไว้ไม่ได้ เช่น ผลงานโครงการวิทยาศาสตร์ ผลงานศิลปะ ฯลฯ

บันทึกประจำวันของนักเรียน นักเรียนเขียนบันทึกประจำวันถึงประสบการณ์ ความรู้สึกรักการเขียนต่าง ๆ ในสมุดบันทึก

บันทึกความก้าวหน้าของนักเรียน นักเรียนมีสมุดบันทึกความก้าวหน้า เช่น จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และการบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย

สังคมมิติ ครูสังเกตและบันทึกความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนทั้งด้านบวกและด้านลบ การทดสอบแบบไม่เป็นทางการ สร้างแบบทดสอบเพื่อจะทราบว่านักเรียนได้อะไรบ้าง มิใช่ทดสอบว่านักเรียนไม่รู้อะไร

การใช้แบบทดสอบมาตรฐานอย่างไม่เป็นทางการ ครูอาจนำแบบทดสอบมาตรฐานใช้ทดสอบอย่างไม่เป็นทางการโดยยืดหยุ่นเวลา มีการอ่านคำถาม และให้มีการซักถาม และการตอบอาจจะเป็นในรูปแบบของการเคลื่อนไหว เพลง ภาพวาด หรืออื่น ๆ เพื่อจะทราบว่านักเรียนมีความรู้จริง ๆ อย่างไร

การสัมภาษณ์นักเรียน ครูสัมภาษณ์นักเรียน และเก็บบันทึกการสัมภาษณ์แต่ละครั้งไว้ในแฟ้มของนักเรียน

การประเมินแบบอิงเกณฑ์ ใช้วิธีการประเมินแบบอิงเกณฑ์ ไม่อิงกลุ่ม หรือเปรียบเทียบกันในกลุ่ม

แบบสำรวจ ครูทำแบบสำรวจถึงสิ่งที่ทำได้ หรือเนื้อหาที่เข้าใจแล้ว เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนทำได้ถึงขั้นใด

บันทึกปฏิทินประจำวัน ให้นักเรียนทั้งชั้นช่วยกันทำปฏิทินประจำวันว่าในวันหนึ่ง ๆ ทำอะไร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินกระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

การท่องเที่ยวทัศนศึกษา (Educational Tourism)

ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

การท่องเที่ยวทัศนศึกษา หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้เป็นการเรียนรู้ด้วยการเห็น หรือเป็นการศึกษานอกสถานที่ เพื่อทำกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้ร่วมในการท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยการสังเกตสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง หรือสังเกตจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2533)

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้นนอกเหนือจากที่ได้รับจากห้องเรียน ปัจจุบันถือเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมในหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากของจริงโดยตรง นอกจากนั้นการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเป็นเทคนิคของการเรียนการสอนอย่างหนึ่งซึ่งจะสามารถพัฒนาความสนใจ และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2533)

1. การท่องเที่ยวทัศนศึกษาโดยไม่พักค้างแรม

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาโดยไม่พักค้างแรม เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่นิยมในสถานศึกษา เพราะขั้นตอนในการจัดไม่ยุ่งยาก และเสียค่าใช้จ่ายไม่มาก ครั้งละไม่เกิน 100 บาท ต่อคน การขออนุมัติสำหรับการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาประเภทไม่ค้างแรม ต้องทำในระดับของสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะจัดในวันธรรมดา ช่วงเปิดภาคเรียน

2. การท่องเที่ยวทัศนศึกษาโดยพักค้างแรม

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาโดยพักค้างแรม เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อน เพราะต้องคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยของนักเรียน สถานที่พักแรม ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และจะต้องมีการขออนุมัติระดับกรม ส่วนใหญ่การจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาประเภทค้างแรมจะจัดในช่วงปิดภาคเรียน เพราะต้องใช้เวลาในการเดินทางและค้างแรมหลายวันจะได้ไม่กระทบกับเวลาเรียน

ผู้จัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชนแบ่งเป็น 5 กลุ่มใหญ่ คือ

1. สถานศึกษา
2. หน่วยงานของรัฐ และเอกชน
3. บริษัทนำเที่ยว
4. ผู้ปกครอง
5. เยาวชนจัดเอง

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแบบค้างแรมของนักเรียนซึ่งจัดโดยสถานศึกษา

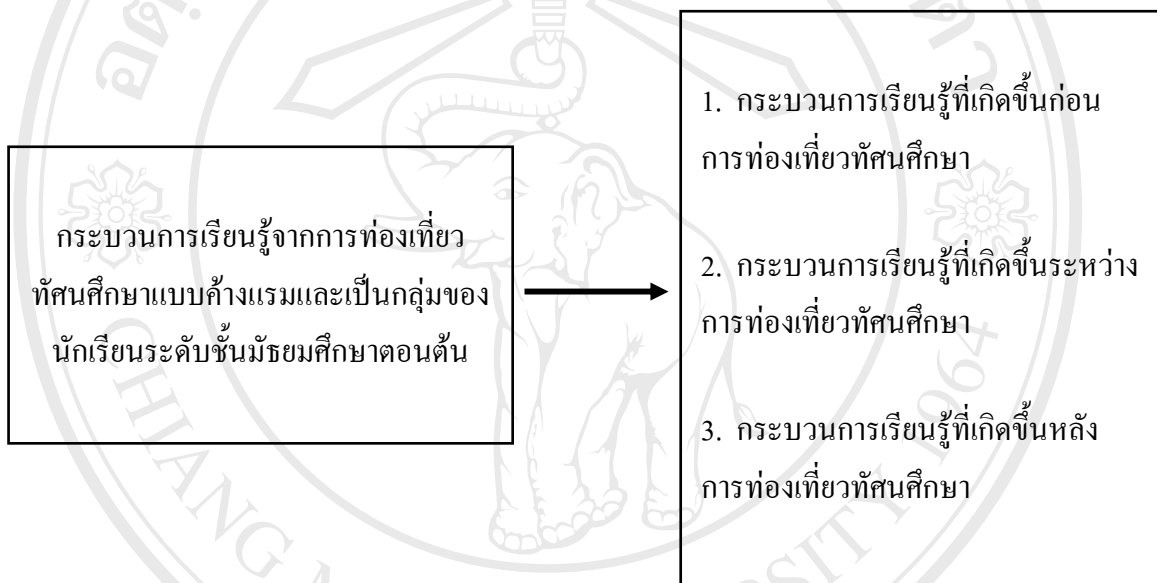
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน ซึ่งได้ศึกษาถึงสภาพของการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาสำหรับเยาวชน ความต้องการ และเจตคติของเยาวชน ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ ที่มีต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชน ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชน ซึ่งเป็นการศึกษารอบคลุม 21 จังหวัด ในทุกภาคของประเทศ ซึ่งพบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ เป็นประเภทไม่ค้างแรม และค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่มาจากการเก็บเงินเยาวชน เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่ได้จากงบประมาณน้อยกว่าร้อยละ 20 ของงบประมาณทั้งหมด แหล่งท่องเที่ยวที่เยาวชนไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา คือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แหล่งข้อมูลหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หนังสือนำเที่ยว และบริษัทนำเที่ยว ในด้านเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษา พบว่า ผู้ปกครองเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชน คือ ร้อยละ 86 คิดว่าเยาวชนจะได้รับความรู้และพบเห็นสิ่งใหม่ ๆ และร้อยละ 68 เชื่อว่าเยาวชนจะมีความรอบรู้กว้างขวาง นอกเหนือจากที่ได้เรียนมาในระบบโรงเรียน และในความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ร้อยละ 91 ของผู้ปกครองเห็นว่าสถานศึกษาควรเป็นผู้รับผิดชอบจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาให้แก่เยาวชน

จากการค้นคว้างานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยไม่พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาโดยตรง ดังนั้น จึงมีความสำคัญ และจำเป็นที่จะศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้าง
กรอบแนวความคิดเพื่อการวิจัยครั้งนี้ พอจะสรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

กรอบแนวความคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเลือก เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 19 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป
2. แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่ท่องเที่ยว ก่อนและหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา อาทิ ความสนใจ การซักถาม การร่วมกิจกรรมกลุ่ม และการแก้ไขปัญหา การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ

4. แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน

เพื่อให้นักเรียนบันทึกความรู้ ความสนใจ ความรู้สึก เจตคติ และปัญหาที่เกิดขึ้นก่อน- หลัง และระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

5. แบบบันทึกการเดินทางโดยผู้วิจัย และคณะ

เพื่อนบันทึกพฤติกรรม และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา

6. การบันทึกภาพเคลื่อนไหว และภาพนิ่ง ระหว่างการท่องเที๋ยวทัศนศึกษา ด้วยกล้องวิดีโอและกล้องถ่ายรูป โดยผู้วิจัยและนักเรียน เป็นการบันทึกภาพเพื่อสังเกตพฤติกรรม และความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน

7. การนำเสนอสิ่งที่นักเรียนได้จากการท่องเที๋ยวทัศนศึกษา

1.1 การนำเสนอด้วยปากเปล่า

1.2 การจัดนิทรรศการ

8. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ความคิด ความรู้สึกของนักเรียน ครู และวิทยากร ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ต่อกิจกรรมการท่องเที๋ยวทัศนศึกษา

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เกี่ยวกับการท่องเที๋ยวทัศนศึกษา แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยรวบรวมข้อคำถาม และเลือกข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. นำเครื่องมือที่สร้างไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาต่อไป

การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการประสานงานร่วมกับโรงเรียนวัดศรีบัวบานตามขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนกิจกรรมการท่องเที๋ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

1.1 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนและนักเรียนที่จะทำการวิจัย โดยการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน เรื่อง โครงการพัฒนาการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน (จรัถถิบแอ่วเวคบ้าน) ซึ่งเป็นโครงการที่อาจารย์นิเทศาจัดทำขึ้น นอกจากนี้ยังได้สอบถามทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรม

การเรียนรู้แบบท่องเที่ยวทัศนศึกษา รวมทั้งการเตรียมตัวเบื้องต้นของนักเรียนก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากประธานสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดศรีบัวบาน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้เข้าพบอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนวัดศรีบัวบาน เพื่อแนะนำตนเอง และชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ตลอดจนรายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1.3 ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาประมาณ 6 อาทิตย์ก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาในการสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียน โดยการเข้าไปพูดคุยกับนักเรียน และเข้าไปสอนภาษาอังกฤษให้นักเรียนที่โรงเรียนอาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องมีกระบวนการเก็บข้อมูลวิจัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในระหว่างนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ดังนี้

- ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทั่วไปของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มประชากร
- ทดสอบความรู้เกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่ที่นักเรียนจะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด โดยให้เวลาในการเขียนทั้งหมด 1 ชั่วโมง ในแบบสอบถามได้ถามถึงความรู้ และข้อมูลที่นักเรียนทราบเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา อันได้แก่ จังหวัดอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงแหล่งที่มาของความรู้นั้น
- แบ่งกลุ่มสนทนา โดยให้นักเรียนพูดคุยกันในกลุ่ม แล้วเขียนรายงานสรุปถึงเรื่องประสบการณ์การเดินทางไปท่องเที่ยวต่างจังหวัดที่ผ่านมา และการเตรียมตัวที่จะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษารั้งนี้
- บันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1.4 แจกแบบบันทึกการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้นักเรียนได้บันทึกความคิด ความรู้สึก ก่อนเดินทาง และการเตรียมตัวของนักเรียนก่อนเดินทาง โดยผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดในการเขียนบันทึกในแต่ละส่วน และตอบข้อซักถามของนักเรียน จากนั้นผู้วิจัยได้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งของที่ต้องเตรียมในการเดินทาง โดยมีตัวแทนออกมาจดสิ่งที่เพื่อนเสนอบนกระดานดำ แล้วจึงสรุปร่วมกันว่ามีสิ่งใดบ้างที่สำคัญ และจำเป็นต้องนำไปในการเดินทาง จากนั้นนักเรียนกลุ่มประชากรทุกคนจึงได้บันทึกลงในสมุดของตน

2. ระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย จำนวน 2 คน ร่วมเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษากับนักเรียน และได้เก็บข้อมูลดังนี้

- 2.1 บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวตลอดช่วงเวลาของการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- 2.2 บันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- 2.3 ให้นักเรียนบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน ในระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- 2.4 ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาจากนักเรียน ครู และวิทยากร

3. หลังกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ด้วยแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปท่องเที่ยวทัศนศึกษามาแล้ว โดยให้เวลาในการเขียนทั้งหมด 1 ชั่วโมง ในแบบสอบถามได้ให้นักเรียนเขียนแนะนำจังหวัดและสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นที่ได้ไปท่องเที่ยวทัศนศึกษามาแล้ว อันได้แก่ จังหวัดอุรุษยา จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงแหล่งที่มาของความรู้ด้วย

3.2 ให้นักเรียนนำเสนอสิ่งที่นักเรียนได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยการแบ่งกลุ่มสนทนา โดยให้นักเรียนได้พูดคุยและเขียนสรุปถึงความรู้ที่ได้รับจากการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา วิธีการได้มาซึ่งความรู้ และแหล่งความรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาในครั้งนี้

- การนำเสนอด้วยปากเปล่าโดยตัวแทนแต่ละกลุ่ม
- การจัดนิทรรศการความรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

3.3 ศึกษาและประเมินการเรียนรู้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น อันได้แก่ แบบสอบถาม แบบบันทึกการเรียนรู้ แบบสังเกตการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง รวมทั้งการนำเสนอการเรียนรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยการนำเสนอด้วยปากเปล่า และการจัดนิทรรศการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการบรรยายเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ตอนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนำเสนอข้อมูลจากเครื่องมือแต่ละชนิด อันได้แก่

- แบบบันทึกการเดินทางโดยผู้วิจัย
- แบบสอบถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
- แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน
- แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้
- การบันทึกภาพกิจกรรม การสัมภาษณ์
- การนำเสนอผลงาน โดยการจัดการนิทรรศการ และการนำเสนอปากเปล่า

โดยจะแบ่งการนำเสนอข้อมูลเหล่านี้เป็น 3 ส่วน คือ

1. การเรียนรู้ก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
2. การเรียนรู้ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
3. การเรียนรู้หลังการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา

สถานที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย

สถานที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ คือ

1. โรงเรียนวัดศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. สถานที่ตลอดเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน ตั้งแต่

สถานีรถไฟจังหวัดลำพูน อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อันได้แก่ กองบิน 53 อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ เขาช่องกระจก น้ำตกห้วยยาง และเมืองโบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการบรรยายเชิงพรรณนา โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากสิ่งที่ได้จากเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ข้อมูลนักเรียน
2. ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1. ข้อมูลการเรียนรู้ก่อนการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
2. ข้อมูลการเรียนรู้ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา
3. ข้อมูลการเรียนรู้หลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลนักเรียน

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 19 คน เป็นนักเรียนชาย 6 คน และเป็นนักเรียนหญิง 13 คน นักเรียนกลุ่มนี้มีอายุระหว่าง 14-15 ปี และอาศัยอยู่กับบิดา-มารดาในจังหวัดลำพูน ซึ่งอาชีพส่วนใหญ่ของบิดา-มารดา ได้แก่ รับจ้าง และเกษตรกร

ประสบการณ์ของนักเรียนในช่วงปิดภาคเรียน นักเรียนบางคนได้ไปเที่ยวอ่างเก็บน้ำ และน้ำตกในจังหวัดลำพูนกับเพื่อน และครอบครัว บางคนก็มีโอกาสไปซื้อของที่จังหวัดเชียงใหม่กับครอบครัว หรือกับเพื่อน นักเรียนบางคนต้องทำงานช่วยเหลือครอบครัว เช่น ขายของ ทำงานบ้าน และเลี้ยงน้อง เป็นต้น

ก่อนกำหนดการเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนและนักเรียน ที่โรงเรียนวัดศรีบัวบาน สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ จากการสอบถามพูดคุยกับอาจารย์นิศยา เนตรศักดิ์เกษม พบว่า มีนักเรียนกลุ่มประชากร 3 คน ไม่สามารถไปทัศนศึกษาในครั้งนี้ได้ เนื่องจากทางบ้านมีฐานะยากจน ผู้ปกครองไม่สามารถออกค่าใช้จ่ายจำนวน 1,200 บาทในการเดินทางให้แก่นักเรียนได้ ผู้วิจัยจึงได้หาทุนสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาแก่นักเรียนทั้ง 3 คนนี้ โดยได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการ GONGOVA JAPAN จากการสัมภาษณ์นักเรียนบางคน พบว่า นักเรียนได้ทำงานพิเศษ เช่น เลี้ยงไก่ แล้วเก็บไข่ไปขาย เพื่อออมนเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทัศนศึกษาครั้งนี้

ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา

การท่องเที่ยวทัศนศึกษาในครั้งนี้ เป็นการเดินทางไปเข้าค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ณ กองบิน 53 และอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจัดร่วมกันระหว่างโรงเรียนกลุ่มศรีบัวบาน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ซึ่งมีทั้งหมด 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดศรีบัวบาน โรงเรียนบ้านจำบอน โรงเรียนวัดบ้านม้า และโรงเรียนบ้านจัวแคร่ โดยมีคณะกรรมการร่วมเดินทางไปกับนักเรียนทั้งหมด 20 คน มีนักเรียนร่วมเดินทางทั้งหมด 205 คน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 186 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 19 คน นักเรียนมีค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้ คนละ 1,200 บาท ซึ่งเป็นค่าโดยสารรถไฟ ரசบัส ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าบัตรเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่างๆ และค่าเสื้อยืดค่า 1 ตัว

แผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1. คณะครูกลุ่มศรีบัวบานประชุมวางแผนโครงการเข้าค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ณ กองบิน 53 และอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เสนอโครงการต่อผู้บังคับบัญชาเพื่ออนุมัติ
3. ติดต่อประสานงานเรื่องการเดินทาง ที่พัก และสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา
4. ทำจดหมายถึงผู้ปกครอง เพื่อขออนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งผู้ปกครองก็สนับสนุนเป็นอย่างดี
5. ครูปฐมนิเทศนักเรียนในเรื่องดังต่อไปนี้

- การเตรียมตัว

- การเตรียมค่าใช้จ่าย
- การเตรียมสิ่งของเครื่องใช้
- กฎระเบียบในการเดินทาง และเข้าค่าย

6. เตรียมข้อมูลในการเดินทาง รวมถึงข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่าง ๆ

7. เตรียมแบบบันทึกการเดินทาง และแบบประเมินกิจกรรมสำหรับนักเรียน

กำหนดการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา

วันที่ 17 ธันวาคม 2545

14.30 น. ออกเดินทางจากลำพูนโดยรถไฟ (แต่งกายชุดพลศึกษาของโรงเรียน)

วันที่ 18 ธันวาคม 2545

05.00 น. ถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดูแลสัมภาระของส่วนตัว และสมาชิกกลุ่ม)

05.30 น. เดินทางจากพระนครศรีอยุธยาไปจังหวัดเพชรบุรี

07.30 น. รับประทานอาหาร ทำธุระส่วนตัว ที่เพชรบุรี (รับคูปองอาหารจากครูประจำกลุ่ม)

08.30 น. ชม และฟังบรรยายเกี่ยวกับโบราณสถานเขาวิ้ง เพชรบุรี (บันทึกฐานการเรียนรู้)

10.00 น. ออกเดินทางจากเขาวิ้งไป จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

12.00 น. ถึงกองบิน 53 รับประทานอาหาร (ริมอ่าวมะนาว)

13.00 น. กิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม (วิทยากรจาก บন. 53)

17.30 น. รับประทานอาหารเย็น บริเวณที่พัก ทำธุระส่วนตัว (ชุดล้างรถ)

18.30 น. พิธีถวายบังคม รัชกาลที่ 4 ศึกษาประวัติห้วยกอ และ กิจกรรมดูดาว (วิทยากรจาก บน. 53)

21.00 น. นักเรียนสรุปกิจกรรม ชี้แจงกิจกรรมวันต่อไป สวดมนต์ นอน

21.30 น. คณะครู และวิทยากร บน.53 สรุปผลกิจกรรม นัดหมาย

วันที่ 19 ธันวาคม 2545

05.00 น. ปลุกตื่น กายบริหาร ระบบนิเวศน์ชายหาดยามเช้า (เขาช่องกระจก - อ่าวมะนาว)

07.00 น. อาบน้ำ ทำธุระส่วนตัว (กางเกงเดินป่า หมวก เสื้อทีมค่าย)

08.00 น. รับประทานอาหารเช้า

08.30 น. เดินป่าเชิงอนุรักษ์ (นำตกห้วยยาง อ.ทับสะแก)

12.00 น. รับประทานอาหาร (ข้าวห่อ)

- 13.00 น. ฐานการเรียนรู้ อุทยานวิทยาศาสตร์ห้วยกอ กิจกรรมชายหาด
- 18.00 น. รับประทานอาหาร ทำธุระส่วนตัว (ชุดล้าง สูดหล่อ สูดสวย)
- 19.00 น. SRI-BOA-BAN SCIENCE TO NIGHT (สโมสรรถารอากาศ บน.53)
- 21.00 น. สรุปกิจกรรม ชี้แจงกิจกรรมวันต่อไป สวดมนต์ นอน

วันที่ 20 ธันวาคม 2545

- 05.00 น. ปลุกตื่น กายบริหาร ทำธุระส่วนตัว (ชุดล้างเพื่อเดินทาง)
- 07.30 น. รับประทานอาหารเช้า อ่าลาอ่ามะนาว เดินทางไปพิพิธภัณฑน์วิทยาศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี
- 12.00 น. รับประทานอาหาร (ข้าวห่อ) ที่พิพิธภัณฑน์วิทยาศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี
- 13.00 น. เข้าชมพิพิธภัณฑน์วิทยาศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี
- 14.00 น. เดินทางโดยรถบัสไป จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชมโบราณสถาน (มือเย็น อิศระ)
- 16.30 น. เดินทางจากจังหวัดอยุธยาโดยรถไฟกลับจังหวัดลำพูน

วันที่ 21 ธันวาคม 2545

- 05.00 น. ถึงจังหวัดลำพูนโดยสวัสดิภาพ

ตอนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

ข้อมูลการเรียนรู้ก่อนการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ข้อมูลจากแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยว

ทัศนศึกษา

จากแบบสอบถามความรู้ก่อนไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ ก่อนการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาบ้างพอสมควร ดังนี้

จังหวัดอยุธยา

นักเรียนรู้จักจังหวัดอยุธยาว่าเป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคกลาง มีความเก่าแก่ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วัฒนธรรมที่งดงาม เอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และเคยเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นอยู่ข้าวอูนน้ำแต่ถูกพม่ารุกราน

จังหวัดเพชรบุรี

นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะรู้จักจังหวัดเพชรบุรีมากนัก แต่บางคนก็ได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือมาแล้ว ก็จะทราบว่าจังหวัดเพชรบุรีมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ เขาวัง และถ้ำไป

เขาวังก็จะพบกับสิ่งจำนวนมาก

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นักเรียนส่วนใหญ่ทราบว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย มีช่องแคบที่แคบที่สุดในประเทศไทย มีพื้นที่ติดกับทะเล และมีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น อ่าวมะนาว

ข้อมูลจากแบบบันทึกการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

การเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ผ่านการบันทึกบอกเล่าเรื่องราวความรู้สึกของนักเรียน มีดังนี้

ก่อนการเดินทางนักเรียนได้เรียนรู้ในการเตรียมความพร้อม ทั้งในการเตรียมสิ่งของที่จำเป็นเพื่อการเดินทาง โดยได้บันทึกจากการระดมความคิดร่วมกันดังต่อไปนี้

สิ่งของที่ต้องเตรียม

1. หมวก 2. แพร่งพัน 3. ยาสิ่ฟัน 4. สบู่ 5. แชมพู 6. ไฟฉาย 7. รองเท้าแตะ
8. ยาประจำตัว 9. สมุดบันทึก ดินสอ ยางลบ 10. เงิน 11. ผ้าเช็ดตัว 12. เสื้อกันหนาว
13. ชุดชั้นใน 14. รองเท้าผ้าใบ 15. ของใช้ส่วนตัว 16. ครีมทาผิว/กันแดด 17. หวี - แป้ง
18. ถุงเท้า 19. กางเกงขาสั้น 20. กางเกงขายาว 21. เสื้อ/เสื้อทีมค่าย 22. ผ้าอนามัย
23. กล้องถ่ายรูป 24. กล้องส่องทางไกล 25. แว่นตากันแดด 26. ผ้าเช็ดหน้า

ข้อตกลงในการเดินทาง

การเตรียมในเรื่องของข้อตกลงในการเดินทาง ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกันประมวลจากประสบการณ์การเดินทาง และสรุปไว้ดังนี้

1. เข้ากลุ่ม และฝึกปฏิบัติกิจกรรมทุกกิจกรรม พร้อมทั้งบันทึกผลของกิจกรรม
2. รักษาระเบียบวินัยของตนเองและหมู่คณะ
3. ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม
4. มีความสามัคคีในหมู่คณะ
5. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. แต่งกายสุภาพและเหมาะสมกับกิจกรรม
7. ช่วยกันรักษาความสะอาด
8. ส่งสมุดบันทึกกิจกรรมให้อาจารย์ประจำกลุ่ม ลงลายมือชื่อทุกกิจกรรม

จะเห็นได้ว่า การที่นักเรียนได้บันทึกในเรื่องของสิ่งของที่ต้องเตรียม ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถจัดสิ่งของที่จำเป็นใส่กระเป๋าได้อย่างเหมาะสมกับการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา อีกทั้งข้อตกลงต่าง ๆ ซึ่งเป็นกฎกติกาที่จะป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดเกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง

ความคิดความรู้สึกก่อนการเดินทาง

จากแบบบันทึก นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกตื่นเต้นมาก เพราะเป็นการเดินทางไปจังหวัดทางภาคใต้ครั้งแรก และไม่เคยไปเที่ยวทะเลมาก่อน ซึ่งทำให้ตื่นเต้น และดีใจมาก เช่น นักเรียนคนหนึ่งได้บันทึกว่า “...ฉันรู้สึกตื่นเต้นและดีใจอย่างมาก นี่เป็นครั้งแรกในชีวิตของฉันที่ได้มีโอกาสไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

และ นักเรียนอีกคนหนึ่งบันทึกว่า “ฉันคิดว่าการไปทัศนศึกษาครั้งนี้เป็นครั้งแรก และอาจเป็นครั้งเดียวในชีวิตของฉันที่ได้มีโอกาสไปเที่ยวที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ฉันตื่นเต้นและดีใจมาก ๆ อยากให้ถึงวันนั้นเร็ว ๆ บางทีคืนนี้อาจจะนอนไม่หลับเลยก็เป็นได้ นอกจากตื่นเต้นดีใจแล้ว ฉันยังเกิดความรู้สึกอยากเห็นอยากสัมผัส และอยากเรียนรู้ เตรียมพร้อมสำหรับการไปทัศนศึกษาครั้งนี้”

หลายคนคาดหวังถึงความสนุก และสิ่งที่จะได้พบในระหว่างการเดินทาง และสถานที่ซึ่งไม่เคยไปมาก่อน ดังนักเรียนคนหนึ่งบันทึกว่า “ผมตื่นเต้นเป็นพิเศษเพราะในการไปเที่ยวครั้งนี้มีเพื่อนต่างโรงเรียนไปกับผมมากมาย และบวกกับการที่ผมไม่เคยไปทะเล อุทยานแห่งชาติเขาวิ้งหัว้ากอ อ่าวมะนาว มาก่อน”

ซึ่งจากการบันทึก พบว่า นักเรียนมีทั้งความตื่นเต้น ดีใจ และจินตนาการถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา และหลายคนได้เตรียมความพร้อมในการเดินทาง และรอคอยวันที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา

สิ่งที่อยากเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

นักเรียนหลายคนได้บันทึกสิ่งที่อยากเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้ “ฉันอยากจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ สัตว์ทะเล และชีวิตประจำวันของชาวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”

บางคนได้แบ่งสิ่งที่อยากเรียนรู้ตามจังหวัดที่จะท่องเที่ยวทัศนศึกษา อาทิ “การที่ไปท่องเที่ยวคราวนี้ได้ไปหลายจังหวัด คือ

อยุธยา สิ่งทีอยากเรียนรู้ คือ อยากเห็นการสร้างเมืองเก่าโบราณ ซึ่งเคยเป็นราชธานีเก่าของไทยมาก่อน ว่าจากในภาพเป็นอย่างไรแล้วปัจจุบันเป็นอย่างไร และทрудโทรมไปมากน้อยเพียงใด

เพชรบุรี สิ่งทีอยากเรียนรู้ คือ เขาวิ้งว่าเป็นสถานที่ทำอะไร มีความสำคัญอย่างไรเพราะยังไม่เคยไปเลย

ประจวบคีรีขันธ์ สิ่งทีอยากเรียนรู้ คือ การดำรงชีวิตของคนที่มีบ้านติดกับทะเล ซึ่งไม่เหมือนกับคนเหนือ วิธีการดำรงชีวิตของเขาเป็นอย่างไร แตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน”

โดยรวมพบว่า สิ่งที่นักเรียนอยากเรียนรู้จากการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา คือ ประวัติของสถานที่ต่าง ๆ ที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา สภาพของจังหวัดต่าง ๆ และสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา โบราณสถาน โบราณวัตถุ และของดีของแต่ละจังหวัด สภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางด้านศาสนา ด้านศิลปะ และด้านวิทยาศาสตร์ คือ ลมทะเล ลมบก วัตถุในท้องฟ้า ดวงดาว รวมถึง เล่นสโนว์ เล่นสกีเว้า ของกล้องส่องทางไกล สิ่งที่นักเรียนได้บันทึกว่าอยากเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษานั้น มีความหลากหลายและครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะดึงดูดกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ความคาดหวังจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

นักเรียนต่างมีความคาดหวังที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยภูมิหลังของแต่ละคน เช่น นักเรียนที่ไม่เคยไปทะเลเลยได้บันทึกว่า “อยากเล่นน้ำทะเล อยากรู้ว่ามีน้ำทะเลเค็มจริงหรือเปล่า อยากสัมผัสการดำรงชีวิตของคนภาคใต้ เก็บเอาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ และประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการท่องเที่ยว”

ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่คาดหวังว่า จะได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานที่ทัศนศึกษาต่างๆ ได้เห็นทะเล เล่นน้ำทะเล และธรรมชาติที่สวยงาม ได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของคนจังหวัดอื่น และได้พบเพื่อนใหม่ ๆ อีกทั้งได้ฝึกความอดทน และมีความสุขสนุกสนานประทับใจ

ความกังวลใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

จากการบันทึกของนักเรียน แม้ว่าจะเตรียมตัวที่จะไปสนุกกับการท่องเที่ยวทัศนศึกษา แต่นักเรียนก็ยังคงมีความวิตกกังวลอยู่บ้าง อาทิเช่น กลัวว่าจะไม่สบาย วิตกกังวลในการเดินทาง โดยกลัวว่าจะตกรถไฟ หรือเกิดอุบัติเหตุระหว่างการเดินทาง นอกนั้นส่วนใหญ่วิตกกังวลในเรื่องสิ่งของ อาทิ กลัวของหาย กลัวลืมสิ่งของที่จำเป็น หรือกลัวเสื้อผ้าจะไม่พอ รวมถึงความวิตกกังวลเรื่องการคิดถึง หรือเป็นห่วงคนในครอบครัว และสิ่งที่นักเรียนหญิงส่วนใหญ่กังวล คือ การเป็นประจำเดือนในระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ข้อมูลการเรียนรู้ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ข้อมูลจากแบบบันทึกการเดินทาง ของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้ร่วมเดินทางทัศนศึกษาไปกับกลุ่มนักเรียน โดยมีตารางการเดินทางและกิจกรรมระหว่างการเดินทางดังนี้

วันที่ 17 ธันวาคม 2545

เวลา 16.00 น. เป็นเวลานัดหมายเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกเดินทางจริงในเวลา

ประมาณ 17.00 น. โดยผู้ปกครองได้ทยอยมาส่งนักเรียน ณ สถานีรถไฟจังหวัดลำพูน เนื่องจากในครั้งนี้เป็นการเดินทางที่มีนักเรียนจำนวนมาก จึงต้องมีการประสานงานกับนายสถานีรถไฟ เพื่อบริหารเวลาที่จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนทั้งหมดสามารถขึ้นรถไฟได้ ซึ่งทางสถานีจะรอจนกระทั่งนักเรียนทั้งหมดขึ้นบนรถไฟ จึงส่งสัญญาณให้รถไฟออก

ระหว่างนั่งรอขึ้นรถไฟ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้มีการพูดคุยกันระหว่างนักเรียนในชั้นเรียนเดียวกัน และรุ่นน้อง บางคนได้ที่นั่งบนเก้าอี้ แต่เนื่องจากจำนวนเก้าอี้ไม่เพียงพอ เด็กจำนวนมากจึงนั่งบนกระเปาะ และหลายคนเลือกนั่งบนพื้น จากการสัมภาษณ์นักเรียนที่สถานีรถไฟของ ผู้วิจัย พบว่า นักเรียนหลายคนรู้สึกตื่นเต้นจนนอนไม่หลับ บางคนตรวจเช็คของหลายครั้ง เพื่อความมั่นใจ และหลายคนมาถึงก่อนเวลานับชั่วโมง เพื่อไม่ต้องการให้การเดินทางมีปัญหา

ก่อนเวลารถไฟมาประมาณ 15 - 20 นาที ครูได้นำนักเรียนไปรอรถไฟใกล้บริเวณที่จอดของรถไฟ เพื่อให้นักเรียนสามารถขึ้นตู้รถไฟได้รวดเร็ว ครูมอบหมายให้นักเรียนรุ่นพี่มีหน้าที่ดูแลและเตือนน้องไม่ให้เข้าใกล้ทางรถไฟมาก เพราะอาจเกิดอันตรายได้ และเตือนให้ขึ้นรถไฟเมื่อจอดสนิทแล้วเท่านั้น

เมื่อรถไฟมาถึงนักเรียนและครูได้ขึ้นรถไฟด้วยความรวดเร็วเท่าที่จะทำได้ แต่มีความติดขัด เนื่องจากแต่ละคนต้องหิ้วกระเป๋าของตนเองซึ่งมีขนาดใหญ่ ดังนั้นจึงทำให้การเดินทางเดินบนตู้รถไฟค่อนข้างช้า และนักเรียนไม่รู้ว่าตนเองต้องนั่งที่ตู้ไหน เพราะนักเรียนต้องนั่งให้พอดีกับที่นั่งในแต่ละตู้ โดยแยกตามโรงเรียน ครูผู้ดูแลจึงต้องเป็นผู้จัดการที่นั่งให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ในตู้รถไฟบางตู้มีผู้โดยสารอื่นปะปนอยู่ด้วย จึงทำให้นักเรียนที่ตัวเล็กต้องนั่งด้วยกัน 3 คน (ปกติที่นั่งในรถไฟชั้น 3 จัดไว้สำหรับ 2 คน)

เมื่อนักเรียนทราบว่าตนเองต้องนั่งตู้รถไฟใดแล้วจึงได้เก็บกระเป๋าในที่เก็บบนศีรษะ ซึ่งในตอนแรกแต่ละคนได้ยกของของตนขึ้นเก็บเอง ทำให้วุ่นวายเพราะทุกคนพยายามปีนเอาของขึ้นเก็บในที่ว่าง บางคนยกกระเป๋าไม่ไหวทำให้ตกลงมา ดังนั้น นักเรียนผู้ชายจึงอาสาเอาของขึ้นเก็บบนชั้นวางให้เพื่อน โดยให้เพื่อนส่งของให้แล้วตนเป็นคนจัดเก็บใส่ชั้น ทำให้เป็นระเบียบมากขึ้น

หลังจากเก็บของเรียบร้อยแล้ว ครูได้บอกให้นักเรียนนั่งประจำที่ สำหรับโรงเรียนที่มีผู้โดยสารอื่นนั่งปะปน ทำให้ที่นั่งไม่เพียงพอจึงต้องมานั่งร่วมกับโรงเรียนอื่น นักเรียนกลุ่มประชากรส่วนใหญ่เลือกนั่งเป็นกลุ่มรวมกับเพื่อนตนเอง แยกหญิงชาย แต่บางส่วนได้นั่งกับรุ่นน้อง นักเรียนส่วนหนึ่งได้นั่งคู่สองข้างทางรถไฟ และชักชวนให้เพื่อนดู ครูได้ชักชวนให้นักเรียนนึกชื่อสถานีที่กำลังจะผ่าน โดยถามนักเรียนว่าสถานีต่อไปคือสถานีอะไร นักเรียนซึ่งเคยเดินทางโดยรถไฟสามารถบอกชื่อสถานีได้ถูกต้อง และสามารถบอกได้ว่าอีกกี่นาทีจะถึงสถานี

ขุนตาน ระหว่างนั้นนักเรียนบางคนได้ชักชวนกันดูข้างทาง เช่น บ้านคน ท้องนา และที่นักเรียนสนใจมากที่สุด คือ เวลาที่รถไฟถึงทางโค้ง เพราะสามารถมองเห็นหัวตู้รถไฟได้

ขณะเดียวกันนักเรียนบางคนได้เดินไปมาระหว่างตู้ (เช่น นักเรียนชายไปคุยกับนักเรียนหญิงต่างโรงเรียนในตู้อื่น) หรือเดินไปมาในตู้ของตนเอง ครูก็ห้ามไม่ให้เดินไปมาเพราะเกรงว่าผู้โดยสารอื่นจะมาแย่งที่นั่ง และเกรงจะเกิดอันตรายหากเดินข้ามทางเชื่อมระหว่างตู้ไปมา ดังนั้นนักเรียนบางคนจึงอ้างว่าเดินไปห้องน้ำ ในช่วงนี้บางคนได้เริ่มเขียนสมุดบันทึกการเดินทาง หรือวาดรูปเพื่อนบนรถไฟ

ก่อนถึงสถานีขุนตานครูได้บอกนักเรียนว่าจะถึงถ้าขุนตานแล้ว นักเรียนส่วนหนึ่งได้เอาไฟฉายที่เตรียมไว้ออกมา เมื่อถึงสถานีขุนตานนักเรียนได้นำไฟฉายออกมาส่องผนังตู้ นักเรียนตื่นตื่น และคุยกันเรื่องความมืดของถ้าขุนตาน และความยาวของถ้าขุนตาน

เวลา 18.05 น. หลังจากผ่านถ้าขุนตานแล้ว ได้มีกิจกรรมในการเดินทางมากขึ้น โดยนักเรียนระดับชั้น ม.3 ได้นำร้องเพลง โดยคนร้องนำได้ใช้โทรโข่ง ช่วยให้บรรยากาศสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ครูประจำตู้ได้ร่วมกิจกรรมโดยการตั้งคำถามความรู้จากสิ่งที่พบเห็นข้างทาง เด็กนักเรียนบางกลุ่มก็จับกลุ่มคุยกันเอง เนื่องจากเป็นเวลาเย็นแล้ว จึงมีบางคนเริ่มนำอาหารที่เตรียมมารับประทานร่วมกับเพื่อน นักเรียนส่วนใหญ่ห่อข้าวเหนียว และกับข้าวอย่างง่าย ๆ อาทิ ไก่ทอด ปลาทอด หมูทอด หรือแคบหมู ซึ่งทำให้ง่ายต่อการกินบนรถไฟ และไม่เลอะเทอะ บางคนที่ไม่ได้เตรียมอาหารมา ก็ซื้ออาหารกล่องจากพ่อค้า / แม่ค้าที่นำขึ้นมาขายบนรถไฟ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารอย่างง่าย เช่น ข้าวราดกระเพราไข่ดาว หรือข้าวเหนียวไก่ย่าง / หมูแดดเดียว หรือนมกับขนมปัง เนื่องจากไม่มีโต๊ะวางอาหารทำให้บางกลุ่มเอาขามาวางพาดกัน และสามารถวางอาหารได้

ระหว่างนี้ผู้วิจัยเห็นป้ายบนรถไฟ ข้อความว่า

“ถึงไหนก็ปลอดภัย เมื่อใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้ง”

จึงได้ถามนักเรียนกลุ่มเป้าหมายคนหนึ่งที่ ข้อความดังกล่าวคิดไว้เพื่ออะไร ซึ่งนักเรียนได้ตอบว่าเพื่อให้คนใช้ถุงยางอนามัยป้องกันเอดส์

หลังทานอาหารเสร็จแล้ว นักเรียนส่วนใหญ่จับกลุ่มคุย และเล่นกัน ตลอดจนร้องเพลงต่าง ๆ คนที่หมดแรงก่อนก็เริ่มนอนหลับ เมื่อเด็กมากนักเรียนต่างก็นอนหลับพักผ่อน โดยนอนพิงเพื่อนหรือหนุนตักเพื่อน

วันที่ 18 ธันวาคม 2545

เวลาประมาณ 05.45 น. รถไฟได้เดินทางถึงสถานีอยุธยา ครูและนักเรียนต่างทยอยลงรถไฟ โดยครูได้ตรวจเช็คจนนักเรียนทุกคนลงจากรถไฟเรียบร้อยแล้ว และขบวนกระเป๋าสัมภาระไปยัง

รถเมล์ขนาด 40 ที่นั่ง ไม่มีแอร์ที่จอดรออยู่จำนวน 4 คัน โดยนักเรียนแบ่งขึ้นรถตามโรงเรียนของตน

การจัดสรรที่นั่งบนรถเป็นไปด้วยความลำบาก เนื่องจากจำนวนที่นั่งไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ทำให้เบาะที่นั่งสำหรับ 2 คน ต้องนั่ง 3 คน และเบาะที่นั่งสำหรับ 3 คน ต้องนั่งถึง 4 คน โดยการดึงเบาะออกมา เพื่อนักเรียนได้มีที่นั่งแบบเบียด ๆ กัน นักเรียน และครูบางคนไม่มีที่นั่งต้องนั่งบนเบาะรองบนเครื่องยนต์ ระหว่างทางได้มีการร้องเพลงบ้าง แต่เนื่องจากการเดินทางระยะไกล และนักเรียนอ่อนเพลียจากการเดินทางบนรถไฟทั้งคืน ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ง่วงนอนและหลับระหว่างเดินทางโดยรถเมล์

ระหว่างทางผู้วิจัยได้สอบถามคนขับรถว่าใช้เวลานานเท่าไร และเป็นระยะทางเท่าไรจึงจะถึงที่หมายคือจังหวัดเพชรบุรี ได้รับคำตอบว่าใช้เวลา 2-3 ชั่วโมง ทำให้ไม่ได้ข้อมูลชัดเจนนัก ระหว่างทางคนขับได้เปิดเพลง และเครื่องเล่นวีดีโอเทป

ประมาณ 08.30 น. รถได้แวะจุดพักทานข้าวที่ร้านอาหารระหว่างทางไปเขาวัง นักเรียนทยอยลงจากรถ รับประทานอาหาร และต่อแถวล้างชำระร่างกาย แล้วแยกไปนั่งโต๊ะรับประทานอาหาร และเข้าห้องน้ำ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที (ระหว่างรับประทานอาหารผู้วิจัยได้พูดคุยกับครู จึงทราบว่านักเรียนบางคนได้ฝากเงินไว้ที่ครูก่อนการเดินทาง แล้วใช้วิธีเบิกเป็นครั้ง ๆ เมื่อต้องการซื้อขนม เพราะกลัวว่าเก็บไว้ที่ตนเองแล้วจะหาย) จึงเดินทางต่อไปยังเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี

เวลา 09.00 น. เดินทางถึงอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี ครูได้แจ้งให้นักเรียนเอาแต่สมุดบันทึก และปากกาลงจากรถ โดยไม่ต้องเอาสัมภาระอื่นไป จากนั้นให้นักเรียนเดินแถวเรียงหนึ่งจากที่จอดรถข้ามสะพานลอยไปยังฝั่งเขาวัง นักเรียนตื่นเต้นมาก เพราะระหว่างเดินบนสะพานลอยมีลิงจำนวนหนึ่งปีนป่ายอยู่รอบ ๆ ครูต้องคอยเตือนไม่ให้เหยยลิ่ง เมื่อเดินทางถึงทางขึ้นเขาวัง จะพบลิงจำนวนมากอยู่สองข้างทางเดิน ตลอดจนบนทางเดิน นักเรียนบางคนซื้ออาหารให้ลิงแต่ยังไม่ทันเอาให้ลิงก็มาแย่งจากมือ บางคนถ่ายรูปลิง และสถานที่โดยรอบ ครูต้องคอยเตือนไม่ให้เหยยลิ่ง ตลอดเวลาสองข้างทางเดินขึ้นเขาวังมีต้นลำทม ออกดอกสวยงาม แต่อากาศที่ร้อนจัดทำให้นักเรียนและครูต้องนั่งพักเมื่อเดินขึ้นไปถึง จากนั้นจึงแยกย้ายกันเดินไปตามมุมต่าง ๆ บ้างก็ไปจับกลุ่มถ่ายรูป คูภูมิทัศน์โดยรอบ และชมพิพิธภัณฑน์ นักเรียนและครูได้เดินตามทางที่เจ้าหน้าที่ประจำพิพิธภัณฑน์บอก

ระหว่างนี้นักเรียนบางคนได้ถามผู้วิจัยว่าพิพิธภัณฑน์เดิมเป็นวังของรัชกาลใด ผู้วิจัยจึงแนะนำให้หาคำตอบเอง นักเรียนส่วนหนึ่งจึงได้มองหาป้ายที่ติดตามผนัง จากนั้นได้เดินชมห้องต่าง ๆ และนักเรียนทายกันเองว่าเป็นห้องอะไร เช่น ห้องทรงเครื่อง (ห้องแต่งตัว) โดยดูจากกระຈกและโต๊ะแต่งตัว ได้เดินชมรอบ ๆ นักเรียนได้เดินชมภูมิทัศน์โดยรอบ จากนั้นจึงเดินกลับไป

ที่รถ ผู้วิจัยพร้อมครูและนักเรียนกลุ่มหนึ่งได้กลับลงจากเขาวังโดยรถไฟฟ้านักเรียนรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ขึ้นรถไฟฟ้านี้ เมื่อลงมาถึงจะเป็นสถานีรถไฟฟ้านี้ มีร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกจำนวนมาก จากนั้นได้เดินลัดเลาะซอยเพื่อมายังที่จอดรถ ผู้วิจัยและครูยืนรอครูและนักเรียนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งยังเดินมาไม่ถึง เมื่อทุกคนขึ้นรถ ผู้วิจัยได้ทราบว่านักเรียนคนหนึ่งถูกลิงกัดเป็นแผล จึงได้ช่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดยการล้างทำความสะอาดแผล คณะครูตกลงกันว่าเมื่อเข้าเมืองประจวบคีรีขันธ์แล้วจะพานักเรียนคนดังกล่าวไปรักษาที่โรงพยาบาล ครูผู้ดูแลสอบถามได้ความว่ามีนักเรียนบางคนได้เหยงลิงก่อนหน้านี้ และเมื่อเด็กนักเรียนคนนี้เดินมาและใส่เสื้อสีแดงเหมือนกันจึงถูกลิงกัด

ใช้เวลาที่เขาวังประมาณ 1 ชั่วโมง เวลา 10.00 น. จึงเดินทางต่อไปยัง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างทางนักเรียนได้ร้องเพลง และดูภาพยนตร์จากวีดีโอเทป

ถึงกองบิน 53 เวลาประมาณ 12.30 น. นักเรียนและครูแยกย้ายกันเข้าที่พักซึ่งเป็นบ้านพักติดกันลักษณะเหมือนทาวเฮ้าส์สองชั้น ชั้นบนมีสองห้องนอน แต่ละห้องมี 3-4 เตียง ส่วนชั้นล่างมีอีก 3 เตียง มีห้องน้ำ และห้องอาบน้ำที่แยกกัน

เวลา 13.00 น. เป็นเวลารับประทานอาหารหลังจากนักเรียนรับถาดอาหารแล้ว ครูฝึกได้ให้นักเรียนนั่งเป็นแถวยาว หันหน้าเข้าหากัน เมื่อทุกคนพร้อมจึงให้จัดจากแบบทหาร โดยทำตามคำสั่ง อาทิ ซัดฉาก 7 ครั้ง แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตาม นักเรียนต้องกล่าวขอบคุณก่อนจึงจะอนุญาตให้รับประทานอาหารได้ โดยมีกฎว่า ถ้าทำข้าวตกต้องเก็บใส่ถาดให้เรียบร้อย จากนั้นจึงให้ท่องตามวิทยากรโดยมีความหมายเกี่ยวกับความสำคัญของข้าว อาหารมื้อนี้ คือ ผัดเผ็ดถั่วต้มจืด (ผัดเผ็ดถั่วต้มจืดมาก แต่นักเรียนสามารถรับประทานได้)

เวลา 14.00 น. เป็นกิจกรรมละลายพฤติกรรม เช่น ครูฝึกร้องเพลงแล้วให้ทำท่าแปลก ๆ และตลก ๆ ตามเพลง โดยให้ตัวแทนแต่ละโรงเรียนออกมาทำท่าทางตามครูฝึก โรงเรียนที่ไม่มีตัวแทนต้องทำทั้งโรงเรียน กิจกรรมใช้อุปกรณ์ คือ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เพื่อให้นักเรียนร้องตามเนื้อเพลง ใช้เสียงดนตรีจากกลองและฉิ่ง โดยมีวิทยากรซึ่งเป็นครูฝึกนำกิจกรรม 4 ท่าน

จากนั้นเป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งให้นักเรียนทั้งหมดแบ่งกลุ่มออกเป็น 10 กลุ่ม โดยให้ทำกิจกรรมตามรายละเอียดดังนี้

1. ตั้งชื่อกลุ่ม เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ อาทิ ชื่อนักวิทยาศาสตร์ ดวงดาว ฯลฯ
2. เลือกผู้นำกลุ่ม รองผู้นำกลุ่ม และสมาชิก
3. เลือกเพลงประจำกลุ่ม พร้อมทำประกอบ
4. คำขวัญประจำกลุ่ม
5. สัญลักษณ์การทักทายของกลุ่ม

6. เขียนคำชุบชิบนิทาน

7. ชื่อพี่เลี้ยง และวิทยากรประจำกลุ่ม

หลังจากการมอบหมายกิจกรรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย แคนนำในการทำกิจกรรมในการเขียนตามคำสั่ง และระดมความคิดเห็นจากเพื่อน นักเรียนบางกลุ่ม เริ่มกิจกรรมก่อนวิทยากรอธิบายจบทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบ เมื่อเริ่มกิจกรรมแล้ว แต่ละกลุ่มจะได้รับ กระดาษบรูฟ และปากกาเมจิก เพื่อเขียนข้อมูลของกลุ่ม ตามกิจกรรม 7 ข้อ ข้างต้น

ครูและวิทยากรคอยสังเกตการณ์ และให้ข้อเสนอแนะในกรณีที่บางกลุ่มยังทำกิจกรรม ไม่คืบหน้า การแบ่งเป็น 10 กลุ่ม ทำให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีถึง 25 คน ทำให้สมาชิกบางคน ไม่มีบทบาทในการทำกิจกรรม บางคนเล่นกัน หรือเดินดูกลุ่มอื่น ๆ นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และ สมาชิกบางส่วนจึงเป็นแกนนำของแต่ละกลุ่มในการทำกิจกรรมจนเสร็จ

เมื่อเสร็จกิจกรรมวิทยากรได้ให้เก็บผลงานแต่ละกลุ่มไว้เพื่อนำเสนอในตอนกลางคืน และได้ให้นักเรียนแยกย้ายกลับที่พักก่อนที่จะมารวมตัวกันเพื่อเล่นน้ำทะเล นักเรียนทุกคนดีใจและ ตื่นเต้นที่จะได้ลงเล่นน้ำทะเลมาก เพราะก่อนกิจกรรมนี้ได้มีบางคนพยายามจะไปที่ชายหาด แต่ครู และวิทยากรได้ห้ามไว้ ดังนั้นทุกคนจึงกลับที่พักและเปลี่ยนเสื้อผ้าด้วยความรวดเร็วมาก แต่ก่อนที่ นักเรียนจะได้เล่นน้ำทะเล วิทยากรครูฝึกได้ให้นักเรียนมารวมกันตามกลุ่มเดิม เพื่อทำกิจกรรม Science Sand

กิจกรรม Science Sand เป็นกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ด้านวิทยาศาสตร์ และ สิ่งแวดล้อม โดยให้ใช้พื้นที่บนชายหาดอ่าวมะนาว ซึ่งจัดเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสกลุ่มละ 4 ตารางเมตร แล้วใช้สิ่งที่ได้จากรอบ ๆ ชายหาด อาทิ ขยะ กิ่งไม้ หิน หรือ เปลือกหอย มาสร้างเป็น รูปแบบต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบ และให้ความหมายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และธรรมชาติ โดยให้ คณะครูและผู้วิจัย เป็นผู้ให้คะแนน โดยแบ่งการให้คะแนน ดังนี้

1. ระบบกลุ่ม 10 คะแนน
2. การนำเสนอ 10 คะแนน
3. รูปแบบการสร้าง 10 คะแนน

แต่ละกลุ่มจะมีตัวแทนนำเสนอ อธิบาย ผลงานที่กลุ่มได้ช่วยกันออกแบบสร้างในพื้นที่ ทราบที่กำหนด อาทิเช่น

กลุ่มที่ 1 ใช้กิ่งไม้ ขยะ หิน และเปลือกหอย ทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เปรียบเทียบโดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านแรกเป็นธรรมชาติที่สวยงามสะอาด ส่วนอีกด้านเป็นขยะ เต็มไปหมด นักเรียนให้ความหมายว่า เพราะคนมักง่าย ทิ้งขยะจนคิดเป็นนิสัย และเมื่อเห็นคนอื่น

ทั้งนี้ทั้งตาม มักจะคิดว่าจะมีคนเก็บขยะมาเก็บให้ ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติหลายแห่ง เต็มไปด้วยขยะ

กลุ่มที่ 2 แบ่งเป็นสองด้านระหว่างธรรมชาติ และความก้าวหน้าทางวิทยาการที่ทำลาย และไม่พัฒนา โดยใช้หอย ก้อนหิน และกิ่งไม้แห้ง โดยอธิบายในส่วนของธรรมชาติว่ามีทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า มีการหมุนเวียนของชีวิต ส่วนด้านวิทยาการที่ทำลายนั้น มีการตัดไม้ทำลายป่า การทิ้งของ ลงแม่น้ำซึ่งทำให้น้ำเน่าเสีย ซึ่งเป็นการใช้วิทยาการอย่างผิดวิธี

กลุ่มที่ 3 แบ่งพื้นที่เป็นสองด้านระหว่างธรรมชาติที่ถูกทำลาย และไม่ถูกทำลาย โดยใช้ ก้อนหิน ก่อกองทราย การนำกิ่งไม้มาปัก และให้ความหมายเปรียบเทียบว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น คนในชุมชนต้องเลือกว่าอยากได้ธรรมชาติอย่างไร

กลุ่มนี้มีคำถามจากครูว่า ถ้าชาวบ้านบอกว่าทำลายธรรมชาติเพื่อปากท้อง นักเรียนจึง อธิบายเพิ่มว่า “ถ้าคนทำลายธรรมชาติเพื่อปากท้อง สุดท้ายแล้วที่มาของปากท้องก็ไม่มี ปากท้องก็ อยู่ไม่ได้”

กลุ่มที่ 4 ใช้ก้อนหิน ทราย และกิ่งไม้แห้ง ให้ความหมายของวิถีชีวิตสองแบบ คือ รูปแบบแรกเป็นชีวิตในอดีตที่เต็มไปด้วยธรรมชาติ มีงานวัด มีทุ่งนา ต้นไม้ และภูเขา ส่วนใน ปัจจุบัน มีแต่ที่ดิน ห้างสรรพสินค้า ดึก เกิดมลพิษ มีแต่ต้นไม้ตาย

กลุ่มที่ 5 ใช้ขยะ การทำเนินทราย และแอ่งน้ำ โดยให้ความหมายเปรียบเทียบสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งเป็นทะเลที่สะอาด มีคลื่นสวยงาม โดยใช้พื้นทรายเรียบ และทำแอ่งน้ำใส อีกส่วน เป็นทะเลที่สกปรก มีเศษขยะลอยเต็มไปหมด

ผู้ที่นำเสนอในแต่ละกลุ่มส่วนใหญ่เป็นนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย สามารถอธิบายความหมาย ของสิ่งที่กลุ่มออกแบบสร้างได้ชัดเจน

หลังจากจบการนำเสนอ แต่ละกลุ่มสามารถลงเล่นน้ำได้ หลายกลุ่มที่ระหว่างการ นำเสนอมีสมาชิกอยู่ไม่ครบ หรือมีเพียงตัวแทนนำเสนออยู่เท่านั้น เพราะกิจกรรมจัดที่ชายหาด เมื่อเห็นเพื่อนกลุ่มอื่นลงเล่นน้ำทะเลด้วยความสนุกสนาน ทำให้กลุ่มอันดับท้ายอดใจไม่ให้ลงเล่น น้ำไม่ได้ แต่ก่อนลงเล่นน้ำนั้น สมาชิกแต่ละกลุ่มต้องช่วยกันเก็บขยะ เศษกิ่งไม้ และทุกอย่างที่ นำมาประกอบการสร้างงาน Science Sand ของตนให้หาดทรายสะอาดเหมือนเดิม

เวลาประมาณ 18.00 น. นักเรียนทั้งหมดจึงขึ้นจากทะเล เพื่ออาบน้ำผัดเปลี่ยนเสื้อผ้า ในบ้านพัก และทำธุระส่วนตัว เตรียมตัวสำหรับกิจกรรมต่อไป จากนั้นพร้อมกันรับประทานอาหาร

เวลา 19.15 น. ออกเดินทางจากอ่าวมะนาว

เวลา 19.25 น. ถึงอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ หว้ากอ

วิทยากรได้แบ่งนักเรียนตามกลุ่มสี 10 สี เนื่องจากเป็นตอนกลางคืนและมีมืด ถึงแม้จะมี พระจันทร์เต็มดวงจึงต้องเช็คจำนวนนักเรียนให้แน่นอน นักเรียนได้นำไฟฉายที่เตรียมมาด้วย ออกมาส่องตามข้างทาง จากนั้นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับดาวฤกษ์ และดาวเคราะห์

“การดูดาวฤกษ์ และดาวเคราะห์ สามารถใช้คู่มือ เวลา และฤดูกาล นอกจากนี้ยังใช้ กำหนดวันประกอบพิธีกรรม และดูเพื่อความเพลิดเพลิน” เสียงวิทยากร และโถงโค้งค่อนข้าง เบามาก จึงทำให้นักเรียนด้านหลังไม่ฟัง และไม่ให้ความสนใจ หลายคนจึงส่องไฟฉายเล่น

จากนั้นให้นักเรียนเข้าแถว เพื่อดูพระจันทร์และดาวเสาร์ ผ่านกล้องขยาย 50 เท่า โดยมี วิทยากรคอยให้คำแนะนำ และสอบถามภาพที่นักเรียนเห็นว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง ระหว่างนี้ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับความรู้สึก และภาพที่มองเห็นจากกล้องส่องดูดาว นักเรียนเริ่มแยก ย้ายดูบริเวณรอบ ๆ อาทิเช่น แบบจำลองท้องฟ้า ทิศทางดวงดาว ส่วนใหญ่ใช้ไฟฉายที่เตรียมมา ส่องดูรอบบริเวณ

เวลา 21.15 น. เดินทางถึงที่พักอ่าวมะนาว ครู และวิทยากร ได้แจกของว่างให้นักเรียน เป็นน้ำกระเจี๊ยบ และขนมปัง 3 สี (ผู้วิจัยไม่เคยเห็นมาก่อน สอบถามนักเรียนหลายคนก็ไม่เคย เห็นขนมปัง 3 สีเช่นกัน ขนมปัง 3 สีประกอบด้วยสีเขียว สีช็อคโกแลต และสีเหลือง) จากนั้นจึง รวมกันสวดมนต์ ก่อนแยกย้ายกันเข้านอนบ้านพักของตน นักเรียนในแต่ละบ้านพักยังคงเล่นกัน นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องคอยดูแลให้น้องกลับห้องพักก่อนแล้วจึงจะกลับห้องพักของ ตนเอง

วันที่ 19 ธันวาคม 2545

เวลา 05.00 น. เป็นเวลาที่ครูฝึกปลุกให้นักเรียนตื่นนอน เตรียมตัวออกกำลังกาย และ ออกเดินทางไปเขาช่องกระเจก – อ่าวมะนาว เมื่อไปถึงเขาช่องกระเจกต้องเดินขึ้นไปบนวัดเขาช่อง กระเจก ระหว่างทางเดินขึ้นมีฝูงลิงจำนวนมากปีนป่ายระหว่างสองข้างทางและบนทางเดิน ครูคอย เตือนนักเรียนไม่ให้เหยยลิง นักเรียนส่วนใหญ่เดินเป็นกลุ่ม และตัวเกร็งเพราะกลัวลิงกัด เนื่องจาก มีประสบการณ์จากที่นักเรียนโดนลิงกัดที่เขาวังวานนี้ เมื่อเดินถึงข้างบนครูฝึกได้อธิบายลักษณะ ของอ่าวมะนาวจากภาพที่มองจากมุมบน นักเรียนเดินไปรอบ ๆ และหลังจากนั้นเดินกลับ นักเรียน ยังคงเดินเกาะกลุ่มเสียงฝูงลิง และทำตัวเกร็งเช่นเดิม เมื่อถึงรถพบว่านักเรียนคนหนึ่งโดนลิงแย่ง ผ้าเช็ดหน้าไปจากมือ ครูจึงบอกว่า การไปที่ที่ลิงอยู่ไม่ควรถือหรือหิ้วของ ซึ่งอาจถูกลิงแย่งได้ จะเห็นได้ว่านักเรียนจะไม่กล้าส่งเสียงดังแม้ขึ้นมารถแล้ว เพราะยังมีฝูงลิงปีนป่ายอยู่รอบ ๆ จากนั้นจึงเดินทางกลับที่พักอ่าวมะนาว

เวลา 07.00 น. รวมแถวเพื่อแยกย้ายอาบน้ำทำธุระส่วนตัว โดยกำหนดให้ทุกคนสวม กางเกงเดินป่า หมวก และเสื้อทีมค่ายสีเหลือง ทุกคนแยกย้ายไปบ้านพักตัวเอง

เวลา 08.15 น. รวมกันเพื่อรับประทานอาหารเช้า ก่อนออกเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง อ.ทับสะแก นักเรียนบางส่วนร้องเพลง และบางส่วนนั่งหลับ เนื่องจากง่วงและอ่อนเพลีย เมื่อถึงแล้วจึงได้แบ่งกลุ่ม เพื่อรับความรู้จากวิทยากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่วนอุทยาน มีการแบ่งเส้นทางเดินป่าเชิงอนุรักษ์ เป็นกลุ่มต่าง ๆ วิทยากรเล่าเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น พัฒนาการของ มอส ไลเคน และเฟิร์น โดยดูจากของจริงที่วิทยากรชี้ให้ดูตามต้นไม้ใหญ่ นักเรียนกระเจายนั่งรอบ ๆ วิทยากรตามก้อนหินใหญ่และรากไม้ เป็นเหมือนห้องเรียนธรรมชาติ นักเรียนส่วนใหญ่ฟังและจดตามที่วิทยากรอธิบาย เมื่อสงสัยก็ถามวิทยากร เช่น ไลเคน คือ อะไร

เมื่อผ่านต้นไม้ต้นหนึ่งติดป้ายไว้ว่า ต้นสมพง วิทยากรจึงถามถึงประโยชน์ของต้นสมพง ซึ่งนักเรียนตอบว่า “มีไว้ใช้ในงานแต่งงาน เพราะชื่อเข้ากับงานแต่งงาน” วิทยากรจึงเฉลยว่าต้นสมพงใช้สำหรับทำไม้ขีดไฟ เพราะคิดไฟง่าย

จากนั้นเมื่อเดินไปถึงจุดที่มีต้นไม้ใหญ่ล้อมอยู่ วิทยากรได้พลิกขอนไม้ให้นักเรียนดูปลวกและราในหลุม รวมทั้งเห็ดและกิ่งไม้ โดยอธิบายถึงวงจรของสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน จากนั้นเดินไปตามทางขึ้นน้ำตก นักเรียนบางคนได้ถอดรองเท้าเล่นน้ำ หรือบางกลุ่มก็ถ่ายรูปกับน้ำตก แล้วจึงเดินลงมาตามทางเดิม บ้างก็แวะดูปลาในน้ำ วิทยากรได้เล่าว่าปลาเหล่านี้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และไม่มีใครมาจับ เพราะถือว่าเป็นปลาที่อยู่ในป่าใหญ่ คนจะนับถือป่าและสิ่งที่อยู่ในป่า

เมื่อลงมาจากน้ำตก นักเรียนได้เข้าแถวซื้อของกิน และขนมที่ร้านขายของในอุทยานแห่งชาติ เด็กส่วนใหญ่ถามราคาขนมก่อนซื้อเพราะราคาจะแพงกว่าร้านขายของทั่วไปเล็กน้อย แล้วจึงถ่ายรูปร่วมกับคณะวิทยากรก่อนเดินทางกลับเวลา 11.45 น.

ทางคณะได้รับประทานอาหารกลางวันที่อุทยานแห่งชาติ ณ ห้วยกอ โดยครูและวิทยากรช่วยกันแจกจ่ายข้าวกล่อง นักเรียนเข้าแถวรับไปรับประทานตามข้างถนนริมหาด เมื่อทานเสร็จจะช่วยกันเก็บกล่องโฟม เพื่อเอากลับไปทิ้งในค่าย จากนั้น เวลา 13.20 น. นักเรียนถูกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เพื่อแยกเข้าร่วมกิจกรรมตามฐานต่าง ๆ

ระหว่างรอวิทยากรอธิบายเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับอุทยานวิทยาศาสตร์ ณ ห้วยกอ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พ.อ.อ.สนอง ปัดมั่ง อย่างไม่เป็นทางการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ให้แก่นักเรียนได้ข้อมูล ดังนี้

“ใกล้สิ้นปี จะมีนักเรียนจากหลายโรงเรียนมาร่วมกิจกรรม ซึ่งในการจัดกิจกรรมถ้าแต่ละกลุ่มมีจำนวนนักเรียนน้อยก็จะดี การจัดกิจกรรมจะดีกว่า ทั้งการเรียนรู้และการควบคุมด้านระเบียบวินัย เนื่องจากเป็นค่ายของทหารจะค่อนข้างเน้นเรื่องระเบียบวินัย ซึ่งมีความเข้มข้น

1. สำหรับการฝึกลูกเสือ จะค่อนข้างเข้มข้นมาก
2. สำหรับทั่วไปจะลดความเข้มข้นลงมา
3. สำหรับค่ายวิทยาศาสตร์ จะไม่เน้นมาก ให้นักเรียนรู้สึกสบาย ๆ

การจัดกิจกรรมขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย ความรู้ และระดับอายุ เคยจัดให้หมดแล้วทั้งนักเรียนธรรมดา และนักเรียนที่มีปัญหาด้านสติปัญญา”

ระหว่างนี้วิทยากรได้เปิดวิดีโอทัศน์ นักเรียนบางคนจดตาม ผู้วิจัยได้เดินตามนักเรียนกลุ่มประชากรไปในห้องท้องฟ้าจำลอง ซึ่งบรรยายโดยเครื่องเล่นเทป มีการทำพาดานเป็นรูปโค้งมีด และทำดวงดาวให้มีขนาดแตกต่างกันไป เมื่อเทปบรรยายถึงดาวดวงใด แบบจำลองดาวดวงนั้นก็ จะหมุนไป นักเรียนส่วนใหญ่เฝ้ามองดวงดาวสีต่าง ๆ ที่เป็นแบบจำลองด้วยความสนใจ จากนั้นจึง เดินไปตามห้องต่าง ๆ เนื่องจากวิทยากรไม่เพียงพอและจำนวนนักเรียนมาก จึงทำให้แยกออกเป็น กลุ่มย่อย และเลือกดูเฉพาะที่ตนสนใจเท่านั้น บางห้องนักเรียนไม่ได้เข้าไปดู เพราะแต่ละส่วนค่อนข้างซับซ้อน อาทิ มีห้องซึ่งแสดงดวงจันทร์ โดยผู้เข้าชมสามารถชั่งน้ำหนักเปรียบเทียบ ระหว่างบนพื้นโลก และบนดวงจันทร์ การเดินทางและเคลื่อนไหวในยานอวกาศ

เวลาประมาณ 15.15 น. ได้เดินทางไปยังพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ทางทะเล ซึ่งอยู่ห่าง ออกมาเล็กน้อย โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนผลัดกันเข้าชม พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ทางทะเลอยู่ระหว่างการปรับปรุง จึงมีสัตว์น้ำไม่มาก และคำอธิบายแต่ละตู้ ไม่สอดคล้องกับชนิดของปลา นักเรียนใช้เวลาไม่มากนักในการชมโดยรอบ จึงเดินทางกลับอ่าวมะนาว

เวลาประมาณ 16.00 น. เป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสนักเรียนได้เล่นน้ำอย่างเต็มที่ ดังนั้น เมื่อเดินทางมาถึงที่พัก นักเรียนทุกคนจึงรีบเปลี่ยนเสื้อผ้าลงเล่นน้ำ ระหว่างเล่นน้ำไปได้สักพัก มีนักเรียนบางส่วนวิ่งไปเช่าห่วงยาง นักเรียนถามราคาห่วงยางกับพ่อค้าก่อนเช่า โดยขนาดใหญ่ ราคา 20 บาท ขนาดเล็กกว่า 15 บาท และตัดสินใจเลือกขนาด 20 บาท เพราะเล่นได้เยอะกว่า ระหว่างนี้ครูแต่ละโรงเรียน และครูฝึกได้นั่งดูเล่นนักเรียนที่เก้าอี้ริมหาด จนกระทั่งเวลาประมาณ 18.00 น. นักเรียนทั้งหมดจึงเริ่มทยอยขึ้นจากทะเล เพื่ออาบน้ำแต่งตัว และทำธุระส่วนตัว

เวลาประมาณ 19.00 น. ครูและนักเรียนรวมตัวกันเพื่อรับประทานอาหารเย็น และเมื่อถึงเวลา 20.00 น. จึงได้เริ่มกิจกรรม SRI-BUA-BAN Science Tonight

ตามรายละเอียด ดังนี้

- เปิดกิจกรรมโดยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดบ้านม้า
- วิทยากรนำร้องเพลงมาร์ชวิทยาศาสตร์ และให้นักเรียนปรบมือตามเป็นจังหวะ เช่น
เข้า (1) - มือ (2) - จับไหล่ (3) - ปรบมือบนศีรษะ (4) นักเรียนสามารถทำตามได้อย่างพร้อมเพรียง
วิทยากรเล่าถึงความหมายของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประจวบ หมายถึง พบ

คีรี หมายถึง เขา

ชั้น หมายถึง หมู่ หรือ พวก

- วิทยากรนำร้องเพลงประจวบมิ่งขวัญ ซึ่งมีเนื้อเพลงเกี่ยวกับสถานที่สำคัญของจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ นักเรียนปรบมือ ร้องเพลงตาม

- เปิดเพลงไทยสากลให้นักเรียนเต้น

- วิทยากรสอนร้องเพลงด้านยาเสพติด โดยให้ตัวแทนนักเรียนออกมาเต้นประกอบเพลง
ตามท่าทางที่คิดขึ้นมาเอง

- สรุปกิจกรรม และชี้แจงกิจกรรมวันต่อไป นักเรียนสวดมนต์พร้อมกัน ก่อนแยกย้าย
ไปนอนตามบ้านพักของตน

เมื่อแยกย้ายเข้าบ้านพักแล้ว นักเรียนกลุ่มเป้าหมายและครูประจำโรงเรียนได้พูดคุยกันถึง
บทบาทของนักเรียนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรม การแสดงออก และประเด็นที่นักเรียนข้องใจ
เพื่อให้นักเรียนเกิดความสบายใจ ก่อนแยกย้ายเข้านอน

วันที่ 20 ธันวาคม 2545

05.00 น. ภายหลังบริหารที่บริเวณค่าย

06.00 น. ทำธุระส่วนตัว (ใส่ชุดลาลองเพื่อเตรียมตัวกลับ)

07.30 น. รับประทานอาหารเช้า และมีพิธีอำลาคณะวิทยากรค่ายพร้อมมอบของที่ระลึก

08.30 น. ออกเดินทางไปจังหวัดอุทัย

10.00 น. แวะซื้อของฝากที่จังหวัดเพชรบุรี ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ก่อนลงจากรถนักเรียน
บางคนมาเบิกเงินที่ตนฝากไว้กับครูผู้ดูแล นักเรียนแต่ละคนต่างเดินเลือกซื้อของฝาก บางคน
สามารถต่อรองซื้อของกับคนขายในราคาที่ตนพอใจได้

12.30 น. เดินทางถึงจังหวัดอุทัย ก่อนลงจากรถ ครูได้นัดหมายให้มาพบกันที่รถในเวลาบ่ายสาม
โมงครึ่ง จากนั้น นักเรียนเข้าแถวรับข้าวกล่องจากครู เพื่อรับประทานเป็นอาหารกลางวันแล้ว
แยกย้ายกันทานบริเวณใกล้ ๆ ลานจอดรถ เมื่อทานเสร็จก็รวบรวมขยะทิ้งในถุงอย่างเป็นระเบียบ
ครูให้นักเรียนพักผ่อนเดินชมเมืองอุทัยตามอัชฌาศัย บางคนเดินซื้อของฝากที่ตลาดขายของที่
ระลึก แต่ส่วนใหญ่จะเดินชมเมืองเก่ากับครูประจำโรงเรียน โดยนั่งรถรางวนรอบบริเวณเมืองเก่า
และแวะทานไอศกรีมที่ร้านใกล้ ๆ บริเวณนั้น เนื่องจากอากาศร้อนมาก เมื่อถึงเวลานัดหมายทุกคน
ได้มารวมกันที่รถแล้วออกเดินทางไปที่สถานีรถไฟเพื่อเดินทางกลับไปยังจังหวัดลำพูน

ข้อมูลจากแบบบันทึกการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ผ่านการบันทึก บอกล่า เรื่องราว ความรู้สึก ของนักเรียน ดังต่อไปนี้

การเรียนรู้บนรถไฟ

นักเรียนส่วนมากเคยขึ้นรถไฟมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง จึงมีความสนใจในการบันทึก เรื่องราวบนรถไฟที่หลากหลาย หลายคนได้เขียนถึงความประทับใจสถานีต่าง ๆ ที่รถไฟผ่านและ จุดแวะดังนี้

สถานีลำพูน ประทับใจที่มีความเป็นระเบียบสะอาด และแม่ค้าที่ขายของมีความเป็นกันเอง พุดคุยซักถามเรื่องการเดินทาง

สถานีขุนตาน เป็นสถานีที่สะอาด สวยงาม อยู่บนภูเขา นักเรียนส่วนใหญ่ประทับใจ การลอดถ้ำขุนตานมาก

สถานีนครลำปาง เป็นสถานีที่ใหญ่ สะอาด มีต้นไม้ตกแต่งมากมายสวยงาม

สถานีแม่มาะ สะอาดใหญ่โต ดูเป็นระเบียบ

นักเรียนหลายคนได้บันทึกเวลารถไฟจอดแต่ละสถานี ดังนี้

17.00 น. ออกจากสถานีลำพูน

17.16 น. สถานีหนองหล่ม

17.33 น. สถานีท่าชมพู่

17.49 น. สถานีขุนตาน

18.07 น. สถานีแม่ตาลน้อย

18.42 น. โรงรถจักรลำปาง หยุดเพื่อเอาขบวนรถไฟมาต่อ

19.56 น. สถานีปางป๋วย

20.14 น. สถานีผาสน

20.38 น. สถานีบ้านปิน

20.55 น. สถานีแก่งหลวง

21.23 น. สถานีแม่ม่วง

21.46 น. สถานีปางต้นผึ้ง

22.08 น. สถานีศิลาอาสน์

22.18 น. สถานีอุตรดิตถ์

22.54 น. สถานีพิชัย

22.58 น. สถานีพิษณุโลก

24.46 น. สถานีพิจิตร

01.11 น. สถานีตะพานหิน

นักเรียนได้บันทึกไว้อย่างละเอียดว่าเวลาใดรถไฟได้จอดสถานีใด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสนใจ และเป็นความสนุกในการเดินทางของนักเรียน บางคนได้บันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นบนรถไฟไว้ดังนี้

“...ฉันเห็นคนเดินขายของบนรถไฟหลาย ๆ คน เขาต้องไม่ได้หลับได้นอนกัน เดินไปเดินมา ของที่เขาขายกันบนรถไฟเป็นพวกน้ำ ขนมต่าง ๆ แต่ของที่ขายบนรถไฟจะเปลี่ยนไปตลอดถึงเป็นกลางคืนก็จะมีข้าวขาย เช่น โจ๊ก ก๋วยจั๊บ แต่ราคาก็แพง”

บางคนได้บันทึกบรรยากาศบนรถไฟไว้ว่า “...ตอนนี้เราเข้าสถานีท่าชมภู รถไฟลอดสะพานขาวผ่านไป บรรยากาศในรถไฟครึกครื้นสนุกสนาน มีคนคุยกัน มีเสียงหัวเราะกึกกัก”

และบางคนได้บันทึกเปรียบเทียบไว้ดังนี้ “จากการขึ้นรถไฟทำให้ผมได้รู้ว่าทางเหนือของเรามีต้นไม้มาก เพราะว่าถ้าเราลงไปทางใต้จะไม่ค่อยมีต้นไม้เลย”

เรื่องราวการบันทึกบนรถไฟของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจ และสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงบรรยากาศในการเดินทาง

สรุปจากการบันทึกบนรถไฟ

สิ่งที่สนใจเรียนรู้ (ความรู้ที่ได้รับ)	วิธีการเรียนรู้
สถานีรถไฟต่าง ๆ เวลาจอดของรถไฟแต่ละสถานี บรรยากาศบนตู้รถไฟ บรรยากาศจากหน้าต่างรถไฟ	การสังเกต การจดบันทึก

การเรียนรู้จากกิจกรรมศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง)

นักเรียนทั้งหมดเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี หรือเขาวัง ที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นครั้งแรก จึงมีความตื่นเต้น และสนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างมาก

นักเรียนได้เขียนบันทึกเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรี และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี (เขาวัง) ไว้ว่า เป็นจังหวัดที่สวยงาม มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด คือ เขาวัง ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษาค้นคว้า อีกทั้งมีฝูงลิงอาศัยอยู่มากมาย

นักเรียนได้บันทึกในส่วนของความรู้ที่ได้รับว่า ได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี เป็นศิลปะทางตะวันตก ซึ่งสร้างเมื่อ พ.ศ. 2502 ในวันที่ 7 กรกฎาคม เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จึงเสด็จมาประทับพักผ่อน และประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ ตลอดจนใช้เป็นสถานที่ต้อนรับแขกเมือง นักเรียนได้บันทึกถึงการเข้าชมห้องต่าง ๆ เช่น ห้องบรรทม ห้องรับแขก

นอกจากได้บันทึกบรรยายถึงสภาพทั่วไปของเขาวังแล้ว นักเรียนยังได้บันทึกเกี่ยวกับลิงที่เขาวังไว้ด้วย อาทิ “บรรยากาศร้อนมาก ทางขึ้นไกล และยังคงคอยหลบฝูงลิง ลิงมีมาก ๆ อย่างไม่เคยเห็นที่ไหนนอกจากโทรทัศน์ ฉันทึ่งเกศเห็นคนขายของบนนั้นต้องมีหนังสติ๊ก ลิงพวกนั้นมันจะกลัวเวลาพวกเขาจะยิงมัน ลิงพวกนี้มันดื้อมาก เวลาคนที่มาท่องเที่ยวถืออะไรมันก็จะแย่ง หรือว่าลิงมีมากเกินไป เลยต้องแบ่งอาหารกันเป็นธรรมดา” บางคนได้เขียนไว้ว่า

“ได้รู้ว่าสุภษิตที่ว่า ชนเหมือนลิงหมายถึงอะไร เพิ่งมารู้อย่างแท้จริง เมื่อได้มาพบลิงที่เขาวัง”

การพาตนเองเข้าไปสัมผัสบรรยากาศ ทำให้นักเรียนได้พบประสบการณ์จริง และเกิดกระบวนการเรียนรู้จากบรรยากาศรอบตัว

สรุปการบันทึกการเรียนรู้จากกิจกรรมศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สิ่งที่สนใจเรียนรู้ (ความรู้ที่ได้รับ)	วิธีการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์อุทยานแห่งชาติเขาวัง สภาพทั่วไปของเขาวัง บรรยากาศโดยรอบ ลักษณะของสถานที่ อาทิ ห้องบรรทม ฯ	การบรรยายจากวิทยากร ถ่ายภาพ การสอบถามจากวิทยากร บันทึก การสังเกต

การเรียนรู้จากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

แหล่งเรียนรู้ เขาช่องกระจก

นักเรียนได้เดินทางไปเขาช่องกระจกในตอนเช้ามีคของวันที่ 19 ธันวาคม 2545 และได้เขียนบันทึกความรู่ว่า “เขาช่องกระจกเป็นสถานที่สวยงาม และมีชื่อเสียงของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นจุดที่เห็นวิวชัดเจนที่สุด และทำให้เราได้ความรู้เกี่ยวกับน้ำทะเล คือ น้ำทะเลเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดลมทะเลและลมบก ลมทะเลเกิดในเวลากลางวัน กระแสอากาศไหลจากทะเลสู่ฝั่ง ลมบกเกิดในเวลากลางคืน ลมพัดออกจากฝั่งสู่ทะเล และลมกึ่งหันเกิดขึ้นเนื่องจากพื้นดินและพื้นน้ำ มีความสามารถดูดและคายความร้อนที่ได้รับจากดวงอาทิตย์แตกต่างกัน”

บางคนได้บันทึกความหมายของประจวบคีรีขันธ์ ดังนี้ ประจวบ คือ พบ คีรี คือ ภูเขา ขันธ์ คือ เมือง ประจวบคีรีขันธ์ จึงมีความหมายว่า เมืองที่ล้อมรอบด้วยภูเขา

ความสวยงามของเขาช่องกระจกได้สร้างความรู้สึกละเอียดและบรรยากาศ จนทำให้นักเรียนคนหนึ่งได้บันทึกเป็นบทกวีไว้ว่า

“วันรุ่งขึ้นเราตื่นแต่ตีสี่

แล้วตรงรี่ ช่องกระจก แคนสวรรค์

ประมวลดคลื่นมากมายตามทางนั้น

ถูกตาวันวาดแต่มีสีแก้มทอง

โอ... โดดดวงแดงอาทิตย์วิจิตรศิลป์

เทียบเทียบดินแดนใดไม่เป็นสอง

เราหลงไหลใฝ่พะวงหลงแต่มอง
 จนแสงต้องตาพ่าจิงร่าร้าง
 แล้วท่องป่าคำธาร ละหวนห้วย
 น้ำตกสวย ธารสวรรค์ ชั้นสลับ
 ทั้งเพ็ญพบ โผนพบ ลบไม่จาง
 ทั้งทางสร้างความสำเร็จได้ถึงทรง
 มวลแนวหินถิ่น โกรกชะ โงกผา
 ชวนต้นตักต้นเต็นเป็นดั่งสรวง
 บรรยากาศชั้นนักขุดักดวง”

นับว่าเป็นกลอนซึ่งบรรยาย บรรยากาศ และความงดงามจากเขาช่องกระจก โดยมุมมอง
 ของนักเรียนไว้ได้อย่างน่าประทับใจ ซึ่งทำให้เชื่อว่าผู้ที่ได้อ่านกลอนนี้จะมีความสนใจในการ
 เดินทางไปท่องเที่ยวยังเขาช่องกระจก

สรุปจากบันทึกการเรียนรู้จากเขาช่องกระจกของนักเรียน

สิ่งที่สนใจเรียนรู้ (ความรู้ที่ได้รับ)	วิธีการเรียนรู้
บรรยากาศเขาช่องกระจก ลมบก ลมทะเล ลมกังหัน ความหมายของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บรรยากาศของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยามเช้า	การสังเกต การบรรยายของวิทยากร การสอบถาม การถ่ายภาพ การบันทึก

การเรียนรู้จากกิจกรรมเดินป่าเชิงอนุรักษ์ห้วยยาง

นักเรียนทั้งหมดเดินทางไปท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติห้วยยางเป็นครั้งแรก จึงมีความ
 ประทับใจ ดังได้บันทึกไว้ว่า “ได้รับความรู้มากมายจากวิทยากร และได้เดินชมน้ำตกห้วยยางซึ่งมี
 อยู่ทั้งหมด 7 ชั้น” นักเรียนหลายคนได้บันทึกข้อมูลความรู้เกี่ยวกับห้วยยางว่า “ห้วยยางมีน้ำตก
 ทั้งหมด 7 ชั้น มีต้นไม้หลายชนิด เช่น ต้นไทร ต้นตะเคียน ต้นมะเดื่อ ต้นขนาน ต้นมะปราง
 เป็นต้น ป่านี้เป็นป่าดงดิบ ไม้ผลัดใบขึ้นอยู่รวมกันแน่นทึบ แสงแดดแทบจะส่องลงไปไม่ถึง
 พื้นดิน ต้นไม้ที่ขึ้นส่วนใหญ่ลำต้นสูง มีเถาวัลย์และไม้เลื้อยเป็นพืชรัดแน่น เป็นเขตมีฝนตกชุก
 มีความชื้นตลอดปี” หรือได้บันทึกความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับพัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ชนิดของหิน
 หรือความรู้เกี่ยวกับต้นไม้และเถาวัลย์ในป่า โดยบางคนได้บันทึกชื่อวิทยากรผู้ให้ข้อมูลความรู้

และนำทางในการศึกษาป่า และน้ำตกห้วยยาง การบันทึกของนักเรียนแสดงให้เห็นถึงความสนใจเกี่ยวกับข้อมูลที่วิทยากรได้บรรยายประกอบกับการสัมผัสธรรมชาติจริง ดังนี้

“หินอัคนี คือ หินที่เย็นตัวจากลาวา

สิ่งมีชีวิตชนิดแรก คือ แบคทีเรีย และมีการพัฒนาตัวเองให้มีสีเขียวกลายเป็นสาหร่าย เมื่อสาหร่ายผสมเข้ากับแบคทีเรีย เรียกว่า ไลโคเคน แล้วมีการวิวัฒนาการเป็นมอส ต่อมาไม้รากใบก็เกิดเป็นเฟิร์น...”

หลายคนให้ความสนใจบันทึกเรื่องของรากต้นไม้ไว้ ดังนี้

“รากชูซอนมีประโยชน์อย่างไร เมื่อไม่มีรากชูซอนต้นไม้ก็จะล้ม เมื่อถูกลม”

ต้นไม้ทุกต้นสามารถที่จะสร้างได้เพื่อพยุงลำต้น เพราะว่ารากแก้วไม่สามารถลงไปใต้ดิน และความรู้ต่าง ๆ มากมายที่ให้กับเรา”

นักเรียนอีกหลายคนได้บันทึกความรู้เชิงเปรียบเทียบ คือ

“ต้นไทร นกบุญแห่งป่า หรือ เพชฌฆาตแห่งพงไพร” และ “ปลวกเปรียบได้กับเทศบาลแห่งป่า”

ซึ่งเป็นความรู้ที่วิทยากรได้เปรียบเทียบธรรมชาติกับการดำรงอยู่ เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจ และเห็นภาพได้อย่างชัดเจน

การเรียนรู้จากกิจกรรมการศึกษาอุทยานวิทยาศาสตร์ ณ ห้วยกอ

กิจกรรมนี้เป็นการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และดาราศาสตร์ โดยนักเรียนได้ศึกษาและเรียนรู้จากอุทยานวิทยาศาสตร์ ณ ห้วยกอ และพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ได้แก่วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ ระบบสุริยะจักรวาล และดวงดาวต่าง ๆ รวมไปถึงความรู้เรื่องสัตว์น้ำจากพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ซึ่งกิจกรรมนี้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการดูดวงดาวต่าง ๆ โดยใช้กล้องโทรทรรศน์ส่องดู รวมไปถึงความรู้เรื่องสัตว์น้ำจากพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ตามคำบรรยายชี้แนะของวิทยากร และได้เขียนไว้ในบันทึก ดังนี้

“ฉันได้รับความรู้เกี่ยวกับดวงดาวต่าง ๆ ได้เห็นดาวเสาร์ ดวงจันทร์ โดยพวกเขาจะส่องกล้องโทรทรรศน์ดูดาวเสาร์ และดวงจันทร์...” และบางคนได้บันทึกเพิ่มเติมว่า “ฉันได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบสุริยะจักรวาล และดวงดาวต่าง ๆ และยังได้ศึกษาถึงนักวิทยาศาสตร์ที่มีผลงานเกี่ยวกับจักรวาล ฉันชอบนักวิทยาศาสตร์ ชื่อ เอ็ดมันด์ แฮร์รี่...”

นักเรียนบางคนได้บันทึกการเรียนรู้ของตนไว้อย่างละเอียด ดังนี้

“โลกที่เราอาศัยอยู่นี้เป็นดาวเคราะห์ หนึ่งในเก้า รวมเรียกว่าระบบสุริยะ (Solar System) โดยมีดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลาง ดาวเคราะห์บางดวงจะมีดวงจันทร์โคจรรอบตัวมัน

ดาวพฤหัสบดีมีดวงจันทร์หลายดวง อย่างน้อย 16 ดวง ดาวเสาร์มีไม่ต่ำกว่า 20 ดวง ดวงจันทร์ไม่มีแสงสว่างของตนเอง ดาวเสาร์คล้ายดาวพฤหัสบดี ประกอบด้วยของเหลวและแก๊ส มีวงแหวนสวยงามระยิบระยับล้อมรอบอยู่ ซึ่งประกอบด้วยหินก้อนเล็ก ๆ ปกคลุมด้วยแก๊สเย็นจัด และเป็นดาวเคราะห์ดวงหนึ่ง”

สรุปจากบันทึกกิจกรรมศึกษาอุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หัวกอก

ความรู้ที่ได้รับ (สิ่งที่สนใจเรียนรู้)	วิธีการเรียนรู้
สภาพอุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หัวกอก ระบบสุริยะจักรวาล - ดาวเคราะห์ต่าง ๆ - ลักษณะเฉพาะของดวงดาวแต่ละชนิด นักดาราศาสตร์ ภาพดวงดาวจากกล้องโทรทรรศน์	การสังเกต การบรรยาย การสัมผัสบรรยากาศจำลอง การส่องกล้องโทรทรรศน์ การบันทึก

การเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ

พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำตั้งอยู่ใกล้กับอุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หัวกอก ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้าง จึงมีปลาไม่มากนัก แต่ก็สามารถสร้างความสนใจและการเรียนรู้แก่นักเรียนได้ ดังที่ได้บันทึกไว้

“...พิพิธภัณฑ์นี้กำลังทำการสร้างจึงไม่ค่อยมีปลามากเท่าไร และพี่วิทยากรยังบอกกับพวกเราว่า น้ำมีอยู่ 3 ชนิดก็คือ น้ำจืด น้ำเค็ม แล้วก็น้ำกร่อย น้ำกร่อยก็คือ น้ำจืดกับน้ำเค็มมาพบกัน จึงเกิดเป็นน้ำกร่อย”

บางคนได้บันทึกสภาพความประทับใจ ดังนี้ “ไปดูพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ในตู้ปลาแต่ละตู้จะมีปลาชนิดต่าง ๆ ที่อยู่ในน้ำทะเล ถ้าคลอง ตามป่าชายเลน และที่ต่าง ๆ ที่มีน้ำให้ปลาได้อาศัย ทำให้ฉันประทับใจในสถานที่นี้มาก”

นักเรียนที่ได้จับบันทึกเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำไว้อย่างละเอียด ทำให้เห็นได้ชัดเจนถึงความแตกต่าง ชนิดของน้ำ และสัตว์น้ำ ดังนี้

“พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ สัตว์น้ำเค็ม ก็เช่น ปูเสฉวน แมงดาทะเล จุลาม ปลาสลิคหิน น้ำเงินหางขาว ปลาดาวทะเล ปลาหมึกลาย ปลาขุนทองปากยาว ปลาการ์ตูนอินเดียนแดง ปลาไหลลาย ปลาปักเป้า ปูหนุมนาน เป็นต้น สัตว์น้ำจืด เช่น ปลาสวาย ปลานิล ปลาคะเพียนขาว

ปลาพุทรา เป็นต้น สัตว์น้ำสวยงามไทย เช่น ปลาเสือสุมาตรา ปลาก้างพระร่วง ปลาชีว-
บางหวาน ปลาทรงเครื่อง สัตว์น้ำกร่อยก็เช่น ปลาเหี่ยว ปลาตะกรับเสือดาว ปลาข้างตะเกา
ปลาเสือฟัน เป็นต้น

น้ำกร่อยก็คือ น้ำทะเลและน้ำจืดมาผสมเข้าด้วยกัน ก็เป็นตามป่าชายเลนนั่นเอง ซึ่งมี
คุณค่าทางนิเวศวิทยา คือ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของตัวอ่อน”

สรุปจากบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

ความรู้ที่ได้รับ (สิ่งที่สนใจเรียนรู้)	วิธีการเรียนรู้
สภาพพิพธิภณท์สัตว์น้ำ ชนิดของน้ำ น้ำจืด น้ำเค็ม น้ำกร่อย สัตว์น้ำในน้ำแต่ละชนิด ลักษณะของปลาชนิดต่าง ๆ	การบรรยาย การจดจากป้ายความรู้ การสัมผัสจากบรรยากาศจริง การสังเกต

การเรียนรู้จากจังหวัดอยุธยา

จังหวัดอยุธยาเป็นจุดท่องเที่ยวที่นักศึกษาที่นักเรียนได้ใช้เวลาในการศึกษาไม่นานนัก
แต่นักเรียนก็ได้เรียนรู้ในเรื่องของโบราณสถาน และสภาพทั่วไปของเมืองเก่า ดั่งบันทึกไว้ดังนี้

“พวกเราได้นั่งรถรางชมโบราณรอบ ๆ เมืองเก่า โบราณสถานจังหวัดอยุธยา แต่เสีย
อย่างเดียวอากาศร้อนไปหน่อย แต่คนที่นั่นก็ต้อนรับเราอย่างดี ทำให้เราประทับใจอย่างมาก

ความรู้ที่ได้รับ ประวัติเมืองเก่า และโบราณสถานจังหวัดอยุธยา ได้เห็นของจริง
แต่ก่อนเห็นในโทรทัศน์ ในวิทยุ ในหนังสือพิมพ์ ในหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ทำให้ฉัน
ประทับใจมาก ๆ ในสิ่งที่ฉันเห็นกับตาของตนเอง”

นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติของกรุงศรีอยุธยา โดยการบรรยายของวิทยากร
นำเที่ยว ดั่งบันทึกไว้ว่า

“ปฐมกษัตริย์ของกรุงศรีอยุธยา คือ พระเจ้าอู่ทอง หรือสมเด็จพระรามาที่ 1 มีการ
ปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นสมมติเทพ เป็นพระประมุข และ
มีอำนาจสูงสุด การปกครองในราชธานีเป็นแบบจตุสดมภ์ ได้แก่ เวียง วัง คลัง นา การปกครอง
ในส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น หัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก ในความเก่าแก่ของกรุงศรีอยุธยา
ทำให้ฉันภาคภูมิใจ และดีใจที่มีโอกาสสัมผัส...ประทับใจที่ได้มาเยือนอยุธยาทำให้ได้อะไร
หลาย ๆ อย่าง โบราณสถานที่นี่ทำให้เราคิดถึงวันแห่งอดีต ที่เคยบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ ซึ่งได้
ศึกษามาบ้างแล้ว”

นักเรียนมีความประทับใจในการได้สัมผัสกับบรรยากาศความเป็นเมืองเก่าของอยุธยา
อย่างมาก การได้เห็นเมืองเก่าในอดีตซึ่งเคยรุ่งเรือง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอดีตและ
บรรพบุรุษของตน

สรุปการบันทึกเกี่ยวกับจังหวัดอยุธยาของนักเรียน

สิ่งที่สนใจเรียนรู้ (ความรู้ที่ได้รับ)	วิธีการเรียนรู้
สภาพทั่วไปของโบราณสถานกรุงศรีอยุธยา	การสัมผัสบรรยากาศจริง (นั่งรถรางชม)
ประวัติของกรุงศรีอยุธยา	การบรรยายของวิทยากรนำเที่ยว
การปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยา	การสังเกต
การเปรียบเทียบอดีตกับปัจจุบัน	การจดบันทึก

ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

1. การหาข้อมูล / ความรู้

นักเรียนมีวิธีการเสาะหาข้อมูล ความรู้หลากหลายรูปแบบในระหว่างการเดินทาง
ท่องเที่ยวทัศนศึกษา สรุปได้ดังนี้

- การสังเกต นักเรียนจะสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว แล้วสนทนาแลกเปลี่ยนกับเพื่อน
พร้อมทั้งจดบันทึก บางกลุ่มใช้วิธีการจับเวลาการจอดของรถไฟแต่ละสถานี แล้วบันทึกเวลา
- การสอบถาม เมื่อมีความสงสัยเกิดขึ้น หลายครั้งที่นักเรียนสอบถามครู หรือผู้วิจัย
ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ หลายคนสอบถามจากวิทยากรเพิ่มเติมในประเด็น
เนื้อหาที่ไม่เข้าใจ นักเรียนหลายคนได้สอบถามจากเพื่อนให้อธิบายเพิ่ม
- การสัมผัสของจริง / บรรยากาศจริง นักเรียนในกลุ่มเป้าหมาย ไม่มีใครที่เคยไปทะเล
มาก่อน การสัมผัสบรรยากาศจริงทำให้อธิบายภาพในเหตุการณ์ที่บันทึกได้ชัดเจน และหลายคน
หาคำตอบเรื่องความเค็มของน้ำทะเลโดยการชิม หรือเอาลิ้นแตะ

2. การวางแผน

นักเรียนได้มีการวางแผนร่วมกันในการเดินทาง ทั้งก่อนการเดินทางในการระดม
ความคิดเรื่อง สิ่งของที่ต้องเตรียม รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ นักเรียนจำนวนมากได้วางแผนในการจัด
กระเป๋าและเดินทางไปรอรถไฟก่อนเวลาเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด ในระหว่างการเดินทางหาไป
มีปัญหาในเรื่องการขนย้ายกระเป๋าขึ้นรถไฟ ในตอนขากลับจึงได้มีการวางแผนให้นักเรียนชายกลุ่ม
ประชากรที่ตัวโตเป็นคนขึ้นไปบนรถไฟก่อน เพื่อรับกระเป๋าที่ส่งผ่านทางหน้าต่างรถไฟ

ในการร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยกลุ่มวิทยากรค่าย นักเรียนได้วางแผนในการทำกิจกรรม

และแบ่งงานกันทำ เพื่อให้เสร็จในเวลาที่กำหนด

3. การตัดสินใจ

ตลอดการเดินทางนักเรียนจะอยู่กันเป็นกลุ่ม เมื่อต้องตัดสินใจบางเรื่องจะใช้วิธีปรึกษาภายในกลุ่ม หรือบางครั้งก็มีการหาข้อมูลก่อน เช่น สอบถามอาจารย์ หรือการซื้อของ และเลือกสิ่งของ จะมีการสอบถามข้อมูล ทั้งเรื่องราคา และปริมาณจากผู้ขายก่อนตัดสินใจซื้อ

4. ความคิดริเริ่ม

นักเรียนกลุ่มเป้าหมายบางส่วนได้ใช้ความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง อาทิ ในระหว่างการรับประทานอาหารเช้าที่ห่อมาจากบ้านบนรถไฟชั้น 3 ซึ่งไม่มีโต๊ะวางอาหาร จึงได้ใช้ขาพาดกับเพื่อนเพื่อวางอาหาร และส่วนใหญ่ที่ได้ใช้ความคิดริเริ่ม คือ ในกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นโดยวิทยากร อาทิ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และกิจกรรม Science Sand ซึ่งต้องเสนอความคิดของกลุ่ม

5. การปรับตัว

นักเรียนทั้งกลุ่มเป้าหมาย และนักเรียนชั้นอื่น รวมถึงนักเรียนต่างโรงเรียน ต่างต้องปรับตัว ในการอยู่ร่วมกันระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา อาทิ เมื่อนั่งไม่พอบนรถไฟ และบนรถโดยสาร นักเรียนจากต่างชั้นจึงจำเป็นต้องนั่งด้วยกัน หรือต้องนั่งเบียดกัน เนื่องจากที่นั่งไม่พอ นอกจากนั้น สถานที่ต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวทัศนศึกษามีความแตกต่างกัน นักเรียนได้ปรับตัวให้เข้ากับแต่ละสถานที่ อาทิ เมื่อเยี่ยมชมเขาวัง นักเรียนก็พยายามสงบเรียบร้อย ในขณะที่ตอนร่วมกิจกรรมนั้นนักเรียนต่างสนุกสนานอย่างเต็มที่ หรือหลังจากมีเด็กคนหนึ่งถูกลิงกัดที่เขาวัง เมื่อไปทัศนศึกษาที่เขาช่องกระจกซึ่งมีฝูงลิงจำนวนมากเช่นกัน นักเรียนต่างเดินเป็นแถวอย่างสงบ และไม่ส่งเสียงดังเพราะกลัวลิงกัด

6. ความสนใจ

พบว่านักเรียนแต่ละคนมีความสนใจไม่แตกต่างกันมากนัก เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา ให้ความสนใจอย่างเต็มที่โดยการสังเกตสิ่งต่าง ๆ โดยรอบ มีการถ่ายภาพสิ่งที่ตนสนใจ อาจารย์หรือวิทยากร เป็นส่วนหนึ่งซึ่งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจสิ่งต่าง ๆ และอยากเรียนรู้ อาทิ ครูชักชวนให้นักเรียนทบทวนชื่อสถานีรถไฟ ซึ่งทำให้นักเรียนบางกลุ่มเกิดความสนใจถึงกับจับเวลาเมื่อรถไฟถึงแต่ละสถานีแล้วเขียนบันทึก

7. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างมาก โดยระหว่างเดินทางบนรถไฟ และรถประจำทาง นักเรียนกลุ่มประชากรเป็นผู้นำในการร้องเพลง รวมถึงกิจกรรมค่าย นักเรียนต่างมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม และมีบทบาทเป็นผู้นำกิจกรรมที่

วิทยากรได้จัดขึ้น อาทิ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หรือ Science Sand จะเห็นได้ว่านักเรียนทุกคนมีความตั้งใจในการสร้างเมืองจำลอง โดยใช้วัสดุที่หาได้จากชายหาด และมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมอย่างมาก

8. การทำงานเป็นทีม

พบว่าเมื่อมีกิจกรรมในการท่องเที่ยวทัศนศึกษา นักเรียนได้มีการแบ่งงานกันทำเพื่อให้เกิดความสำเร็จ มีการเลือกหัวหน้าทีม และลูกทีมในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกือบทุกกิจกรรมพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งเป็นหัวหน้าทีมในการดำเนินและการนำเสนอผลงาน แต่เนื่องจากบางกิจกรรม อาทิ Science Sand แต่ละกลุ่มมีจำนวนมาก และมีสิ่งเร้าแทรก คือ ความสนใจของนักเรียนที่จะลงเล่นน้ำทะเล จึงทำให้กลุ่มล่าคืบท้าย แม้ว่าจะเริ่มต้นทำงานเป็นทีม แต่ตอนหลังพบว่าลูกทีมจำนวนหนึ่งหายไป

9. ความตั้งใจ / ความรับผิดชอบ

พบว่านักเรียนมีความตั้งใจค่อนข้างมากในการเรียนรู้ แสวงหาข้อมูล และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ดังเห็นได้จากการบันทึก หรือการสอบถามจากวิทยากร และฟังวิทยากรบรรยายอย่างตั้งใจ ดังเช่น การเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง นักเรียนต่างตั้งใจฟังวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับธรรมชาติต่าง ๆ พร้อมทั้งจดบันทึก รวมถึงสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และพบว่า นักเรียนกลุ่มประชากรทุกคนได้บันทึกในแบบบันทึกการเรียนรู้ซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบ นอกจากนี้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ มีความรับผิดชอบอย่างมากในการที่จะคอยรอไม่เล่นน้ำทะเลจนกว่าจะจบการนำเสนอในกิจกรรม Science Sand ขณะที่กลุ่มนักเรียนที่เด็กกว่าหรือกลุ่มโรงเรียนอื่นได้ลงเล่นน้ำทะเลแล้ว

ข้อมูลจากการบันทึกด้วยการถ่ายภาพ

การบันทึกด้วยการถ่ายภาพเป็นวิธีหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ และวิธีการแสวงหาความรู้ ผู้วิจัยได้เตรียมกล้องถ่ายภาพแบบใช้ครั้งเดียวให้นักเรียนใช้ถ่ายภาพจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่สร้างความสนใจแก่นักเรียนกลุ่ม ผลงานจากภาพถ่าย สามารถแบ่งเนื้อหาได้ ดังนี้

แหล่งเรียนรู้

นักเรียนมีความสนใจถ่ายภาพแหล่งเรียนรู้ หรือสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา รวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏ โดยบันทึกภาพไว้หลากหลาย ดังนี้

- ภาพสถานที่ เช่น ภาพทั่วไปของเขาวัง เมืองโบราณ จังหวัดอยุธยา หรือภาพป่าน้ำตกห้วยยาง และแผนที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด

- ภาพวัตถุ เช่น ภาพท้องฟ้าจำลอง ภาพของยานอวกาศจำลองที่ใช้ขึ้นไปเหยียบดวงจันทร์ ภาพพระบรมรูปจำลองของรัชกาลที่ 4

- ภาพสัตว์ เช่น ภาพลิงบนเขาวิ้ง และภาพปลาในน้ำตกห้วยยาง ซึ่งเป็นหนึ่งในหัวข้อสนทนาของนักเรียนตลอดระยะเวลาการเดินทาง

บรรยากาศการเรียนรู้

นักเรียนได้บันทึกภาพตลอดกระบวนการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นในการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งสามารถบรรยายสภาพ การเดินทาง การเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ และกิจกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

- ภาพบรรยากาศการเดินทาง นักเรียนได้บันทึกภาพบรรยากาศการเดินทาง ทั้งภายในขบวนรถไฟ และระหว่างการเดินทาง ในการเหมารถเมล์โดยสาร

- ภาพบรรยากาศแสวงหาความรู้ นักเรียนได้บันทึกภาพเพื่อนขณะท่องเที่ยวทัศนศึกษาสถานที่ต่าง ๆ ดังปรากฏภาพนักเรียนเดินชมเขาวิ้ง และเดินป่าน้ำตกห้วยยาง หรือภาพนักเรียนนั่งฟังการบรรยายโดยวิทยากร

ข้อมูลการเรียนรู้หลังจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

ข้อมูลจากแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ท่องเที่ยวหลังจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

จากแบบสอบถามความรู้หลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา พบว่านักเรียนมีความรู้และความเข้าใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับสถานที่ และจังหวัดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ดังนี้

จังหวัดอุทัย

นักเรียนได้ความรู้ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา คือ นอกจากได้เรียนรู้ว่าจังหวัดอุทัยเป็นจังหวัดที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุแล้ว ยังเป็นมรดกไทยและมรดกโลกที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ นอกจากนี้ นักเรียนสามารถเขียนคำขวัญของจังหวัดอุทัยได้ และยังเขียนบรรยายภูมิทัศน์ และบรรยากาศของจังหวัดอุทัยได้อีกด้วย นักเรียนส่วนหนึ่งได้เขียนถึง กระจับ ซึ่งมีขายเฉพาะในภาคกลาง ซึ่งเป็นความประทับใจหนึ่งที่ได้พบ และที่สำคัญคือ นักเรียนบางคนได้บรรยายความรู้สึกของคนที่มีความเสียดายในโบราณสถานที่ได้พบเห็น ซึ่งเป็นซากปรักพังจากการทำสงคราม

จังหวัดเพชรบุรี

นักเรียนสามารถบรรยายถึงความสวยงามของเขาวิ้ง และแนะนำขนมของฝากที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรี เช่น ขนมหม้อแกง และขนมไทยต่าง ๆ นักเรียนบางคนสามารถอธิบายได้ว่าเขาวิ้งนั้นเป็นสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 4 และเป็นที่พักของรัชกาลที่ 4 นอกจากนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับสิ่งจำนวนมากที่พบเห็นในจังหวัดเพชรบุรี แต่ก็

มีจำนวนไม่น้อยที่เขียนถึงความไม่ประทับใจถึงที่สร้างความวุ่นวาย และความสกปรกให้กับ
จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นักเรียนสามารถเขียนอธิบายเพิ่มเติมถึงสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
เช่น อ่าวมะนาว มีหาดทรายและน้ำทะเลที่สวยงามน่าเล่น แต่น้ำทะเลที่อ่าวมะนาวไม่ได้มีรสเปรี้ยว
เหมือนชื่อ มีน้ำตกห้วยยางที่มีธรรมชาติที่สมบูรณ์ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติได้ดี
และมีพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ มีพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ณ หัวก้อ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโลกดาราศาสตร์
นักเรียนส่วนใหญ่เขียนแสดงความประทับใจที่ได้มีโอกาสส่องกล้องดูดวงจันทร์ และดาวเสาร์
นอกจากนี้นักเรียนบางคนยังเขียนแนะนำว่าถ้าใครมาเที่ยวที่ประจวบคีรีขันธ์แล้วไม่ได้เดินขึ้นไป
เที่ยวชมเขาช่องกระจก ก็เหมือนยังมาไม่ถึงประจวบคีรีขันธ์ หลายคนเขียนถึงความประทับใจที่ได้
ไปดูพระอาทิตย์ขึ้นบนเขาช่องกระจก บางคนสามารถเขียนให้รู้ว่าบริเวณอ่าวมะนาวเคยเป็น
บริเวณที่กองทัพทหารญี่ปุ่นนำพลขึ้นบก

จะเห็นได้ว่านักเรียนมีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นหลังจากที่ได้เดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
การได้สัมผัสบรรยากาศที่แท้จริงจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา นอกจากนี้นักเรียนจะสามารถเขียน
ข้อมูลความรู้ได้เพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังสามารถบรรยายถึงบรรยากาศแต่ละจังหวัดด้วยความรู้สึก และ
ความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างเห็นภาพชัดเจน

การจัดนิทรรศการแสดงผลงานจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

กิจกรรมการจัดนิทรรศการเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ผู้วิจัย และครูอาจารย์ ได้ส่งเสริมและ
สนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมกันเสนอบทเรียนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแก่นักเรียน
กลุ่มอื่นตลอดในชุมชน เพื่อแสดงผลการเรียนรู้และประสบการณ์

นักเรียนได้มีการวางแผนการทำงานเป็นทีมเพื่อจัดนิทรรศการ หลังจากกลับจากการ
ท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยมีการแบ่งกลุ่มเพื่อหาข้อมูลในการจัดนิทรรศการ และนำเสนอผลงาน
จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ข้อมูลที่นักเรียนนำเสนอมีดังนี้

- แผนที่ของแต่ละจังหวัดที่เดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยนักเรียนได้หาข้อมูลเพิ่มเติม
จากแหล่งความรู้อื่นเพื่อเสนอที่ตั้ง และลักษณะทางกายภาพของแต่ละจังหวัด
- แผนที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อแสดงจุดต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว
- ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว และข้อมูลทั่วไปของจังหวัดซึ่งได้เดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา
อาทิเช่น ข้อมูลด้านประชากร อาชีพ ค่าขวัญของแต่ละจังหวัด ของฝาก และสินค้าที่สำคัญ
- ภาพแหล่งท่องเที่ยวซึ่งได้ไปทัศนศึกษา อาทิ ภาพเขาวัง ภาพพระราชวัง หรือ
ที่ประทับรัชกาลที่ 4 ภาพน้ำตกห้วยยาง ภาพทะเล และภาพอ่าวมะนาว

- ภาพบรรยากาศการท่องเที่ยวที่สวนศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายด้วยภาพกิจกรรมการเดินทางและแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อาทิ ภาพบรรยากาศในการเล่นน้ำทะเลอ่าวมะนาว การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำทางทะเล

ผลงานการแสดงนิทรรศการของนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอผลของการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยนักเรียนสามารถแสดงถึงลักษณะเด่น หรือจุดที่น่าสนใจของแต่ละจังหวัดที่เดินทางท่องเที่ยวที่สวนศึกษาได้ อาทิ จังหวัดเพชรบุรี นักเรียนได้มีโอกาสท่องเที่ยว ณ เขาวัง นักเรียนได้แสดงนิทรรศการ และแสดงภาพของสถานที่สำคัญ เช่น ที่ประทับ บริเวณโดยรอบซึ่งมีต้นดอกกลั่นทมจำนวนมาก ภาพการเดินขึ้นบันได ภาพแผนที่แหล่งท่องเที่ยว ภาพฝูงลิงปิ่นป่า นักเรียนสามารถอธิบายสถานที่ท่องเที่ยวที่สวนศึกษาได้อย่างชัดเจน บุคคลอื่นสามารถจินตนาการต่อเนื่องจากภาพนิทรรศการได้ว่าสถานที่ต่าง ๆ มีลักษณะอย่างไร แสดงให้เห็นว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำเสนอผลการเรียนรู้ได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีบัวบาน จังหวัดลำพูน จำนวน 19 คนเป็นนักเรียนชาย 6 คน และนักเรียนหญิง 13 คน ที่เดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับคณะครู และนักเรียนในจังหวัดลำพูน ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2545 ถึง วันที่ 21 ธันวาคม 2545 โดยรถไฟ และรถยนต์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง และมีผู้ช่วยนักวิจัย ช่วยในการเก็บข้อมูลอีก 2 คน โดยร่วมเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษากับนักเรียน และผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมทำกิจกรรมสอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนที่โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ก่อนการเดินทางไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ และหลังจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูล โดยการให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้เกี่ยวกับสถานที่และจังหวัดที่ได้ไปท่องเที่ยว รวมทั้งให้นักเรียนจัดนิทรรศการ และอภิปรายร่วมกันถึงสิ่งที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในครั้งนี้ รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 8 สัปดาห์

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน

เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา และหลังการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ดังนี้

1.1 นักเรียนทุกคนตื่นเต้นดีใจมาก เมื่อทราบว่าจะไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่างจังหวัดกับเพื่อน ๆ โดยทางรถไฟและรถยนต์ เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยขึ้นรถไฟ และไม่เคยไปเที่ยวทะเล

1.2 นักเรียนมีการเรียนรู้ในการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา และเรียนรู้การเตรียมความพร้อมในการเดินทาง เช่น เรียนรู้การออมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย การเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ตลอดจนเรียนรู้ที่จะสร้างกฎเกณฑ์ และข้อตกลงเพื่อใช้ร่วมกันในการเดินทาง

1.3 นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ๆ จะไปท่องเที่ยว

ทัศนศึกษาทั้งจากครู และจากหนังสือตำรา

1.4 นักเรียนมีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงระหว่างการเดินทางโดยรถไฟ รถโดยสารประจำทางแบบเหมาลำ และจากการท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อาทิ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์ ฅ หัวก้อ และอุทยานแห่งชาติห้วยยาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.5 นักเรียนเกิดการเรียนรู้ วิธีการสร้างองค์ความรู้ การสื่อสารความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยการสนทนา และถ่ายทอดออกมาในรูปของการจัดนิทรรศการจากประสบการณ์การท่องเที่ยวทัศนศึกษา เพื่อเสนอแก่นักเรียนในโรงเรียนวัดศรีบัวบาน และชุมชน

1.6 นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ ๆ ได้ไปท่องเที่ยวทัศนศึกษาเพิ่มขึ้นจากผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาจากแบบสอบถามก่อน และหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และจากการมีประสบการณ์จริง และได้สัมผัสบรรยากาศจากสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ นักเรียนสามารถเขียนข้อมูลความรู้เพิ่มมากขึ้น และยังสามารถบรรยายภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยความรู้สึก และความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน แสดงว่านักเรียนเกิดทั้งความรู้ทักษะและทัศนคติ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.7 นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวทัศนศึกษา และมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ศึกษาสภาพทั่วไปของสถานที่ ลักษณะทางกายภาพ ประวัติศาสตร์ บรรยากาศ และลักษณะเฉพาะของแหล่งเรียนรู้ อาทิ ระบบสุริยจักรวาลและดวงดาวต่าง ๆ เช่น เมื่อทัศนศึกษาที่อุทยานวิทยาศาสตร์ ฅ หัวก้อ นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนี้ คือ การสังเกต การจดบันทึก การถ่ายภาพ การฟังการบรรยายจากวิทยากร การสอบถาม การถ่ายภาพ และการสัมผัสจากบรรยากาศจริง

1.8 นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น

- นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป มีการแสวงหาข้อมูลความรู้หลากหลายรูปแบบในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาทิ การจดบันทึกชื่อสถานีรถไฟระหว่างการเดินทางโดยรถไฟ หรือการพิสูจน์ว่าน้ำทะเลเค็มโดยการเอาลิ้นแตะ

- การเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ทำให้นักเรียนมีการวางแผน และตัดสินใจเมื่อเผชิญสถานการณ์จริงที่แตกต่างกันไป รวมถึงการเกิดความคิดริเริ่มต่าง ๆ จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

นอกจากนักเรียนจะมีความสนใจที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการแสวงหาข้อมูลเป็นรายบุคคลแล้ว เมื่อเดินทางกับคนจำนวนมาก นักเรียนได้มีพฤติกรรมในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่ม และสถานการณ์ต่าง ๆ แตกต่างกันไป นอกจากนี้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถูกกำหนดโดยทีมวิทยากร และมีการกำหนดบทบาทการทำงานเป็นทีม และความตั้งใจ รวมถึงความรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งนอกจากขึ้นอยู่กับความสนใจแต่ละบุคคลแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

1.9 นักเรียนให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้ตามความสนใจ และประสบการณ์ คือ นักเรียนให้ความสนใจสิ่งต่าง ๆ ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการเลือกถ่ายภาพแหล่งเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนจะเลือกถ่ายเฉพาะที่เห็นว่าสำคัญ หรือมีความน่าสนใจ

1.10 นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาได้โดยการจัดนิทรรศการแสดงผลภาพ และความรู้ที่ได้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็นจังหวัดต่าง ๆ คือ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์ ฌ ห้วยกอ และอุทยานแห่งชาติห้วยยาง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นการแสดงผลจากกระบวนการเรียนรู้

2. การท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง สิ่งแวดล้อมจริง และประสบการณ์จริง โดยเน้นให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดมากกว่าเรียนเนื้อหาวิชา เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าตัวความรู้ คือ

2.1 เป็นการเรียนรู้ที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียน ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและความพร้อมของนักเรียนทั้งก่อนการไปท่องเที่ยวทัศนศึกษา ระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา และหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

2.2 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนมีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาของการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

2.3 เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอน เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ และกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและจากกลุ่มเพื่อน

2.4 เป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนสร้างองค์ความรู้เชิงความคิด และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.5 นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและสมดุลระหว่างความจริง ความดี และความงาม ผ่านกระบวนการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วม

2.6 นักเรียนมีการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง เข้าใจตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2.7 นักเรียนเรียนรู้ทักษะทางสังคม และรู้จักสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะทำกิจกรรมร่วมกับหมู่คณะ

2.8 นักเรียนมีการเรียนรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดจำแนก คิดเชื่อมโยง คิดแก้ปัญหา คิดคาดการณ์ล่วงหน้า และคิดสร้างสรรค์

2.9 นักเรียนเรียนรู้ที่จะแสวงหาวิธีเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ มีเจตคติและค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้ คือ

กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

จากการวิจัยที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการ เป็นผลของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และจากประสบการณ์จริง รวมถึงแนวทางการทำวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการประเมินตามสภาพจริง โดยผู้วิจัย และทีมอาจารย์โรงเรียนวัดศรีบัวบาน ตลอดจนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้มีการอภิปราย และพูดคุยปรึกษาเพื่อหาข้อตกลง และความร่วมมือในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถอธิบายกระบวนการเรียนรู้ในการท่องเที่ยวทัศนศึกษาทั้งกระบวนการ อาทิ สมุดบันทึกการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งสามารถอธิบายกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากมุมมอง ความคิด และความรู้สึกร่วมของกลุ่มประชากรได้ตลอดทั้งกระบวนการ

การกระตุ้นให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปราย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โดยครู และกลุ่มเพื่อนก็มีความสำคัญอย่างมาก อาทิเช่น การตั้งคำถามของครู และการให้นักเรียน ทบทวนข้อสถานีรถไฟระหว่างการเดินทาง การชี้ชวนให้นักเรียนมีความสนใจในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเดินทางผ่านเพื่อให้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการคิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งเร้าก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และผลของการเรียนรู้ การเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา นอกจากเป็นการสัมผัสสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยตรง หรือเป็นการรับสิ่งเร้าโดยสัมผัสสัมผัสแล้ว การกระตุ้นให้เกิดความสนใจ หรือการเร้าให้เกิดความสนใจก็มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การสร้าง

กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษาทำให้ผู้วิจัย และกลุ่มประชากรมีความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น โดยก่อนการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียน กิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของโรงเรียนที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงการสนทนากลุ่ม และการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประชากร โดยการอาสาสมัครสอนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับนักเรียน

ผู้วิจัยได้มีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยได้เดินทางร่วมไปกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และนักเรียนจากโรงเรียนอื่นอีก 3 โรงเรียน และได้ร่วมทุกกิจกรรมที่ทางคณะครูอาจารย์ได้จัดให้กับนักเรียน จากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม การสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ พบว่านักเรียนทุกคนซึ่งไม่เคยได้ไปเที่ยว และเล่นน้ำทะเลมาก่อน มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างมาก หลายคนได้ตั้งเป้าหมายที่จะพิสูจน์ว่าน้ำทะเลเค็มหรือไม่ อย่างไร ซึ่งเมื่อได้เห็นทะเล สิ่งแรกที่หลายคนได้ทำ คือ การชิมน้ำทะเล ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนี้เป็นการสัมผัสด้วยตัวเองที่มีความหมายมากกว่าคำอธิบายจากแหล่งอื่น คำตอบของคำถามเรื่องน้ำทะเลเค็ม สามารถอธิบายได้ถึงการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้ได้อย่างชัดเจน

การจัดนิทรรศการของนักเรียนหลังจากกลับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ได้แสดงถึงขั้นตอนในการเรียนรู้อีกขั้นหนึ่ง ซึ่งหลังจากที่นักเรียนกลับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแล้ว ได้มีการรวบรวมภาพถ่าย และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ที่นักเรียนได้สัมผัส พบเห็น เพิ่มเติมในอันที่จะสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนเองได้พบเห็น ไม่ว่าจะเป็สถานที่ หรือบรรยากาศให้แก่เพื่อนในโรงเรียน และชุมชน แม้ว่าจะกลับจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาแล้ว กระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อจะสื่อถึงความรู้ ข้อมูลที่ได้รับ และอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้น ต่างก็เป็นกระบวนการในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ท่องเที่ยว หลังการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาของนักเรียน

จากการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษาจากแบบสอบถามแบบบรรยายก่อน และหลังการท่องเที่ยว ซึ่งนักเรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น สามารถเขียนข้อมูลความรู้ได้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงบรรยากาศเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งที่จดจำจากความประทับใจ และได้พบเห็นจากท่องเที่ยวทัศนศึกษา ซึ่งนอกจากนักเรียนจะเขียนบรรยายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ อาทิ สถานที่สำคัญ คำขวัญประจำจังหวัดแล้ว ยังสามารถบรรยายภาพบรรยากาศด้วยความรู้สึก และความคิดเห็นต่อสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นความรู้บางเรื่อง

อาจไม่น่าสนใจถ้าอยู่ในหนังสือ แต่นักเรียนสามารถจดจำได้จากการที่ได้สัมผัส ได้สังเกตด้วยตนเอง เช่น ความรู้เกี่ยวกับปลวก หรือการกำเนิดของไลเคน นักเรียนสามารถเขียนบรรยายความรู้เหล่านี้ได้อย่างแม่นยำจากการที่ได้สัมผัสจากสิ่งแวดลอมจริง หรือสภาพการณ์ที่ได้พบจากบรรยากาศที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกจากจะเป็นความจำระยะยาวที่อยู่ในความทรงจำของนักเรียนแล้ว ยังจะสามารถทำให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ และความรู้สึกเข้าด้วยกัน ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง

แหล่งท่องเที่ยวทัศนศึกษา และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน

ความสนใจในการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยวทัศนศึกษา ของนักเรียนแตกต่างกันไปตามลักษณะของบุคคล และประสบการณ์เดิม ซึ่งความสนใจเหล่านั้นจะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และการแสวงหาข้อมูลที่แตกต่างกันในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา นักเรียนที่มีความสนใจเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติห้วยยาง จะให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในระหว่างที่วิทยากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำอุทยานแห่งชาติห้วยยางบรรยาย และชี้ให้ดูกระบวนการทางธรรมชาติต่าง ๆ อาทิ ปลวกที่อยู่อาศัยในจอมปลวก การย่อยสลายของไม้ หรือความรู้เกี่ยวกับรากไม้ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนต่างพบเห็นได้ทั่วไปในพื้นที่ของตนเอง แต่การได้สัมผัสกับบรรยากาศเฉพาะ และมีผู้ชำนาญการเป็นผู้เล่าโดยมีองค์ประกอบของเสียงแมลงในป่า สิ่งต่าง ๆ นี้ได้ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งนักเรียนมีวิธีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างกันไป นักเรียนบางคนอาจใช้การสังเกต และสอบถามจากเพื่อน ในขณะที่บางคนเมื่อหาคำตอบด้วยตนเองไม่ได้จึงได้มีการซักถามจากวิทยากรเพิ่มเติม แหล่งความรู้บางเรื่องจำเป็นต้องไปสัมผัสด้วยตัวเองเท่านั้นถึงจะเข้าใจ เช่น การเปรียบเทียบน้ำหนักบนดวงจันทร์ และบนโลกโดยนักเรียนต้องชั่งน้ำหนักของตนเอง แล้วมีสูตรคำนวณเปรียบเทียบ การสังเกต การจดบันทึก และการถ่ายภาพ เป็นวิธีการที่นักเรียนเลือกใช้ในการหาข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาบันทึกในแบบบันทึกการท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการเรียนรู้ทั้งหมดนั้นขึ้นอยู่กับเอาตนเองไปสัมผัส และซึมซับจากประสบการณ์จริง

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้น เป็นผลจากกระบวนการในการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา โดยนักเรียนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และมีครูอาจารย์เป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการกลุ่มจะเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นับตั้งแต่การวางแผน การเตรียมสิ่งของที่จำเป็น หรือการสร้างข้อตกลง ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนสามารถเข้าใจ เกิดทัศนคติที่ดีและยอมรับการจัดการของกลุ่มได้ การเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษา ทำให้นักเรียนมีการ

วางแผนการต่าง ๆ นับตั้งแต่เริ่มการเดินทาง เนื่องจากเป็นการเดินทางที่มีคนจำนวนมาก จึงต้องมีการเตรียมการต่าง ๆ ให้ครอบคลุมโดยทั้งคณะครูและนักเรียน อาทิ การรอบขบวนรถไฟซึ่งต้องรอให้ใกล้จุดจอดของผู้ที่ได้จองไว้ให้มากที่สุดเพื่อควบคุมเวลา หรือ การกำหนดบทบาทในการดูแลโดยนักเรียนเองซึ่งนักเรียนรุ่นพี่ มีหน้าที่รับผิดชอบนักเรียนรุ่นน้อง ซึ่งบางครั้งต้องเรียนรู้ที่จะตัดสินใจเมื่อเผชิญสถานการณ์บางอย่าง อาทิเช่น เมื่อนักเรียนคนหนึ่งถูกลิงกัด ได้มีการแจ้งครูและปฐมพยาบาลก่อนนำไปรักษาที่โรงพยาบาล

การเดินทางกับคนจำนวนมาก ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับกลุ่ม และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นโดยที่มหาวิทยาลัยมีส่วนส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้ มีการกำหนดบทบาทการทำงานเป็นทีม และรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จระหว่างการทำงานที่เกี่ยวกับศศึกษา

จากกิจกรรมการถ่ายภาพเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานที่เกี่ยวกับศศึกษา เป็นการประเมินตามสภาพจริงที่สามารถอธิบายความสนใจ มุมมอง และสภาพของการท่องเที่ยวที่ศศึกษาได้ โดยการอธิบายด้วยภาพ การให้นักเรียนได้มีโอกาสสื่อสิ่งที่ตนเองได้สัมผัสพบเห็น จะทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันการถ่ายภาพนับเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเมื่อนักเรียนต้องถ่ายภาพด้วยตนเอง โดยมีการตั้งโจทย์จากผู้วิจัยให้ถ่ายภาพที่นักเรียนมีความสนใจหรือเห็นว่าสำคัญ คำถามเหล่านี้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และพิจารณาจากสถานที่ท่องเที่ยวที่ศศึกษา และใช้ภาพถ่ายตอบคำถามซึ่งสามารถแบ่งประเภทภาพถ่ายได้เป็นภาพของสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ และภาพบรรยากาศของการท่องเที่ยว ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผลจากประสบการณ์การเรียนรู้ ในการท่องเที่ยวที่ศศึกษาจะประกอบด้วยสองส่วน คือ ความรู้ และความรู้สึก หรือทัศนคติ การถ่ายภาพจะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่ดีหากมีการตั้งคำถามและอธิบายความหมายของภาพ นอกจากที่ภาพถ่ายจะบอกความสนใจ หรือระบุสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้แล้ว ยังเป็นสื่อที่นำเสนอในการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้อื่นได้ โดยอาศัยการบอกเล่าจากการสัมผัสบรรยากาศที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการเรียนรู้แบบประสบการณ์

การถ่ายทอดการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวที่ศศึกษา

การถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้จากการท่องเที่ยวที่ศศึกษา โดยการจัดนิทรรศการ แสดงภาพถ่าย และความรู้ที่ได้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เป็นกระบวนการที่ได้มีการวางแผนตั้งแต่ก่อนเริ่มเดินทางโดยคณะครูโรงเรียนวัดศรีบัวบาน และผู้วิจัย ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบต่อเนื่องกัน คือ นักเรียนได้มีการเตรียมข้อมูลและหาข้อมูลเพิ่มเติม รวมถึงภาพถ่าย ซึ่งการจัดแสดงผลงานประสบการณ์ หรือนิทรรศการ เป็นการแสดงผลการเรียนรู้ที่เกิดจากความรู้ ความคิด

และความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ทัศนศึกษาต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนได้แบ่งเป็นจังหวัดต่าง ๆ คือ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวิ้ง) จังหวัดเพชรบุรี อ่าวมะนาว อุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หัวก้อ และอุทยานแห่งชาติห้วยขาแข้ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ล้วนแต่เป็นสถานที่สำคัญที่นักเรียนประทับใจ โดยนักเรียนได้ดำเนินการเองทั้งหมด ทั้งการหาข้อมูลและการจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่แก่เพื่อนนักเรียนและชุมชน โดยนักเรียนได้เพิ่มเติมข้อมูล ในส่วนของแผนที่ประจำจังหวัด คำขวัญ สินค้าที่สำคัญ ขนมที่มีชื่อประจำแต่ละจังหวัด และภาพถ่ายหมู่ ณ สถานที่สำคัญ ๆ แม้แต่การเลือกภาพจากภาพทั้งหมดที่ได้ถ่ายไว้ก็เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยผ่านการคิด และตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ทั้งภาครัฐและเอกชน อันได้แก่ ครู โรงเรียน ผู้ปกครอง รัฐบาล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ขนส่งมวลชน ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ต่าง ๆ และที่พัก ควรจะให้ความสนใจ ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวทัศนศึกษาของเยาวชนในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น และทั่วถึงทั้งประเทศ ได้แก่ จัดโครงการท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษาของนักเรียน ทั้งนี้รัฐบาลและเอกชน ควรร่วมมือกันวางแผนจัดระบบอย่างชัดเจนในการสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในเรื่องความปลอดภัย การทำประกันภัยอุบัติเหตุ จัดที่พัก และค่าเดินทางราคาประหยัดแก่เยาวชน นอกจากนี้การจัดหาเงินทุนสนับสนุนแก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

2. ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาแต่ละครั้ง นอกเหนือจากการตั้งเป้าหมาย และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของนักเรียน ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมแต่ละกิจกรรมเป็นสำคัญ และควรจัดให้มีครูอาจารย์ผู้ดูแลนักเรียนระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษาอย่างเหมาะสมตามจำนวน และระดับอายุของนักเรียนเพื่อความปลอดภัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้แล้วยังต้องคำนึงถึงสถานที่ท่องเที่ยว และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ว่าสามารถรองรับนักเรียนได้จำนวนเท่าใดในแต่ละครั้ง

3. ในการท่องเที่ยวทัศนศึกษาควรมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และแสวงหาข้อมูลความรู้ หรือประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองในระหว่างการท่องเที่ยวทัศนศึกษา อาทิ เช่น คู่มือการท่องเที่ยวทัศนศึกษา หรือ แบบบันทึกต่าง ๆ ซึ่งสถานศึกษาสามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษาได้

โดยการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวทัศนศึกษา หรือการสร้างข้อตกลงต่าง ๆ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

4. การจัดการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ควรมีการวางแผนการเดินทาง ขั้นตอนต่าง ๆ ให้ชัดเจนและรัดกุม รวมถึงการประสานงานทั้งในเรื่องที่พัก ความปลอดภัยในการการเดินทาง อาทิ การติดต่อขอความอนุเคราะห์ตำรวจทางหลวงนำขบวนรถ หากเดินทางโดยรถประจำทาง หรือ การเตรียมพร้อมกรณีเกิดอุบัติเหตุ หรือมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นโครงการวิจัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน หรือการท่องเที่ยวทัศนศึกษาต่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลเสริมให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา หรือให้เกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในหลากหลายรูปแบบ
2. ควรบูรณาการเรื่องของการท่องเที่ยวทัศนศึกษาเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการสัมผัสจากประสบการณ์จริง
3. ควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มเป้าหมาย หรือกลุ่มตัวอย่างในการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาที่หลากหลายระดับและกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบและเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

บรรณานุกรม

- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง. (เอกสารรายงานวิจัยทางการศึกษาอันดับที่ 232). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านทักษะการคิด. (เอกสารรายงานวิจัยทางการศึกษาอันดับที่ 231). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). สรุปผลการวิจัย เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. (เอกสารรายงานวิจัยทางการศึกษา อันดับที่ 273). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545. กรุงเทพฯ: เอ็ม เซเทรา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และคณะ. (2533). การศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเยาวชน. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2537). คู่มือท่องเที่ยวสำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). โครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2540). แผนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สนใจสำหรับเด็กและเยาวชน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- เกิดศิริ เจริญวิศาล และ จุฑามาศ จันทร์ตัน. (2542). ความเข้าใจแรงจูงใจในการท่องเที่ยว : เพื่อส่งเสริมให้ “ไทยเที่ยวไทย”. (รายงานการวิจัย). สงขลา: ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จรรยาพร จุลตามระ. (2534). การออกแบบเลขะนิเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่สนใจสำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 9-18 ปี ในช่วงปิดภาคเรียน. วิทยานิพนธ์ การออกแบบอุตสาหกรรมบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันททัช วรรณถนอม. (2544). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้นักท่องเที่ยวชาวไทย เลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนกนาล วงษ์บุรณาวาทย์. (2542). ตลาดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงปีรณรงค์ Amazing Thailand: กรณีศึกษา นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ. (รายงานการค้นคว้าใน กระบวนวิชา Research Exercise in Economics). เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยวัช ไทง. (2529). การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ชัยนถ นาคบุปผา. (2538). การศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมัธยม ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). เพลินเพื่อรู้. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- ชาติรี ตำราญ. (2544). ครูรู้ได้อย่างไรว่าเด็กเกิดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ชาติรี ตำราญ. (2544). เด็กเรียนรู้ได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ทิตนา เขมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ธนาวุฒิ แม่นเข้ม. (2541). ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรดิตต์. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิตยา เนตรศักดิ์เกษม และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

(2545). ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครุต้นแบบ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ การสอนแบบ สื่อความรู้...สู่ชุมชน โดยครุ นิตยา เนตรศักดิ์เกษม.

(สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 64). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่:

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประเวศ วะสี. (2539) ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :

อมรินทร์พริ้นติ้ง.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). พฤติกรรมกลุ่ม. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.

พลอยศรี โปราณานนท์. (2544). การท่องเที่ยวเบื้องต้น. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. (2545). จิตวิทยาการเรียนรู้ เล่ม 1. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มาลี จุฑา. (2544). การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธ์.

เมอริน บาร์บารา และ ฮิล สตีเฟน. (2543). การเรียนรู้ตลอดชีวิต การประเมินการเรียนรู้
จากประสบการณ์. (แปลและเรียบเรียงจากเอกสารเผยแพร่ในระบบอินเทอร์เน็ต).

กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

วราศิริ วงศ์สุนทร. (2543). การเรียนรู้อย่างมีความสุข. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วสุรัตน์ ชูดาราดระกูล. (2543). ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตัวเองของนักเรียนมัธยมศึกษา
ชั้นปีที่ 2 โรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรัททร์ ภูเจริญ. (2544). การบริหารการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ:

สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

วรรณิ ลิ้มอักษร. (2546). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2540). กระบวนทัศน์ใหม่: การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และ ไพเราะ พุ่มม้วน. (2543). วัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) การจัด

กระบวนกรเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข. นนทบุรี: SR Printing.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2535). คู่มือการใช้แบบวัด

การคิดแก้ปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. ลำปาง: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ.

- ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ. (2543). **การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.**
(เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด). กรุงเทพฯ:
ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ.
- ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **โครงการท่องเที่ยว
ทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน.** กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและครอบครัว กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **เรียนรู้คู่ความสุข
สนุกกับการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). **ร่วมคิดร่วมเขียน ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.**
กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สรณะ ฉายประเสริฐ. (2530). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาของ
บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน.** วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). **นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ: ท่ามาดี.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ. (2544). **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมิน
ตามสภาพจริง.** เชียงใหม่: แสงศิลป์.
- สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. (2543). **Mind Mapping กับคุณภาพการศึกษา.**
(เอกสารประกอบการบรรยาย). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. (2535). **เทคนิคการจัดการศึกษานอกสถานที่.** สงขลา: ภาควิชา
เทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
สามารถ ศรีจำนงค์. (2545). **สร้างสรรค์นิยมและการเรียนรู้ในสถานการณ์:
ตัวแบบการประมวลผลเชิงสัญลักษณ์ที่ทำทนาย.** (เอกสารอัดสำเนา).
เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2544). **กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ.**
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุรวงศ์ ไคว้ตระกูล. (2533). **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **การปฏิรูปการเรียนรู้**
ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**
พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **คู่มือการพัฒนา**
โรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ยุทธศาสตร์ในการเรียนรู้. กรุงเทพฯ:
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- อนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อารี พันธุ์มณี. (2538). **จิตวิทยาการเรียน การสอน**. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2543). **ศึกษา เรียนรู้**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- Bogdan, Robert C. and Biklen, Sari Knopp. (1982). **Qualitative Research for**
Education: an Introduction to Theory and Methods. Boston: Allyn and Bacon.
- Cobb, Nancy J. (2001). **Adolescence: Continuity, Change, and Diversity**.
(Fourth Edition). California: Mayfield Publishing Company.
- Fujioka, Rika. (2002). **Case study on Education Opportunities for Hill Tribes in Northern**
Thailand. Bangkok: Food and Agriculture Organization of the United Nations
Regional Office for Asia and the Pacific.
- Gardner, Howard. (1983). **Frames of Mind : the theory of multiple intelligences**. London:
Poladin.
- Gordon, R. (1998). A curriculum for authentic learning. **The Education Digest** 63, 4-8.
- Santrock, John W. (2001). **Educational Psychology**. New York: McGraw-Hill.
- Stewart, Susan. (1984). **On Longing: Narratives of the Miniature, the Gigantic,**
the Souvenir, the Collection. Baltimore and London: The Johns Hopkins
University Press.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รองศาสตราจารย์ฉวีวรรณ สุขพันธ์ไพฑาราม

รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 อาจารย์พิเศษ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์สมศักดิ์ ภู่วิภาตวารรณ

รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 อาจารย์ประจำ

ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 อาจารย์ประจำ

ภาควิชาส่งเสริมการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แบบสัมภาษณ์

ครั้งที่สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์..... อายุ.....ปี ชั้น.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

สถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์.....

คำถาม

คำตอบ

1.....

.....

.....

2.....

.....

.....

3.....

.....

.....

4.....

.....

.....

5.....

.....

.....

ความคิดเห็นของผู้วิจัย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ฉันชื่อ.....นามสกุล.....

ชื่อเล่นที่เพื่อนเรียก.....

1. เพศ ชาย หญิง

2. วัน เดือน ปี เกิด.....

3. ที่อยู่ปัจจุบัน.....

.....

.....

4. ปัจจุบันฉันอาศัยอยู่กับ.....

ฉันมี.....

พี่.....คน

น้อง.....คน

5. อาชีพบิดา

ช่างราชการ

รับจ้าง

พนักงาน

ค้าขาย

เกษตรกร

อื่น ๆ

6. อาชีพบิดา

ช่างราชการ

รับจ้าง

พนักงาน

ค้าขาย

เกษตรกร

อื่น ๆ

7. งานอดิเรก.....

8. วิชาที่ชอบ.....

9. กีฬาที่ชอบ.....

10. ความสามารถพิเศษ.....

11. นักร้อง / วงดนตรีโปรด.....

12. โตขึ้นฉันอยากเป็น.....

13. ความใฝ่ฝัน.....

14. ปิดเทอมที่ผ่านมา นักเรียนได้ไปเที่ยวที่ไหน กับใครบ้าง หรือได้ทำอะไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ.....นามสกุล.....วันที่.....ชื่อเล่น.....

ขอให้น้อง ๆ เขียนแนะนำจังหวัด และสถานที่ที่เรากำลังจะไปทัศนศึกษาเท่า ๆ ที่น้อง ๆ トラバ

1. จังหวัดอยุธยา

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

น้อง ๆ トラバข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่เหล่านี้ได้อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. จังหวัดเพชรบุรี

.....
.....
.....
.....
.....

น้อง ๆ トラバข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่เหล่านี้ได้อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

3. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

น้อง ๆ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่เหล่านี้ได้อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. จังหวัดปทุมธานี

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

น้อง ๆ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด และสถานที่เหล่านี้ได้อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ขอบคุณมากค่ะ

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

วันที่.....

สถานที่.....

ผู้สังเกต.....

แหล่งเรียนรู้	บรรยากาศ	อารมณ์ นร.	การพูดคุย	พฤติกรรมการเรียนรู้	หมายเหตุ

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

วันที่.....

สถานที่.....

ผู้สังเกต.....

แหล่งเรียนรู้	พฤติกรรมการเรียนรู้	หมายเหตุ

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

วันที่.....สถานที่.....ผู้สังเกต.....

ลักษณะพฤติกรรม	หมายเหตุ
1. การหาข้อมูล / ความรู้.....
2. การถ่ายโยงความรู้.....
3. การวางแผน.....
4. การตัดสินใจ.....
5. ความคิดริเริ่ม.....
6. การปรับตัว.....
7. ความสนใจ.....
8. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม.....
9. การทำงานเป็นทีม.....
10.ความตั้งใจ / รับผิดชอบ.....
11. อื่น ๆ
.....

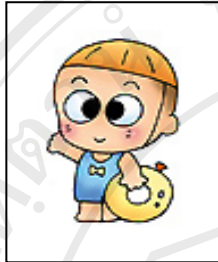
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตัวอย่างบันทึกการเดินทางท่องเที่ยวทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

**บันทึกการเดินทาง
ท่องเที่ยวทัศนศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
จากลำพูน - ประจวบคีรีขันธ์**

The collage features a central map of Thailand with cities like Chiang Rai, Nan, Uttaradit, and Bangkok labeled. To the right is a map of the southern region showing cities like Phuket, Krabi, and Songkhla. There are four photographs: a golden stupa, a yellow train, a coastal town, and a large white building. A large watermark for Chiang Mai University is visible in the background.

17 - 21 ธันวาคม 2545

เจ้าของบันทึกการเดินทาง

ชื่อ.....นามสกุล.....

ชื่อเล่น.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

.....

.....

เบอร์โทรติดต่อ.....

ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้น.....โรงเรียน.....

กรุ๊ปเลือด.....โรคประจำตัว.....

ความสามารถพิเศษ.....

.....

กำหนดการเข้าค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
 กลุ่มโรงเรียนศรีบัวบาน สปอ.เมืองลำพูน สปจ.ลำพูน
 ณ กองบิน 53 และอุทยานวิทยาศาสตร์พระจอมเกล้า ณ ทวีภอ
 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วันที่ 17 ธันวาคม 2545

- 14.00 น. พร้อมกันที่สถานีรถไฟลำพูน (แต่งกายชุดพลศึกษาของโรงเรียน)
 16.30 น. ออกเดินทางจากลำพูน โดยรถไฟ (กิจกรรมบันทึกการเดินทางเริ่มต้น)

วันที่ 18 ธันวาคม 2545

- 05.00 น. ถึง จ.พระนครศรีอยุธยา (ดูแลสัมภาระของส่วนตัวและสมาชิกในกลุ่ม)
 05.30 น. เดินทางจาก จ.พระนครศรีอยุธยา ไป จ.เพชรบุรี
 07.30 น. รับประทานอาหาร ทำธุระส่วนตัวที่เพชรบุรี
 (รับดูแลความปลอดภัยจากครูประจำกลุ่ม)
 08.30 น. ชมและฟังการบรรยายเกี่ยวกับโบราณสถาน เขาวัง เพชรบุรี
 (บันทึกฐานการเรียนรู้)
 10.00 น. ออกเดินทางจากเขาวัง ไป จ.ประจวบคีรีขันธ์
 12.00 น. ถึงกองบิน 53 รับประทานอาหารกลางวัน (ริมหอวามะนาว)
 13.00 น. กิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมตามกำหนดการ
 17.30 น. รับประทานอาหารเย็นบริเวณที่พัก ทำธุระส่วนตัว (ชุดล้างมือ)
 18.30 น. พิธีถวายบังคม ร.4, ประวัติทวีภอ, กิจกรรมดูดาว
 (บน. 53, วิทยากรทวีภอ)
 21.00 น. สรุปกิจกรรม ชี้แจงกิจกรรมวันต่อไป สวดมนต์ นอน
 21.30 น. คณะครูและวิทยากร บน. 53 สรุปผลกิจกรรม นัดหมาย

วันที่ 19 ธันวาคม 2545

- 05.00 น. ปลูกต้น กายบริหาร ระบบนิเวศน์ชายหาดยามเช้า
 (เขาช่องกระจก - อ่าวมะนาว)
- 07.00 น. อบน้ำ ทำธุระส่วนตัว (กางเกงเดินป่า หมวก เสื้อทีมค่าย)
- 08.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 08.30 น. เดินป่าเชิงอนุรักษ์ (น้ำตกห้วยยาง อ.ทับสะแก)
- 12.00 น. รับประทานอาหาร (ข้าวห่อ)
- 13.00 น. ฐานการเรียนรู้ อุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หวังกอ
- 16.00 น. กิจกรรมชายหาดอ่าวมะนาว (ชุดเล่นน้ำ)
- 18.00 น. รับประทานอาหาร ทำธุระส่วนตัว (ชุดลำลอง สุดหล่อ สุดสวย)
- 19.00 น. SRI – BOA – BAN SCIENCE TO NIGHT
 (สโมสรทหารอากาศ บน. 53)
- 21.00 น. สรุปกิจกรรม ชี้แจงกิจกรรมวันต่อไป สวดมนต์ นอน

วันที่ 20 ธันวาคม 2545

- 05.00 น. ปลูกต้น กายบริหาร
- 06.00 น. ทำธุระส่วนตัว (ชุดลำลองเพื่อเดินทาง)
- 07.30 น. รับประทานอาหารเช้า อำลาอ่าวมะนาว
- 08.30 น. เดินทางไปพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ จ.ปทุมธานี
- 12.00 น. รับประทานอาหาร (ข้าวห่อ) ที่พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ จ.ปทุมธานี
- 13.00 น. เข้าชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ จ.ปทุมธานี
- 14.00 น. เดินทางไป จ.พระนครศรีอยุธยา ชมโบราณสถาน
 พร้อมอาหารมือเย็นที่อัสระ
- 15.30 น. เดินทางไปสถานีรถไฟอยุธยา
- 16.30 น. เดินทางจากอยุธยากลับลำพูน

วันที่ 21 ธันวาคม 2545

- 05.00 น. ถึงลำพูนโดยสวัสดิภาพ

ข้อตกลงของนักเดินทาง

วันที่.....

Watermark of Chiang Mai University seal featuring an elephant and a sunburst, with the text "มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" and "CHIANG MAI UNIVERSITY 1957".

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ความคาดหวังจากการท่องเที่ยวที่สถานศึกษาครั้งนี้

วันที่.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความกังวลใจเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวที่สถานศึกษา

.....

.....

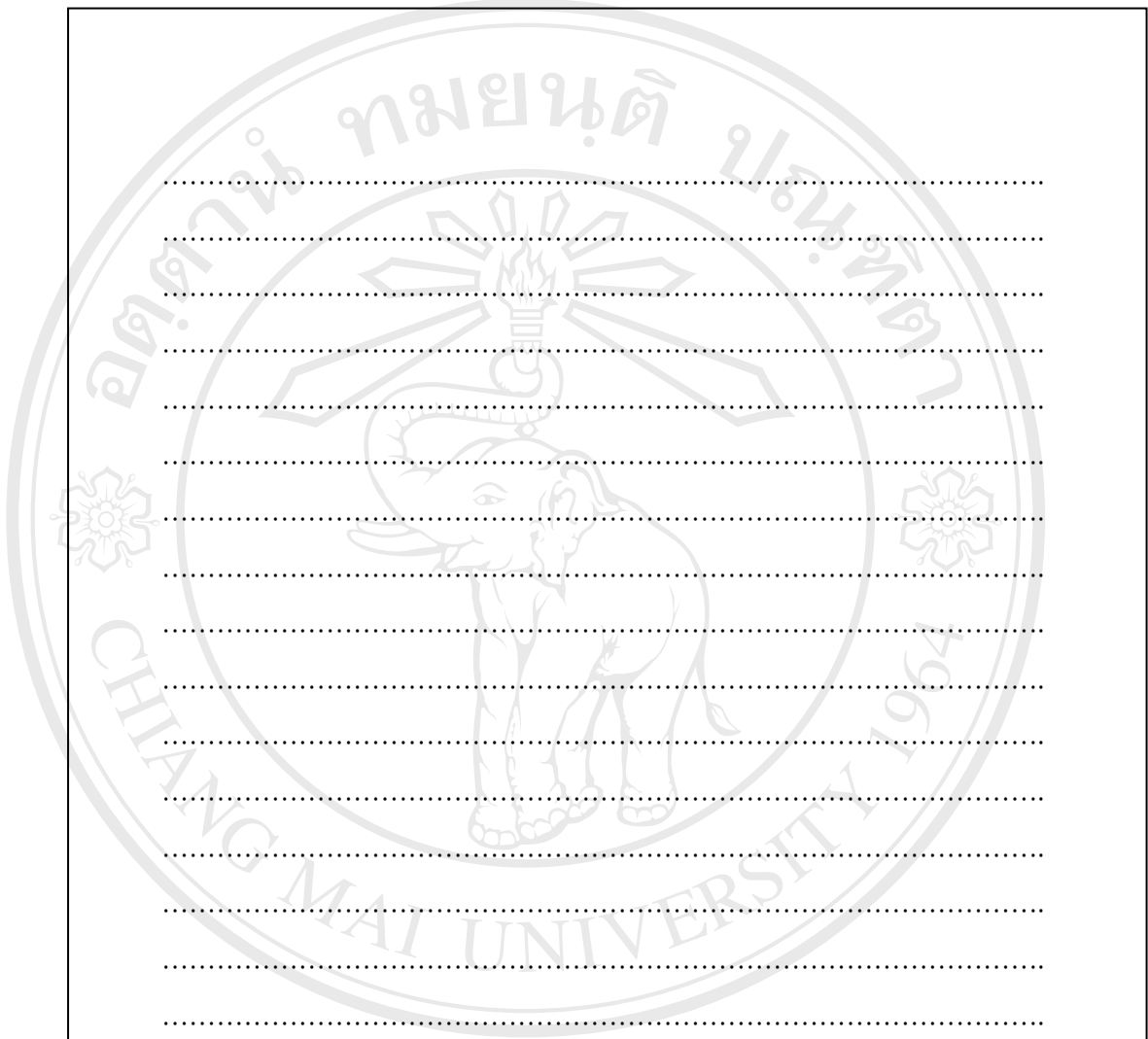
.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ฝึกสนทนาภาษาอังกฤษ

- Foreigner : Hello.
 Student : Hello.
 Foreigner : Where are you going?
 Student : I am going to Ayuttaya with my friends.
 Foreigner : I have never been to Ayuttaya but I heard it is very interesting place to visit.
 How do you go there?
 Student : We are going by train.
 Foreigner : How far from Lamphun to Ayuttaya?
 Student : About.....kms. And it takes About.....hours by train.
 Foreigner : I see. Thank you for your information.
 Have a good trip.
 Student : Thank you. Good bye.

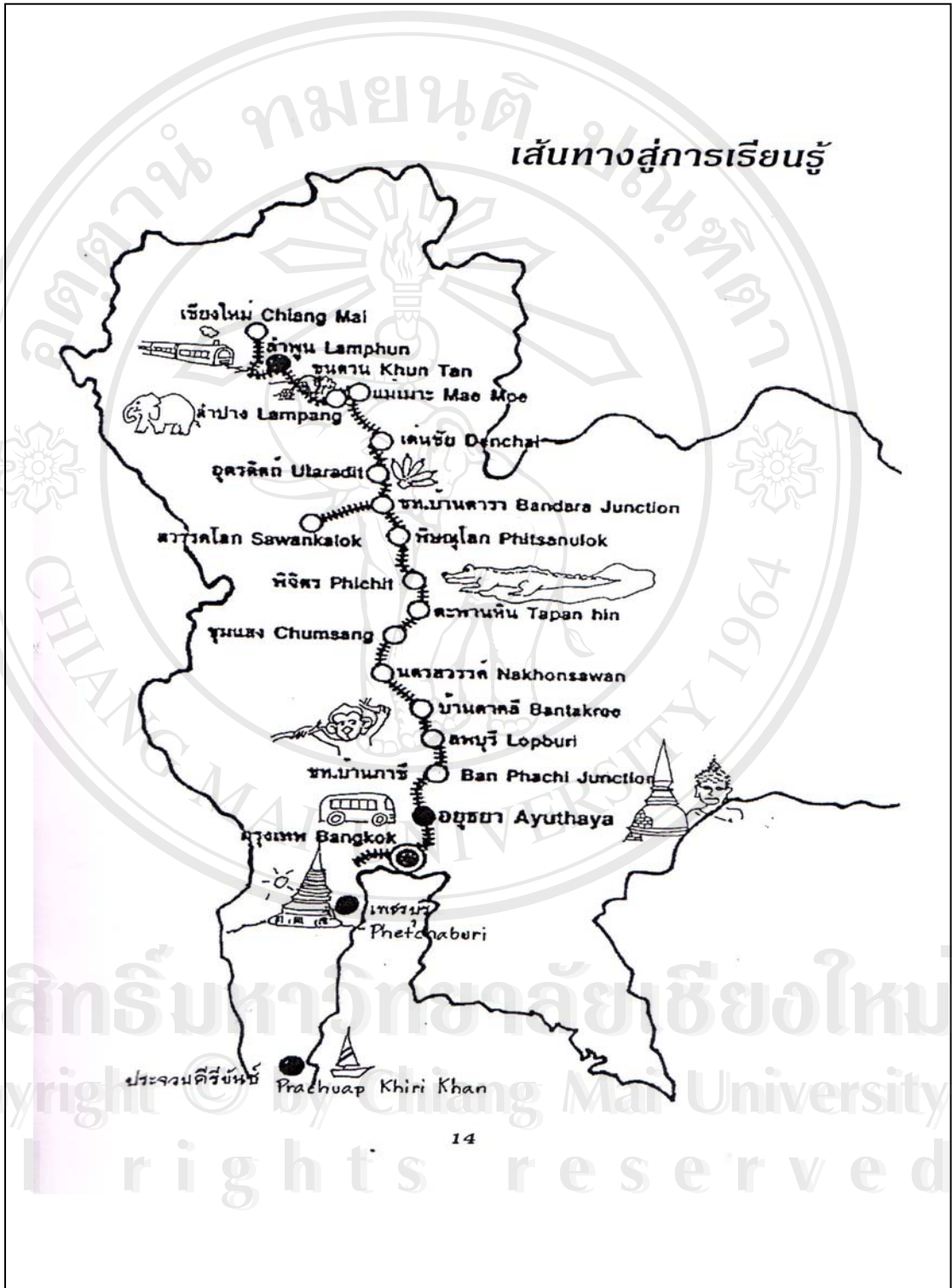
ฐานการเรียนรู้ 1 กิจกรรมศึกษาเส้นทางรถไฟ

- ฉันยังไม่เคยขึ้นรถไฟ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกในชีวิตฉัน
- ฉันเคยขึ้นรถไฟแล้ว และเป็นครั้งที่.....ของฉัน

ฉันอยากอธิบายความประทับใจตลอดเส้นทางของรถไฟ ดังนี้

ชื่อสถานี	ความประทับใจ

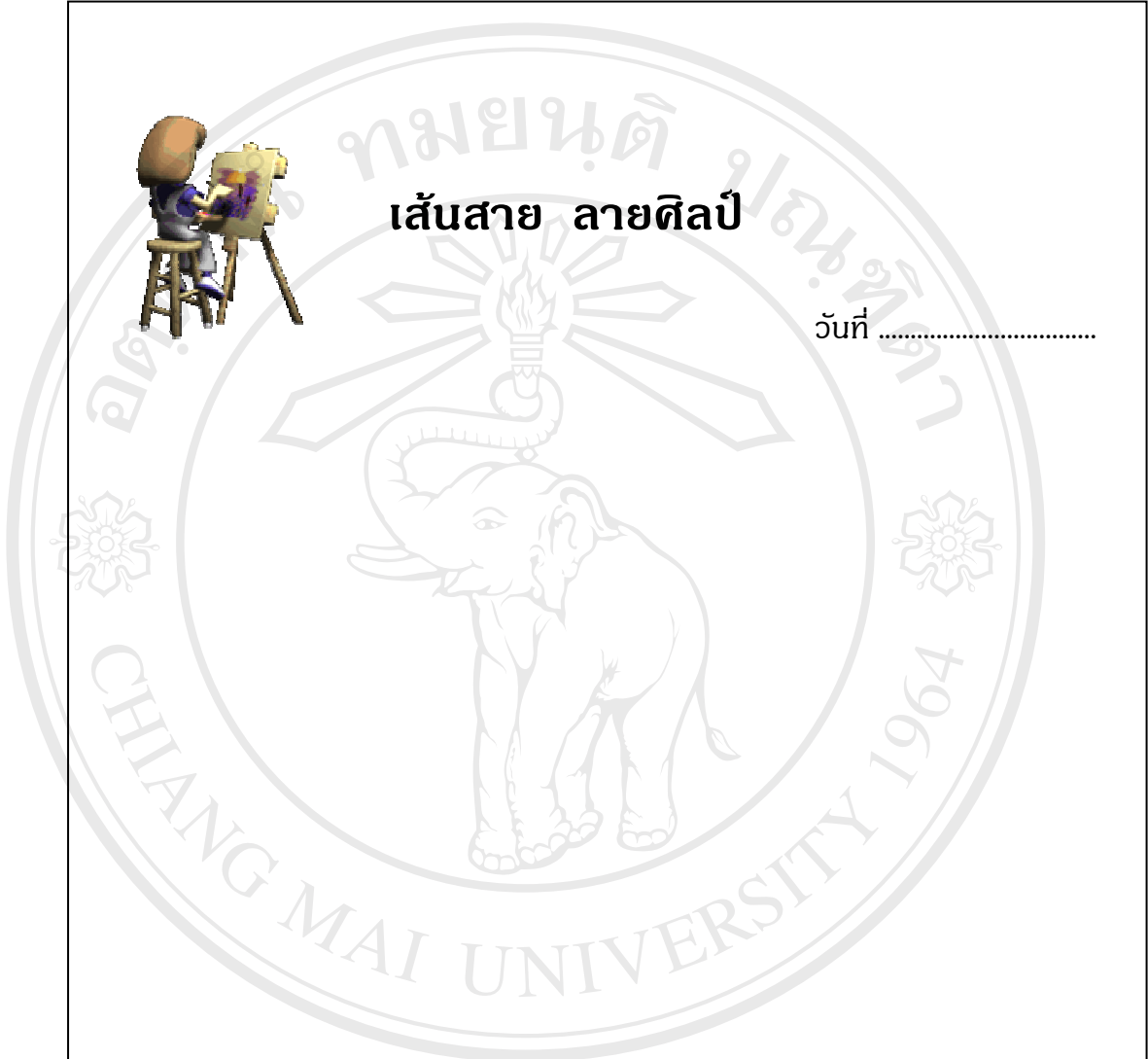

เส้นสาย ลายศิลป์

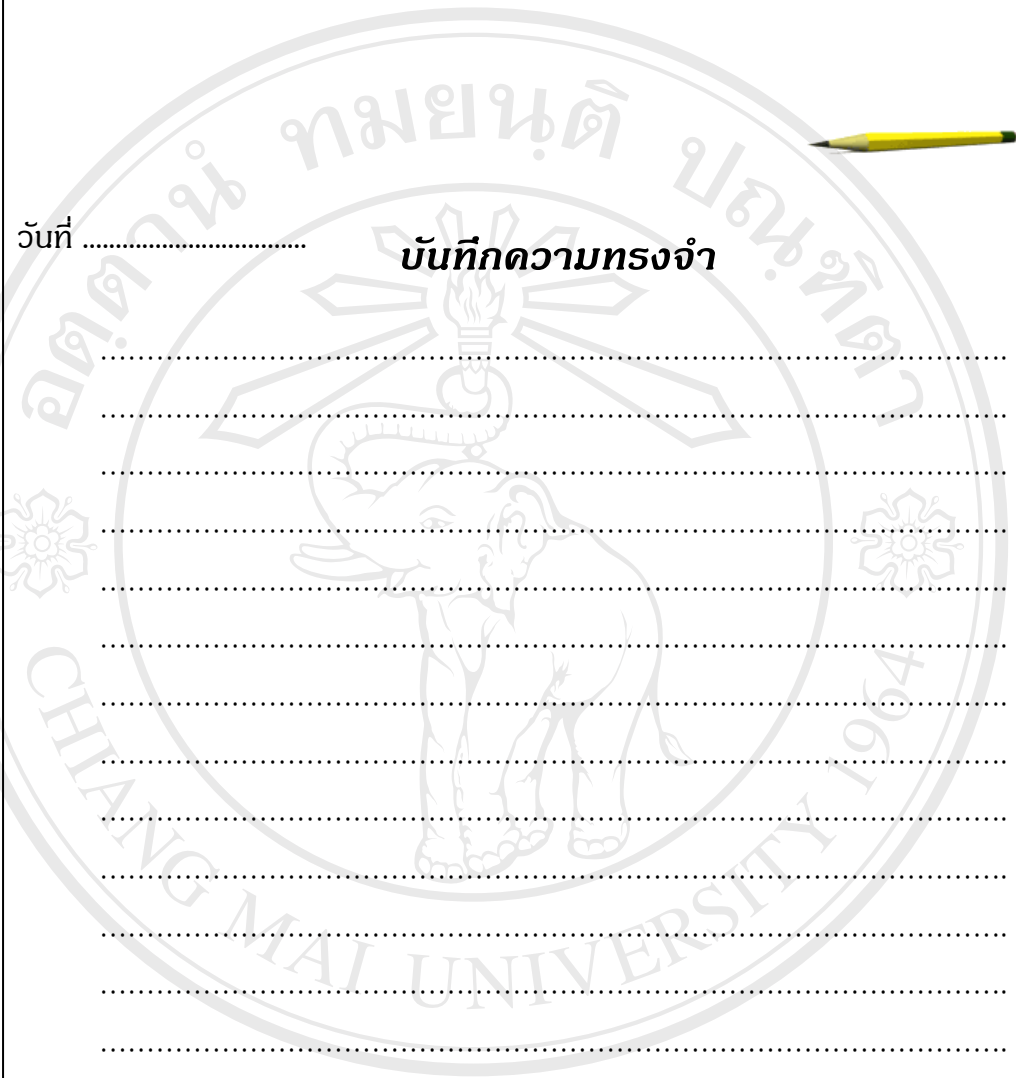

วันที่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

วันที่

บันทึกความทรงจำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

17

ความสนใจพิเศษในวันนี้

วันที่.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วันนี้รู้สึกอย่างไร

สีหน้าบอกอารมณ์

เพราะอะไร

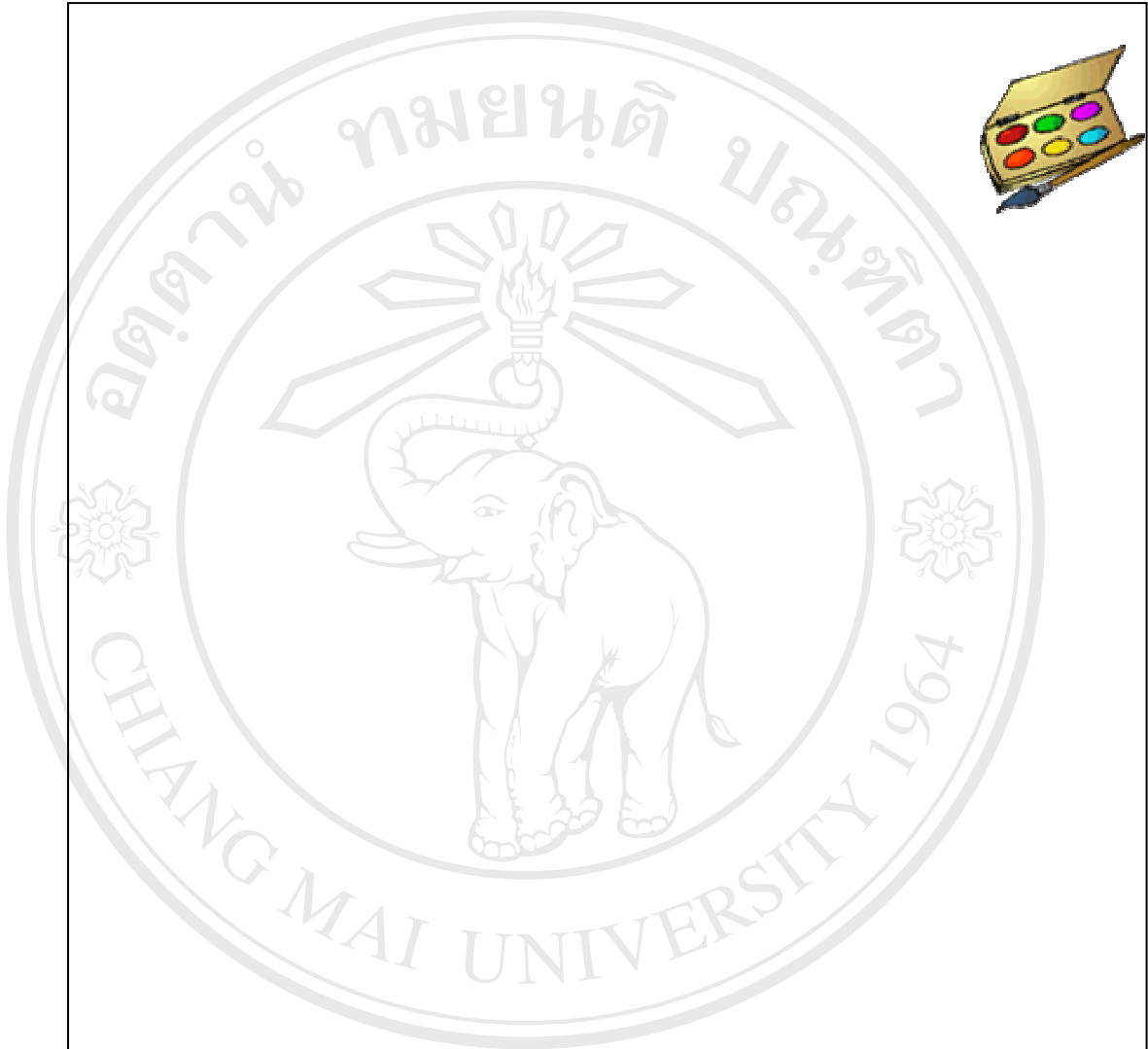
.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

เก็บไว้ให้เธอ

เก็บท้องฟ้าเบื้องบน ไว้ให้เป็นเหมือนเก่า
เก็บภูเขาเรียงราย ไว้ให้จรดฟ้าดราม
เก็บหมอกงามยามเช้าจางจาง (เก็บหมอกงามยามเช้าจางจาง)
จับอยู่บนทิวเขางามงาม (จับอยู่บนทิวเขางามงาม)

ให้อย่างงาม เมื่อแดดส่องไป

เก็บแม่น้ำลำธาร ไว้ให้ดอยชานชัย
ภูเก้าชัยเป็นเพลงไว้อดอยกล่อมพีชไพร
เก็บดอกไม้ร่มไม้ร่มเย็น (เก็บร่มไม้ร่มเย็น)
เก็บให้เป็นที่พักพิงใจ (เป็นที่พักพิงใจ)

ร้อนนั้นคลาย ให้ความร่มเย็น

แล้วเก็บน้ำค้างดงให้วางอยู่บนใบ

ดอยเหือดไปในแสงตะวัน

แล้วเก็บความรักดงให้วางอยู่ตรงนั้น

วางลงไปตรงกลางหัวใจ

* เก็บเอาไว้ให้เธอ ให้เธอชื่นชม

ว่ามันสวยรื่นรมย์ สวยเกินกว่าพูดไป

อยากให้เธอมาเห็นด้วยกัน (ให้มาเห็นด้วยกัน)

อยากแบ่งปันความสวยในใจ (แบ่งความสวยในใจ)

ไว้ให้เธอ ให้เธอผู้เดียว

เก็บเอาไว้ให้เธอ เก็บไว้ให้เธอผู้เดียว (ให้เธอ.....)

เก็บเอาไว้ให้ดู.....ให้เธอ

(ซ้ำ *)

ไว้ให้เธอ.....ให้เธอผู้เดียว

วันที่ 17 ธันวาคม 2545

เพชรบุรี

ฐานการเรียนรู้ 2

กิจกรรมศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวัง)

- ฉันยังไม่เคยมา ครั้งนี้เป็นครั้งแรกในชีวิตฉัน
- ฉันเคยมาแล้ว และเป็นครั้งที่.....ของฉัน

.....

.....

.....

.....

.....

ความรู้ที่ได้รับ

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ขีดเขียน เดือนความทรงจำ

วันที่.....

Handwriting practice lines consisting of multiple horizontal dotted lines for writing.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

กิจกรรมผลิตเพลลิน

วันที่.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความประทับใจวันนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

วันที่..... **ความสนใจพิเศษในวันนี้**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความดีที่ฉันได้ทำ

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

หมายเหตุประจำวัน วันที่.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วันนี้รู้สึกอย่างไร

สีหน้าบอกอารมณ์

เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

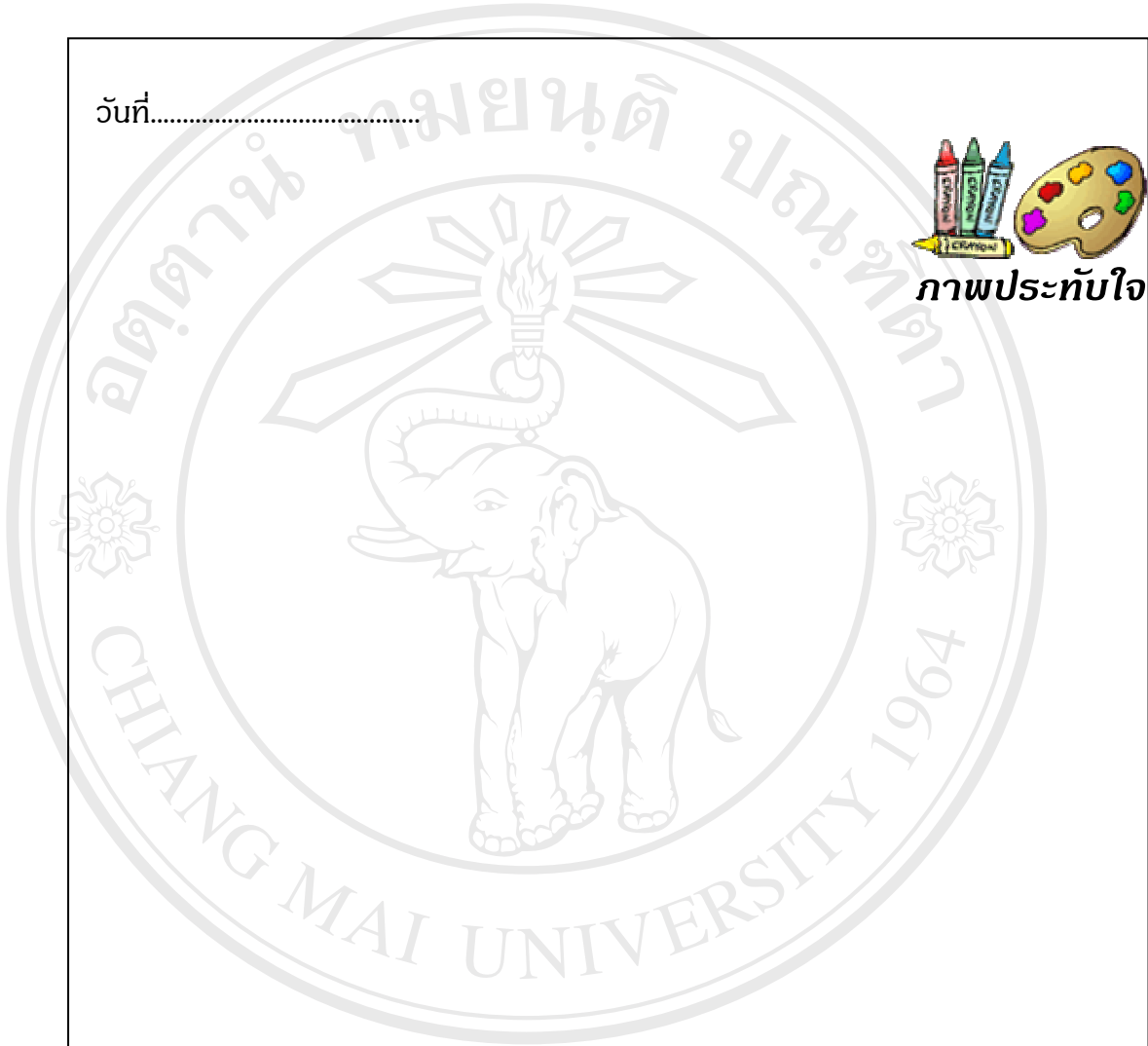
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

วันที่.....

ภาพประทับใจ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เที่ยวละไม

เที่ยวไปตามตะวัน บุกบ้นไปตามลม
 สบสุขสมหัวใจหงายคว่ำ
 ซัพที่ยาวนาน หรือสั้นแค่เพียงคำ
 เอาตุ๊ดแช่น้ำแล้วเดินต่อไป
 เกอะเสะหา นภาดลุมดลอบ
 สายลมคงรอบไว้ สายใจไหลลู่สู่สวรรค์

เที่ยวก็กินกัน บ่นมันไปไย
 คำที่โหมก้นอนที่นั่น
 ตรูก็ลืมนิดา ขึ้นมาดูตะวัน
 ว่าโลกสร้างสรรค์สวยงามให้เรา
 บอกให้รู้ ให้ดูความจริงทั้งดินเพื่อสู่เช้า
 ให้เราทิ้งเศร้าสุดไส

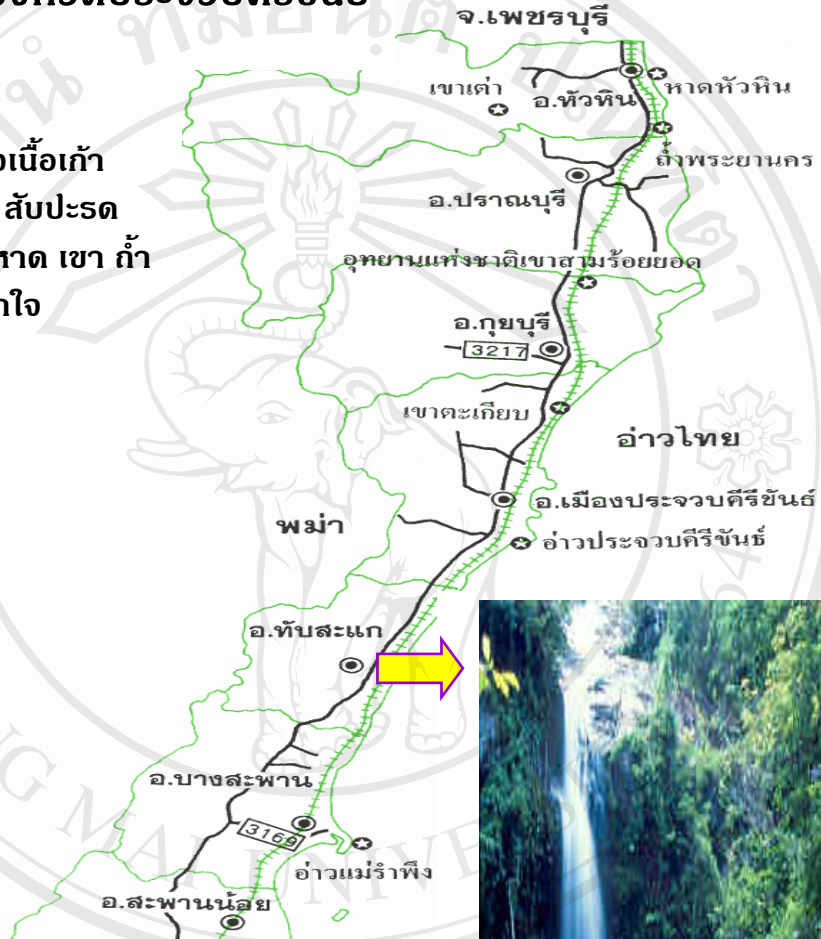
โลกไม่มายา จะบ้าก็ในเมือง เรียกรุ่งเรืองก็คงจะไม่
 โลกในความจริง คือสิ่งที่อยู่ในใจ
 นั้นแหละไซร้วัดความรุ่งเรือง
 อิกเมฆา นภาตระหง่าน สายธารที่ผ่านเมือง
 สายลมนองเมืองสู่หุบเขา

เที่ยวตามใจปอง ท่องตามทางมี
 สุขอย่างนี้หรือมีไต่เท่า
 มั่นในความจริง แต่ห้อยในตัวเรา
 มีเพื่อนเป็นภูเขาแล้วกลัวอะไร
 อิกทั้งทะเลทั้งเฮทั้งกล่อมทั้งยอมเป็นเพื่อนใจ
 ต้นไม้ทรายคลองพี่น้องกัน

แผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เมืองทองเนื้อเก้า
มะพร้าว สับปะรด
สวยสด หาด เขา ถ้ำ
งามล้ำน้ำใจ

โลกใต้ทะเล

น้ำตกห้วยยาง

บันทึกการเรียนรู้ประจำวัน

ประจวบคีรีขันธ์

วันที่.....แหล่งเรียนรู้.....

ความรู้ที่ได้รับ.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

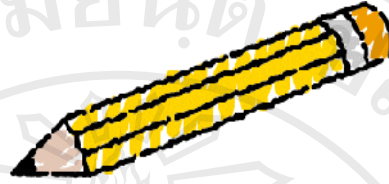
Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ขีดเขียน เตือนความทรงจำ

วันที่.....

Watermark of Chiang Mai University seal featuring an elephant and a lightbulb, with the text "มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" and "CHIANG MAI UNIVERSITY 1961".

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

กิจกรรมผลิตเพลิน

วันที่.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความประทับใจในวันนี้.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ฐานการเรียนรู้ 3

กิจกรรมเดินป่าเชิงอนุรักษ์ห้วยยาง

- ฉันยังไม่เคยมา ครั้งนี้เป็นครั้งแรกในชีวิตฉัน
- ฉันเคยมาแล้ว และเป็นครั้งที่.....ของฉัน

ความรู้ที่ได้รับ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความประทับใจในวันนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ฐานการเรียนรู้ 4

กิจกรรมศึกษาอุทยานวิทยาศาสตร์ ณ หอวักอ

- ฉันยังไม่เคยมา ครั้งนี้เป็นครั้งแรกในชีวิตฉัน
- ฉันเคยมาแล้ว และเป็นครั้งที่.....ของฉัน

ความรู้ที่ได้รับ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความประทับใจในวันนี้

.....

.....

.....

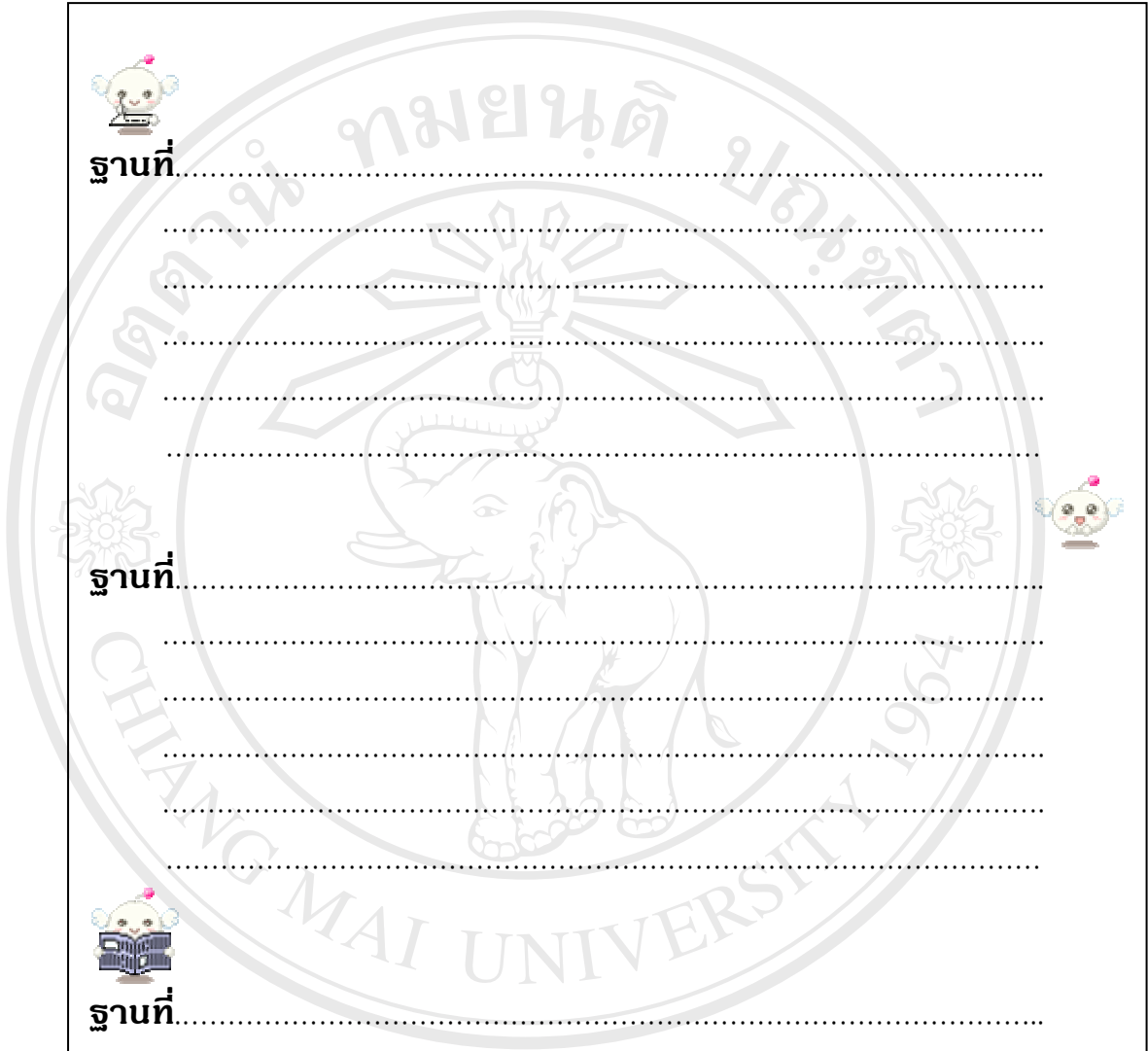
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

ฐานที่.....

ฐานที่.....

ฐานที่.....

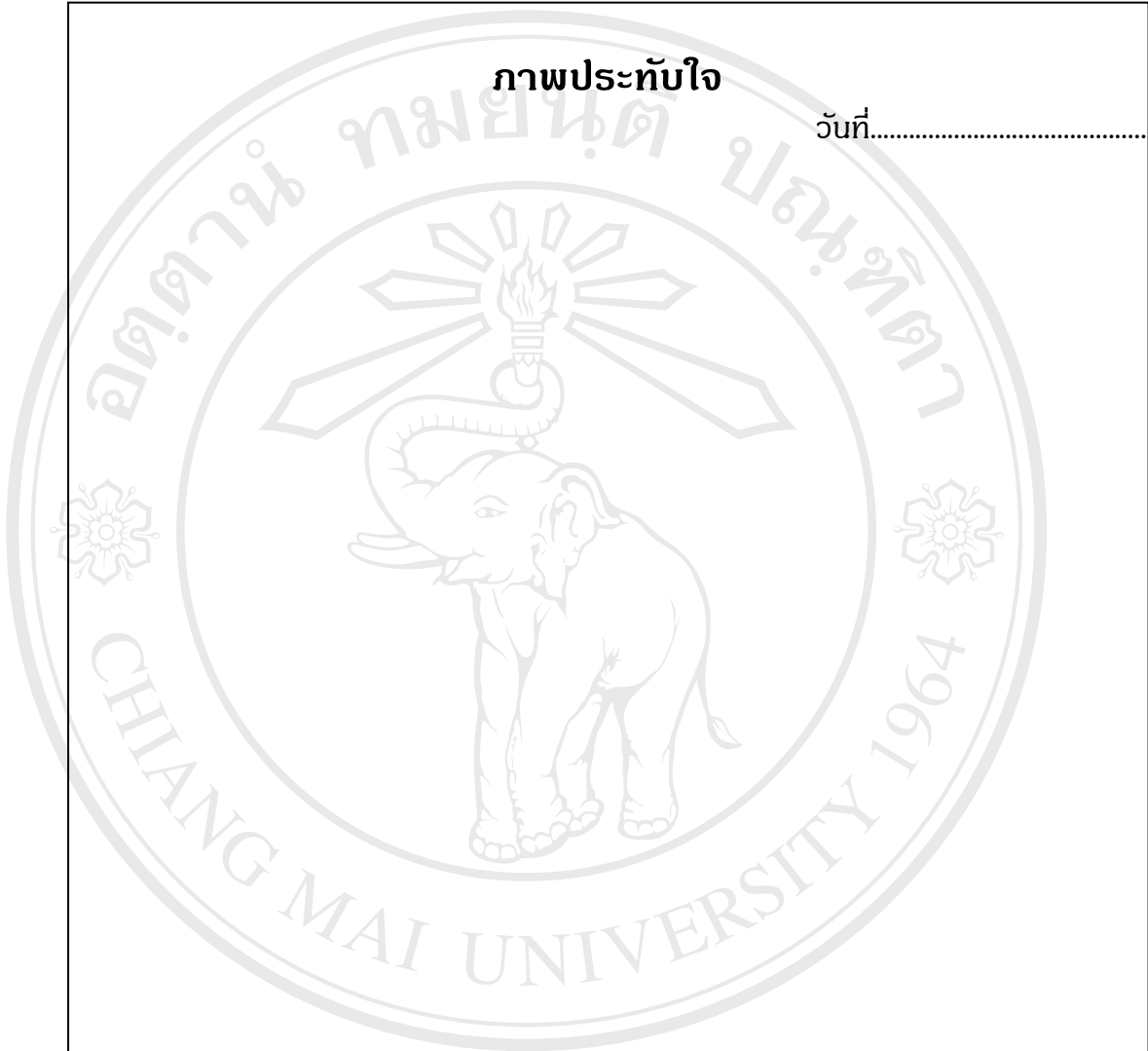

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพประทับใจ

วันที่.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

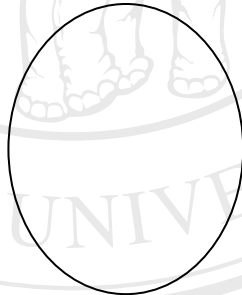
วันที่.....

หมายเหตุประจำวัน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

วันนี้รู้สึกอย่างไร

สีหน้าบอกอารมณ์

เพราะอะไร

.....
.....
.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เธอเห็นท้องฟ้านั้นไหม

เธอเห็นท้องฟ้า นั้นไหม และจะเป็นเช่นนั้นเสมอ อืม...	ฉันเก็บเอาไว้ให้เธอ
ถนนสายนั้นที่ทอดยาว มีเงาไม้เอาไว้ ให้พักพิง	มีเรื่องราวของความเป็นจริง มีเธอเอาไว้ ยามอ่อนล้า
เธอเห็นท้องฟ้า นั้นไหม ทะเลสีคราม ที่ทอดยาว	เห็นเงาของเมฆ หรือเปล่า เห็นความรัก ฉันบ้างไหม
เธอเห็นท้องฟ้า นั้นไหม และจะเป็นเช่นนั้นเสมอ อืม...	ฉันเก็บเอาไว้ให้เธอ
ถนนสายนั้นที่ทอดยาว มีเงาไม้เอาไว้ ให้พักพิง	มีเรื่องราวของความเป็นจริง มีเธอเอาไว้ ยามอ่อนล้า
เธอเห็นท้องฟ้า นั้นไหม ทะเลสีคราม ที่ทอดยาว	เห็นเงาของเมฆ หรือเปล่า เห็นความรัก ฉันบ้างไหม
เธอเห็นท้องฟ้า นั้นไหม ทะเลสีคราม ที่ทอดยาว	เห็นเงาของเมฆ หรือเปล่า เห็นความรัก ฉันบ้างไหม

บันทึกการเรียนรู้ประจำวัน

ปทุมธานี

วันที่.....แหล่งเรียนรู้.....

ความรู้ที่ได้รับ.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ขีดเขียน เดือนความทรงจำ

วันที่.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

วันที่.....

Handwriting practice area with a large, faint watermark of Chiang Mai University. The watermark features an elephant and a lightbulb, with the text "มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" (Mahavithayalai Chiang Mai University) in Thai and "CHIANG MAI UNIVERSITY 1967" in English. The page contains multiple sets of horizontal dotted lines for writing practice.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

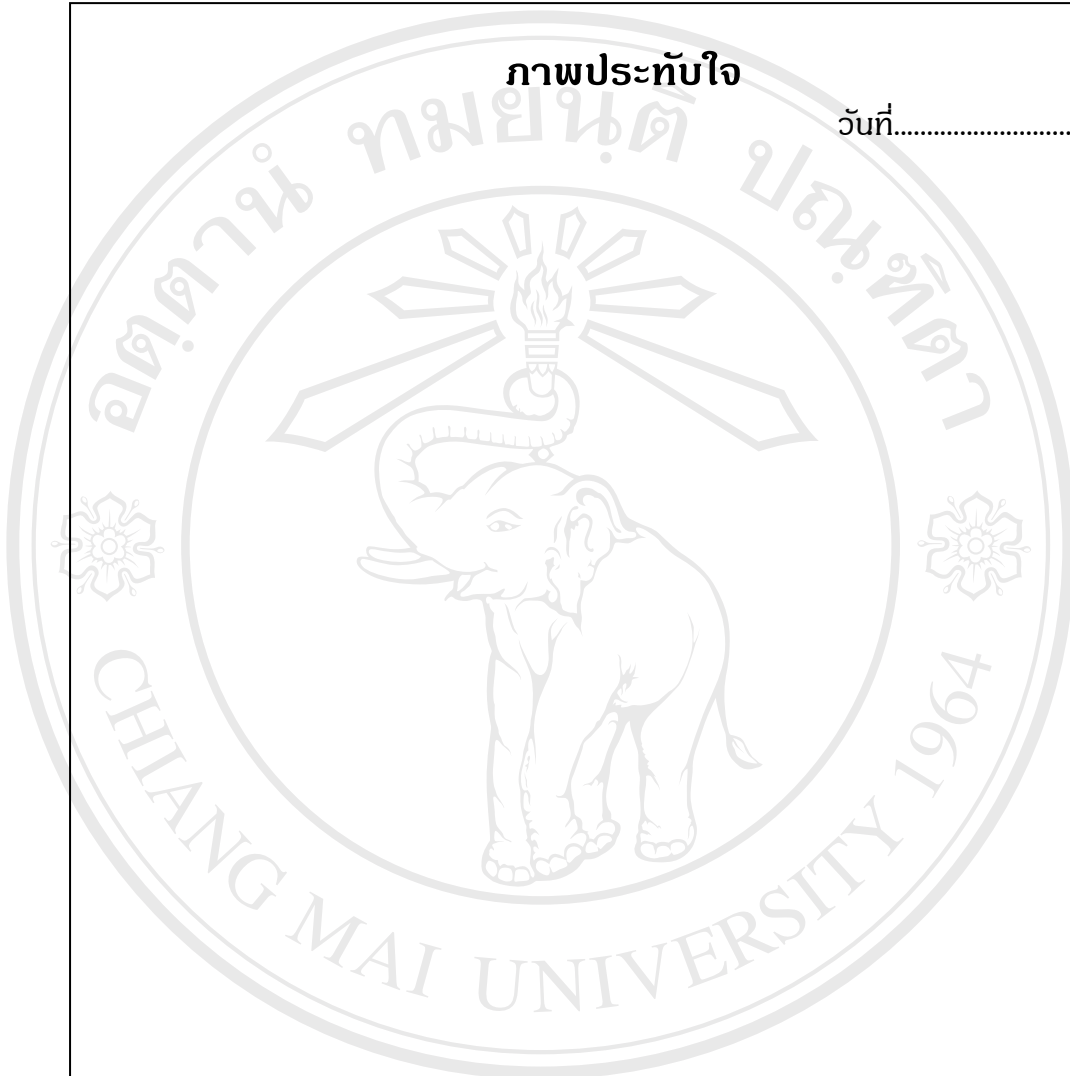
Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาพประทับใจ

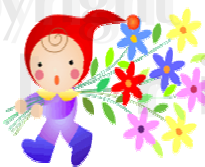
วันที่.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA TOURIST MAP

สัญลักษณ์ Legend

●	ที่ตั้งจังหวัด	Province Location
○	อำเภอ	District
★	สถานที่ท่องเที่ยว	Tourist Attraction
🚂	สถานีรถไฟ	Railway Station
🛣️	ทางหลวง	Highway
🌊	แม่น้ำ/ลำคลอง	River/Stream
⬜	เส้นขอบเขตจังหวัด	Province Boundary
🚊	ทางรถไฟ	Railway

วัดราชบูรณะ

ตราประทับ
ราชธานีเก่า
อู่ข้าวอู่น้ำ
เสด็จลี้ภัยนักวี
คนสี่ศรีอยุธยา

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

47

บันทึกการเรียนรู้ประจำวัน

อยุธยา

วันที่.....แหล่งเรียนรู้.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความรู้ที่ได้รับ.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

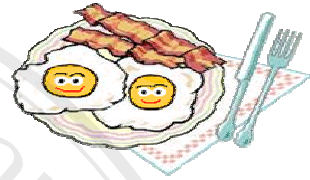
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

กิจกรรมผลิตเพลง

วันที่.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความประทับใจในวันนี้.....

.....
.....
.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ความสนใจพิเศษในวันนี้

วันที่.....

ความดีที่ฉันได้ทำ.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

วันที่.....

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
หมายเหตุประจำวัน

Handwriting practice area with horizontal dotted lines. A large, faint watermark of Chiang Mai University is visible in the background, featuring an elephant and a lamp.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

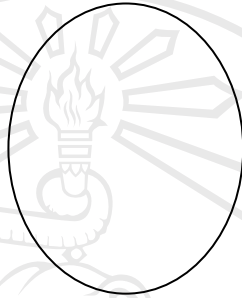
ภาพประทับใจ

วันที่.....

วันที่.....

วันนี้รู้สึกอย่างไร

สีหน้าบอกอารมณ์

เพราะอะไร

Handwriting practice lines consisting of multiple horizontal dotted lines for writing.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

วันที่.....

ได้อะไรจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อคิดจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

วันที่.....

สิ่งที่ประทับใจที่สุดจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สิ่งที่ชอบที่สุดจากการท่องเที่ยวทัศนศึกษาครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

แบบประเมินการเข้าค่ายวิทยาศาสตร์

กลุ่มโรงเรียนศรีบัวบาน

ณ กองบิน 53 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

17 – 21 ธันวาคม 2545

1. ข้อมูลทั่วไป ให้ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องวงเล็บ
- 1.1 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.2 สถานภาพ () ครู () นักเรียน
- 1.3 ระดับชั้น () ป.5 () ป.6 () ม.3
2. ข้อมูลเฉพาะ ให้ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องตามสภาพจริง

รายการ	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. สถานที่จัดเข้าค่าย			
2. ยานพาหนะในการเดินทาง			
3. กิจกรรมที่จัดในการเข้าค่าย			
4. จำนวนวันในการเข้าค่าย			
5. ที่พัก อาหารที่จัดให้			
6. ความรู้ที่ได้รับ			

ข้อเสนอแนะ.....

.....

บทสวดถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์ รัชกาลที่ 4

* เอย.....เออ.....

คู่สืบแปดสิงหาคมมาศ
ไทยทั้งชาติน้อมสำนึกรำลึกถึง
สมเด็จพระจอมเกล้าตราตรึง
ดวงใจซึ่งพระคุณการุณไทย
ด้วยเลิศล้ำปรีชาความสามารถ
สรรพศาสตร์เรื่องรองส่องสาดไส
ช่วยให้ชาติปรากฏชื่อระบือไกล
ล้ำสมัยเช่นอารยชน

วิทยาศาสตร์เปรื่องปราดประกาศกร้าว
ถึงชาติแห่งดวงดาวห้วงเวหน
เชี่ยวชาญเลิศสุดวิชาปัญญาชน
ประเสริฐล้ำรู้อุปราคาทีหว่ากอ

* เอย.....เออ.....

คู่สืบแปดสิงหาคมมาศ
สวันวิทยาศาสตร์ชาติเราขอ
ประทานพรให้ชาติเปรื่องปราดพอ
เพื่อเสริมก่อศาสตร์วิทยนิรันดร์

☆☆☆☆☆☆☆☆

มาร์ชค่ายวิทยาศาสตร์

สืบเปิดสิงหาวันวิทยาศาสตร์

ประชาราชภูรร่วมใจเป็นสักขี

จิตราลึกลงกษัตริย์วงศ์จักรี

องค์ ร.4 ผองเกล้าของชาวไทย

ทรงคำนวณสุริยุปราคา

ทรงอุทิศสำหรักราคตราไม่หวั่นไหว

สมญานามบิดาแห่งวิทย์ไทย

พวกเราไซร้ร่วมใจกันบวงสรวง

* หัวักอนุสรณ์ของค่ายวิทย์

ในอดีตดวงอาทิตย์ดับเต็มดวง

มาพวกเราทั่วถิ่นไทยทั้งปวง

ใจทุกดวงร่วมเข้าค่ายได้เบิกบาน

สามัคคีเกิดขึ้นในหมู่คณะ

ทั้งพละกายและจิตคิดประสาน

ได้ความรู้ได้เพื่อนอยู่สุขสราญ

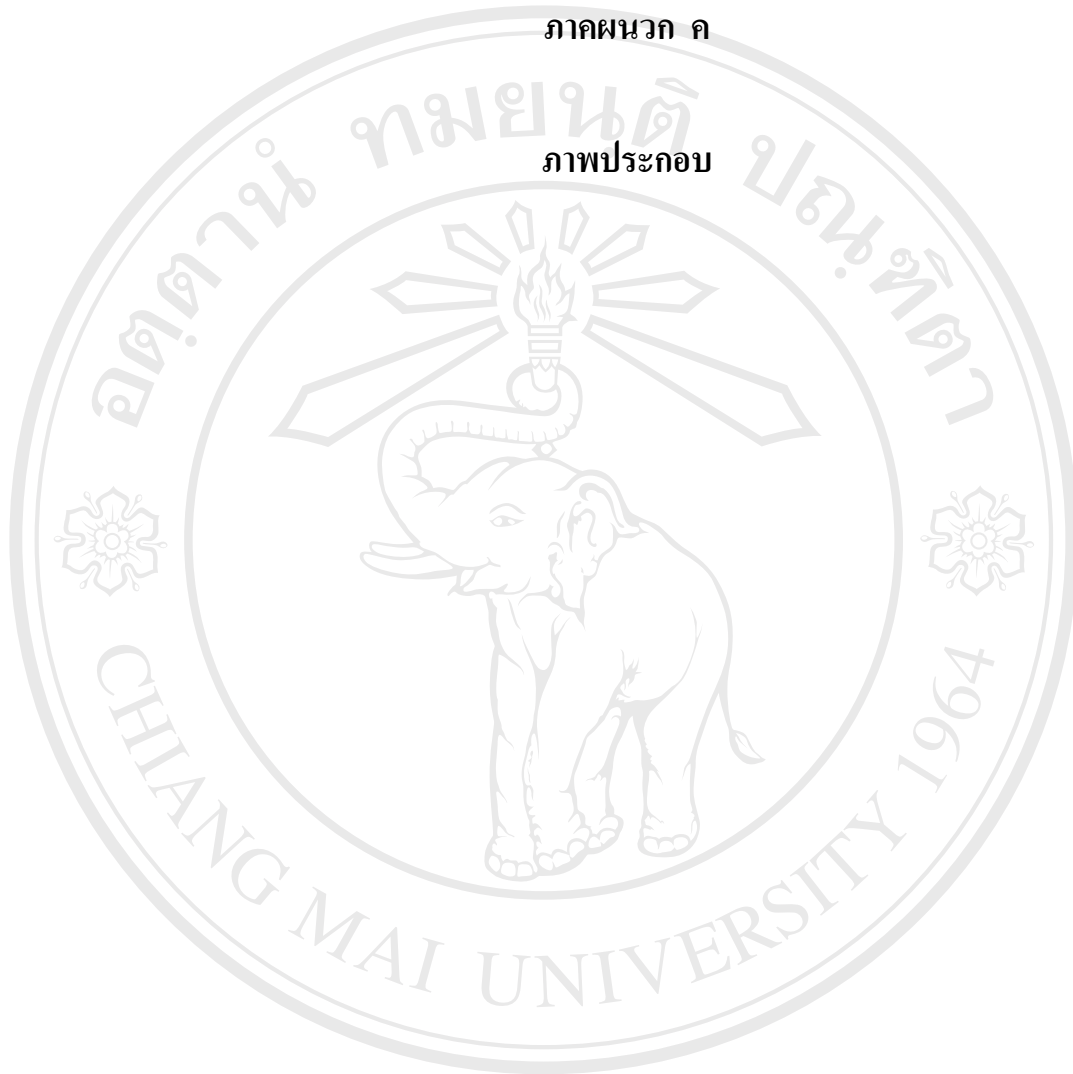
พัฒนาการชาติไทยให้รุ่งเรือง

จัดทำโดย...

ภาคผนวก ค

ภาพประกอบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

โรงเรียนวัดศรีบัวบาน จังหวัดลำพูน

ลิขสิทธิ์
Copyright
All

การสัมภาษณ์อาจารย์ในโรงเรียนก่อนการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

การสัมภาษณ์และสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนก่อนการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

บรรยากาศ ณ สถานีรถไฟ จังหวัดลำพูน ก่อนการท่องเที่ยวทัศนศึกษา

นักเรียนเกิดความตื่นเต้น อยากรู้อยากเห็น ขณะนั่งรถไฟ

เดินทางต่อไปยังจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยรถยนต์

บรรยากาศภายในรถขณะเดินทาง

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ณ กองบิน 53 จ.ประจวบคีรีขันธ์

ลิขสิทธิ์
Copyright
All rights reserved

กิจกรรมวิทยาศาสตร์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ณ อ่าวมะนาว

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved

กิจกรรมวิทยาศาสตร์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ณ อ่าวมะนาว

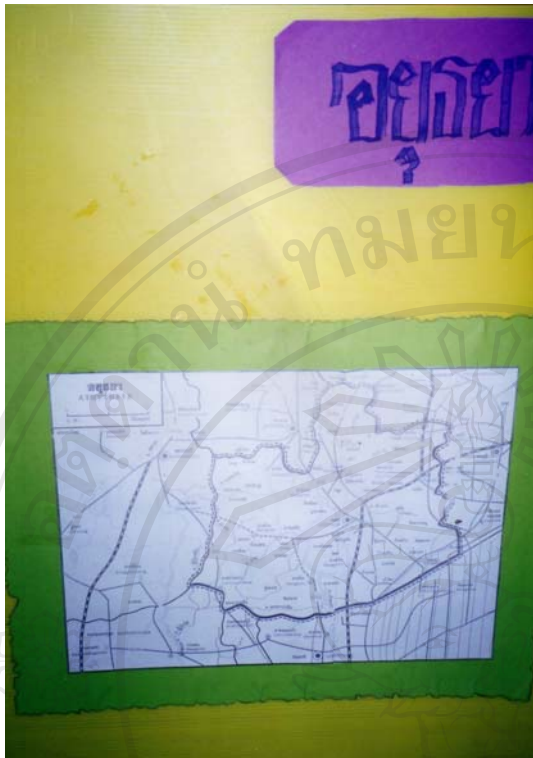
ลิขสิทธิ์
Copyright
All Rights Reserved

กิจกรรมเดินป่าเชิงอนุรักษ์ ณ น้ำตกห้วยยาง อ.ทับสะแก จ.ประจวบคีรีขันธ์

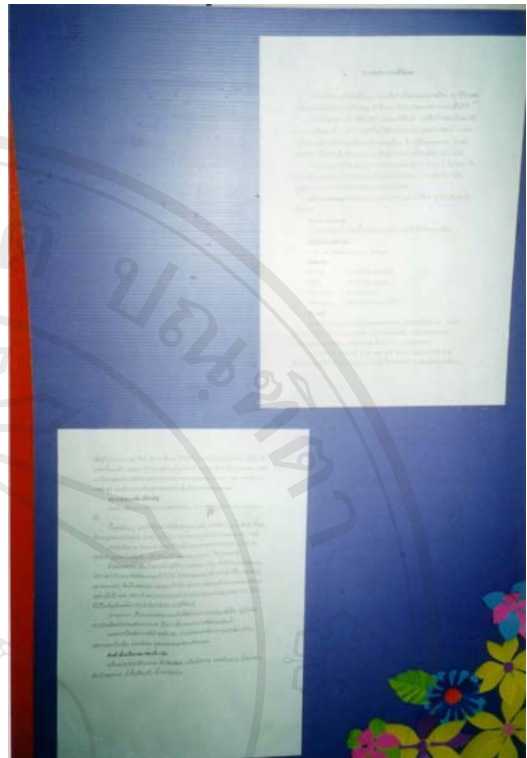
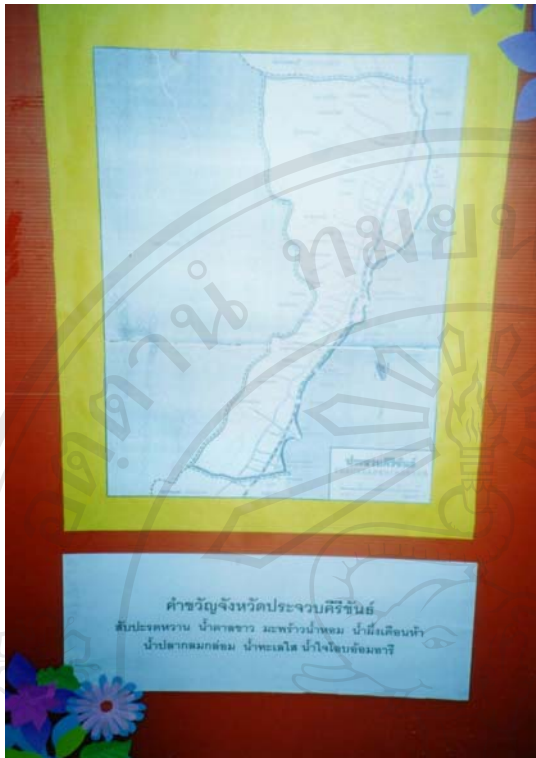

กิจกรรมดูดาว ณ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์

นิทรรศการความรู้หลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ณ โรงเรียนวัดศรีบัวบาน จ.ลำพูน

นิทรรศการความรู้หลังการท่องเที่ยวทัศนศึกษา ณ โรงเรียนวัดศรีบัวบาน จ.ลำพูน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นางสาวชนกนาด วงษ์บูรณาวาทย์
วัน เดือน ปี เกิด	5 มกราคม 2522
ประวัติการศึกษา	ปีการศึกษา 2533 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2537 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2542 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ทุนการศึกษา	2546 – 2547 ทุน AIEJ รัฐบาลญี่ปุ่น 2547 – 2549 ทุนวิจัย รัฐบาลญี่ปุ่น
ประสบการณ์	2542 – 2543 ทดทัศนธรรม Walt Disney World International Program, USA. 2543 – 2544 เจ้าหน้าที่ R&D บริษัททาดสวนแก้วจำกัด จังหวัดเชียงใหม่ 2544 – 2546 วิทยากรอาสาสมัคร Project HOPE, Thailand 2544 ผู้ช่วยวิทยากร โครงการป้องกันภัยสารเสพติด
ผลงานวิจัย	2542 ตลาดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงปีรณรงค์ Amazing Thailand: กรณีศึกษา นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (รายงานการค้นคว้าในกระบวนวิชา Research Exercise in Economics) เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่